

RODNA GRUDA

ILUSTRIRANA
REVIJA
SLOVENSKE
IZSELJENSKE
MATICE



RODNA GRUDA izhaja
v Ljubljani, pošiljamo jo
v šestintrideset držav

7-8 • avgust • 1965





1	6
2	5
3	8
4	9

RODNO GRUDO izdaja Slovenska izseljenska matica v Ljubljani. Izhaja dvanajstkrat na leto. V poletnem času izideta dve številki skupno. Letna naročnina za prekomorske dežele je 4 dolarje. Poštšina plačana v gotovini. Ureja šestčlanski uredniški odbor. Glavna in odgovorna urednica

ZIMA VRŠCAJ

Ured. INA SLOKAN. Oprema: Spela Kalin, Sašo Mächtig, Peter Skalar. Uredništvo in uprava: RODNA GRUDA, Ljubljana, Cankarjeva 1/II. Nena-ročenih rokopisov in slik ne vračamo. Čekovni rač. pri NB 600-12-61806-250-45. Tisk tiskarne »Toneta Tomšiča« v Ljubljani.



SREČANJA

JOZE PRESEREN

1—5

Iz ZDA in Kanade so jih pripeljala letala

6

S sprejema v skupščini: predsednik skupščine SRS Ivan Maček pozdravlja dva predstavnika drugega rodu naših izseljencev v ZDA

7

Publicist Janko Rogelj v razgovoru s predsednikom društva SRS za Združene narode dr. Zoretom in ameriškim novinarjem Andrico

8

Med letošnjimi obiskovalci je bil tudi znani ameriški rojak Filip Godina s soprogo

9

Zakonca Luzarjeva iz Floride in rojakinja Kozinova iz Waukegana

Visoko nad glave so dvignili šopek nageljnov, ki smo jim ga prinesli. »Od izseljenske matice iz Ljubljane,« so ponavljali sami zase. »Iz Ljubljane!« je rekla rojakinja vsa nasmejana. »Prvič po triinpetdesetih letih spet slišim besedo Ljubljana«. Potem smo navezali pogovor, spraševali so me vsemogoče, med slovenske vpletli kako angleško besedo, to pa me ni motilo. Starejša rojakinja me je vpraševala, kdaj bo carinski pregled in kar ni mogla verjeti, ko sem ji zatrjeval, da je ta že mimo. Po dveh neprespanih nočeh, ki jih prebijejo v letalu ali med čakanjem, so utrujeni, občutek, da so doma, da bodo kmalu videli svoje, pa jih kar poživi.

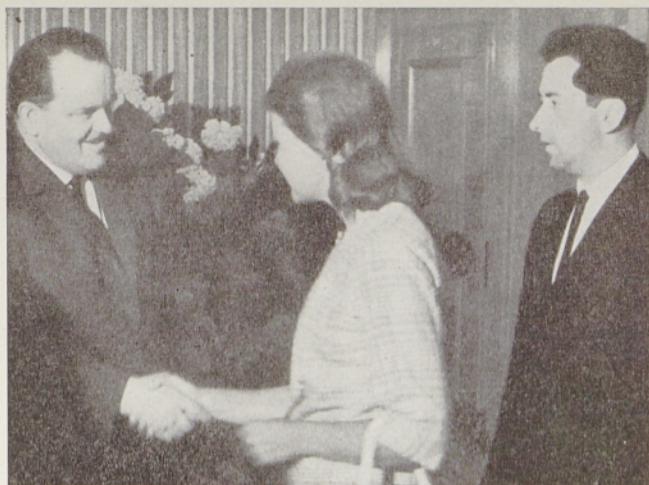
»Ste kaj pisali sorodnikom, da pridete?« sem kasneje v avtobusu, ki je peljal proti Ljubljani, vprašal starejšega moža, ki je sedel poleg mene.

»Pisal sem, da pridem ta mesec, zagotovo pa ne vedo. Čakali me najbrž ne bodo,« je živahno odvrnil. »Šel bom v hotel, jutri pa se bom odpeljal domov s taksijem. Moram se malo ocediti in obriti, da me ne bodo takega poljubljali.« Njegovi hudomušnosti sva se oba nasmejala.

Ponudil sem jim domačega žganja. »Lepo diši,« so rekli, »prava slivovka.« Pritrdili so mi, ko sem jim rekel, da je gotovo boljše kot whisky, vendar pa sem jim moral na koncu še jaz priznati, da tudi whisky ni slab. Kmalu so začeli peti. Slovenske pesmi niso nikoli pozabili. Neka skupina je v Zürichu srečala mlajšega fanta, Slovenca, ki se je po sedmih letih vračal iz Nemčije. S seboj je imel harmoniko in že v letalu jim je zaigral nekaj slovenskih viž. Pa tudi sedaj v avtobusu se ni držal ob strani. Nove in nove pesmi, tiste žalostne in vesele, so jim prihajale v spomin. Rojak, ki se je vračal v rojstno deželo po več kot petdesetih letih, mi je zapel pesem, ki jo je v Ameriki sam zložil. Zapisal sem si jo.

Pridemo v Ljubljano. Avtobus kar obkrožijo svojci. Rokovanju in objemanju ni konca. Nekateri ostanejo sami. Vidim, da so nestrpni. Jutri bodo tudi oni odpotovali v kraje, ki jih že tako dolgo niso videli.

Tako so prihajali. Veliko jih je prišlo v skupinah, nekateri pa tudi posamič. To je bil čas srečanj, tako zaželenih in tako dolgo pričakovanih.





NA MATICI SO NAS OBISKALI

1	6
2	7
3	4
5	9



Za nami so dnevi najštevilnejših srečanj na matici, ki jih doživljamo vsako leto, pa so vedno novi, enkratni. Začno se v pozni pomladi in se potegnejo tja do srede poletja. V roke segamo in se pogovarjamo. Morda samo mimogrede nekaj besed, ali malo dlje ob črni kavi ali kozarčku slivovke. Kakor pač utegnute. Vemo in razumemo, da je čas vsem veliko prekratko odmerjen. V nekaj tednov ali nekaj mesecev, ki jih boste preživeli med nami, je zgnetenih kup dolžnosti in želja. Tu so sorodniki, največkrat na več koncih Slovenije, ki vsi čakajo morda že dolgo vrsto let na to srečanje. Potem je treba izpolniti še kopico obljub, ki ste jih dali znancem, da boste obiskali njihove sorodnike in znance. In potem so tu vaše želje in spomini. Oh, kako jih poznamo! Želeli bi videti čim več, napiti se lepot domačih krajev za vsa dolga leta nazaj in morda tudi za naprej.

Dobro vas razumemo. In zato smo veseli bežnih srečanj prav tako kakor tistih, ki lahko tudi malo posede in se pogovore. Spet smo srečali številne znanke iz prejšnjih let in z mnogimi smo se spoznali. Med obiskovalci so bili spet mnogi ugledni društveni in kulturni delavci in drugi. Kar sedem nagrajencev v lanski jubilejni kampanji ob 60-letnici Slovenske podporne jednote se je pri izbiri nagradnega potovanja odločilo za brezplačno potovanje v Jugoslavijo. To so: Joseph Fifolt in Joseph Lipovec iz Clevelanda, Elsie Culkar in Michael Fleishacker iz Chicaga, Anton Kren iz Girarda ter George Remezo in Frank Lukan iz Penne.

Kakor smo svoječasno že pisali, je tudi Slovenska izseljenska matica ob lanskem jubileju SNPJ razpisala štiri nagradne brezplačne izlete po Jugoslaviji za najbolj prizadevne društvene delavce v tej organizaciji. Nagrajeni so bili: glavni predsednik SNPJ Joe Culkar, njegova soproga Elsie, glavni urednik Prosvete Louis Beniger, ki bo prihodnje leto, ko bo Prosveta slavila zlati jubilej, odkar izhaja kot dnevnik, slavil štiri desetletja svojega uredniškega dela pri tem listu ter najuspešnejši tekmovalac v lanski jubilejni kampanji Joseph Fifolt iz Clevelanda.

In zdaj se samo malo spoznajmo. Z vsemi je nemogoče, ker bi jih bilo preveč, pa vsaj z nekaterimi. Med dragimi znanci iz prejšnjih let smo letos med nami pozdravili častno predsednico Slovenske ženske

- 1 Ob sprejemu na letališču na Brniku
- 2 Glavni predsednik SNPJ Jože Culkar s soprogo Elsie ob prihodu
- 3 Rojakinja Jennie Troha iz Barbertona s soprogom
- 4 Nekateri iz skupine, ki je šla na izlet po Jugoslaviji
- 5 Predsednik društva Simon Gregorčič iz Toronta Ludvik Stegu
- 6 Snidenje po dolgih letih
- 7 Castna predsednica Slovenske ženske zveze Marie Prislandova in Angela Rossman, obe iz Sheboygana
- 8 Urednik Prosvete Louis Beniger v razgovoru z urednikoma dnevnika Delo Aco Stanovnikovo in J. Stularjem, poleg predsednica matice Z. Vrščajeva
- 9 Joseph Fifolt iz Clevelanda v razgovoru s tajnikom matice Brožičem



zveze Marie Prislandovo, ki je že petič obiskala svoj stari kraj in to vselej kot voditeljica skupine. Prvo skupino Slovenske ženske zveze je pripeljala še pred vojno l. 1938, ko je bila predsednica te organizacije. Glavna tajnica Slovenske ženske zveze Albina Novakova, ki je pripeljala letos drugo skupino SZS, je naša letošnja jubilarntka, kakor smo že v prejšnji številki omenili. Že desetič je med nami in vselej je voditeljica skupine.

Rojakinja Josephine Slosarjeva iz Milwaukee je bila letos na obisku v Sloveniji že enajstič. Trikrat nas je obiskala pred vojno. Po nekaj letih smo spet segli v roke naši vedno nasmejani Jennie Troha iz Barbertona, ki je bila pred leti tudi skoraj vsako leto v Sloveniji, kamor je pripeljala skupino rojakov. Letos je prišla k nam že osmič. To pot je pripeljala s seboj tudi soproga in sina z družino. Ponovno nas je obiskala tudi rojakinja Bernikova iz Clarendon Hillsa, ki se še posebej zanima za lepote in zgodovinske posebnosti naših krajev, dalje Kozinova iz Waukegana, ta naša korajžna balinarica. Rojak Rupreht, nestor med pevci Slovana iz Clevelanda, nas je veselo presenetil, ko nam je predstavil svojo tretjo ženko. Kaj niso Slovenci fantje od fare!

Tudi znani društveni in kulturni delavec Janko Rogelj je spet obiskal svoj rodni lepi gorenjski kraj tam pri Kranju. S seboj je prinesel nekaj dragocene gradiva za muzej pokojnega našega pisatelja v Ameriki Louisa Adamiča, katerega prijatelj in sodelavec je bil. Omenili smo že obisk glavnega urednika Prosvete Louisa Benigerja. K temu naj dodamo, da nas je obiskal tudi rojak Filip Godina, sin pokojnega Prosvetinega urednika Filipa Godine. Tudi iz Argentine smo dobili »novinarski« obisk, in sicer smo pozdravili rojaka Baretta iz Buenos Airesa, urednika časopisa Lipa. Rojak Baretto, ki je po rodu Primorec, nam je povedal, da je bil natanko pred petdesetimi leti zadnjikrat v Ljubljani, v evropskih deželah pa ga ni bilo celih petintrideset let. Frank Bradach, znani solist clevelandске Glasbene matice, nam je prinesel poslednje pozdrave glasbenega mentorja naše clevelandске Ljubljane Antona Šublja, dvoje pisem, napisanih komaj nekaj ur pred smrtjo, v katerih sporoča najboljše želje k prireditvam ob letošnjem izseljenškem tednu.



Zapisali smo že, da je največjo skupino letošnjih izletnikov Slovenske narodne podporne jednote vodil glavni predsednik Joe Culkar. Spremljala ga je soproga Elsie, ki je bila med najboljšimi v lanski kampanji za nove člane in je zato prejela brezplačno potovanje v Slovenijo. V skupini je bila tudi nekdanja glavna predsednica Progresivnih Slovenk Amerike rojakinja Cecilia Šubelj, ki je prišla na obisk s soprogom, sinom in snaho. V njeni družbi smo srečali tudi prijazno nekdanjo društveno delavko pri Progresivnih Slovenkah Pavlo Klinc, ki je kljub osmim križem pripotovala iz daljne Floride na obisk v Slovenijo. Dalje smo srečali rojakinjo Josephine Livek, bivšo predsednico Slovenske ženske zveze, dva postavna Ribničana rojaka Viranta in Semrajca. Rojak Semrajc je po dolgih šestih desetletjih in še dve leti čez, spet našel pot v rodni kraj. Obiskal nas je tudi rojak Feliks Štrumbelj iz Clevelanda in seveda še toliko, toliko drugih. Tudi rojak Pakiž, naš Ribničan iz San Francisca, s katerim smo se že lani srečali, nas je letos spet obiskal.

Iz Kanade smo imeli precej obiskov, saj je naše letalo AA pripeljalo kar tri velike skupine. Prvo skupino 82 izletnikov je organiziralo slovensko društvo Simon Gregorčič iz Toronta. Vodil jo je predsednik Ludvik Stegu, ki nas je pozneje s soprogo poleg drugih rojakov iz Kanade tudi obiskal na matici. Dalje se je oglasil v našem uredništvu tudi Emilio Bevc, ki je učitelj na industrijski šoli za elektrotehniko v Payasaddu v Urugvaju. Rojak Bevc je prišel v Jugoslavijo na polletni študijski dopust in si bo v tem času ogledal razne naše tovarne, industrijske šole in podobno. Zorka Warto in njen 18-letni sin Boris pa sta prispela sicer iz Avstrije, povedala pa sta, da so z očetom živeli delj časa v Hondurasu, kamor sta odšla za očetom prvo leto po vojni. Zaradi sinovega šolanja živi mati zadnja leta s sinom v Avstriji. Vsa družina se namerava za stalno vrniti v Jugoslavijo.

Ivanka Šatej pa je prišla iz Aleksandrije v ZAR. Povedala je, da živi v Egiptu že 35 let in je ves čas tudi članica tamkajšnjega Jugoslovanskega doma, kjer se zbirajo Jugoslovani ob različnih prireditvah.

Tudi prve lastovke iz Francije in Holandije so že priletele konec junija. Rojak Martinčič iz Pas de Calaisa je bil med prvimi. Z letošnjim letom je prišel že dvanajstič, nam je povedal in naglasil, da bo tako tudi v bodoče. Še najmanj dvanajstkrat ali pa večkrat namerava priti in samo huda bolezen ali smrt mu lahko prekrižata te račune. Tudi rojak Šimenc iz Creutzwalda se je nedavno oglasil pri nas in povedal, da namerava preživeti nekaj lepih tednov ob našem morju. Podobne načrte je imela tudi družina našega rojaka Kurnika iz Holandije: njegov sin, snaha in otroci, ki so tudi letos preživeli nekaj prijetnih tednov na obalah našega Jadrana.

Iz Belgije sta bila letos med prvimi našimi obiskovalci agilni predsednik društva sv. Barbare Franc Gostiša iz Eisdena in podpredsednik istega društva Jože Tanjšek. Oba delata v Belgiji kot rudarja in sta doma z Zasavja. Gostiša je nekaj delj — iz Šentjurja, Tanjšek pa je Zagorjan. V Zagorju je letos po dolgih enajstih letih spet objel svojo mamco.

Obiskali so nas tudi upokojenci

Če bi slišali njihovo pesem v avtobusu, ki je drvel iz zagrebškega letališča proti Ljubljani, bi mislili, da je to mladinski izlet. Če pa bi videli sijaj v njihovih očeh, ki so med redkimi lučkami iskale znano krajino — vozili smo se pozno zvečer — bi v njem razbrali eno samo, z velikimi črkami napisano besedo **domovina**.

To so bili slovenski rojaki iz Clevelanda in Milwaukeeja, oba Knafelčeva pa celo iz Californije; vsi člani Kluba upokojencev. Skupino sta vodila Elizabeth in Pete Schircely iz Milwaukeeja, agilna odbornika Kluba upokojencev v tem mestu in še drugih organizacij. No, Liza res ne kaže, da spada k upokojencem, prepeva in smeje se kot dekle. V čem je skrivnost njenega mladostnega izgleda? Prostodušno je odgovorila: »Kegljam že petindvajset let, hodim in jago in ribolov, ne manjka me v nobenem društvu, klubu ali organizaciji.«

Pete Schircely nima kaj povedati o sebi, je skromen, z veseljem pa pripoveduje o življenju naših ljudi v Klubu upokojencev v Milwaukeeju. Klub ima okrog 250 članov, predsednik je John Repinšek, člani pa se polnoštevilno sestajajo vsak zadnji četrtek v mesecu obvezno, a tudi drugače je klub prijetno shajališče.

Prav vsi potniki pa le niso bili židane volje. Ženica z nežno osivelo glavo je sedela brez besed. »Kaj je Polonca Zupanova iz West Allisa v Wisconsinu?« »O, nič,« je skušala zatrjevati najprej, potem pa je le prišla na dan s svojo bolečino. Vse življenje sta z možem hranila, da bi še enkrat obiskala rojstno domovino, pa je mož lani umrl. »Ne morem, ne smem misliti,« je dejala, »da sem zdaj sama tukaj, doma, on pa leži tam daleč v tuji zemlji.«

Polonca je izpolnila željo pokojnega soproga. Takih Polonc, Mary in Franck je gotovo še več, in obratno. Frank Wirant iz Euclida je, žal, letos prišel v stari kraj tudi sam, vdovec. Na 5. julija jih bo imel že osemdeset, a kaj je osem križev nasproti hrepenenju po rodni Dolenjski. Prišel je, čeprav ne tako vesel, kot druge krat, a vendar srečen, da spet vidi svojo Gorenjo vas.

Prvi nagrajenec jubilejne kampanje

Prvi nagrajenec lanskoletne jubilejne kampanje SNPJ, ki je prišel na obisk v Slovenijo, je bil Joseph Fifolt, znani društveni delavec. Oba s soprogo Danico sta rojena že v Ameriki, govorita pa lepo slovensko. Preden sta šla na potovanje, sta se slovenščine še posebej učila in na zadnji seji clevelandske federacije društev SNPJ, ki ji je rojak Fifolt predsednik, je najavil, da bo prva seja po njegovem povratku že v slovenščini. Joseph Fifolt je tudi član finančnega odbora SNPJ, tajnik lokalnega društva v mestu Willoughby Hills, Ohio, kjer živi, v tem mestu



1
Ena od skulptur kiparke
Priscille Kapel

2
Rojak George Kraigher iz
New Yorka v razgovoru
s predsednico matice

3
Judnicheva iz San Francisca

4
Kapljevi iz Kalifornije: mama
Jennie s sinom Johnom in
snaho Priscillo

1 2
3
4



pa je tudi občinski svetnik in predsednik komunalnega odseka. Clevelandška federacija združuje 27 društev Slovenske narodne podporne jednote in ima 5000 članov.

Rojak Fifolt nas je obiskal tudi na izseljenski matici in nam povedal mnogo zanimivega iz življenja ameriških Slovencev, o gradnji novega počitniškega centra SNPJ blizu Clevelanda, o novi slovenski šoli v Clevelandu in še o marsičem. Želimo mu, da bi se v domovini svojih staršev dobro počutil.

Jurij George Kraigher

Letos je na obisku v domovini tudi proslavljeni borec iz dveh vojn Jurij George Kraigher, doma iz vasi Hrašče pri Postojni, sedaj pa živi v New Yorku kot upokojenec. V Ameriko se je izselil po prvi svetovni vojni. Zaposlen je bil najprej v neki letalski tovarni, kasneje pa je postal pilot in kmalu napredoval celo v direktorja enega od oddelkov letalske družbe Pan American Airways.

Jurij Kraigher je nosilec več ameriških in jugoslovanskih vojaških odlikovanj. Med drugo svetovno vojno, kjer je sodeloval kot polkovnik ameriških vojaških letalskih sil, je veliko pomagal tudi Jugoslaviji. Najprej je deloval na področju severne Afrike, kasneje pa v Italiji in je v okviru zavezniških operacij večkrat opravljal polete preko Jugoslavije. Z letali je tudi večkrat pošiljal pomoč našim partizanom v orožju in drugem materialu. Posebno se je odlikoval v času nemškega desanta na Drvar, ko so hoteli Nemci uničiti Tita in vrhovni štab. Kraigher je bil prav v tem času v Drvarju in takoj pohitel z letalom v Italijo po pomoč. Ameriška letala so že naslednje dni bombardirala nemška letalska oporišča v Bosni in tako je bil pritisk na partizane zelo zmanjšan.

Jurij George Kraigher, kot sam pravi, je srečen, da je lahko pomagal svojemu narodu in svoji domovini, ki ji je ostal vedno zvest, v borbi za svobodo. Prav veseli smo bili tudi njegovega obiska v prostorih Slovenske izseljenske matice.



Drugi rod Kapljevih iz Kalifornije

Z znano rojakinjo Jennie Kapel sta se oglasila na izseljenski matici tudi sin John Kapel in njegova žena Priscilla. Povedali so nam marsikaj o njihovem življenju v Ameriki, o svojih družinah, o obisku v starem kraju. Mlajša dva sta prepotovala že skoraj vso Jugoslavijo z ladjo ob dalmatinski obali do Dubrovnika, bila sta v Črni gori in Makedoniji. Tudi Slovenijo sta prepotovala po dolgem in po čez. Toliko lepega in zanimivega sta videla vsepovsod, da kar nista našla pravih besed, s katerimi bi vse povedala. Zanimala sta se tudi za stvari, ki so blizu njunemu poklicu: ona je kiparka, on pa designer, oblikovalec. Naše likovne umetnosti, slikarstva in kiparstva, kar nista mogla prehvaliti. Obiskala sta mnogo znancev in prijateljev, umetnikov in arhitektov, in z njimi izmenjala dragocene izkušnje. Seveda pa sta vse opazovala tudi s kritičnimi očmi in dajala predloge za izboljšavo.

John Kapel, ki je rojen že v Ameriki, pa vseeno zelo lepo govori slovensko, živi z družino v mestu Woodside blizu San Franciscu v Kaliforniji. Priscilla pa, čeprav prava Američanka, se je že kar dobro naučila slovenščine. »Res je bilo težko,« pravi, »ampak se je splačalo.« V tem času se je naučila tudi lepo število slovenskih, hrvatskih in makedonskih pesmi, ki jih ima zelo rada in tudi njeni otroci jih prav radi poslušajo. Treba pa je bilo za to vložiti veliko truda in veliko ljubezni, za kar pa Priscilli in Janku nikoli ni bilo žal.

Vračajo se v Ameriko polni lepih vtisov, nepozabnih spominov in z željo, da se še vrnejo.

Judnieheva iz San Franciscu

PETER ROMANIC

Aprila sta prišla na obisk v stari kraj (tokrat že drugič v treh letih) Anna in John Judnich iz San Franciscu. Nastanila sta se pri njenem bratrancu Francu Kremescu v Metliki. Žal sta prišla le za kratek čas, kajti Johnu je bil to hkrati službeni obisk v Turčiji, rok za vrnitev pa kratek. Že drugega maja sta odpotovala.

Pa smo bili njunega obiska vseeno veseli. Kako tudi ne. Oba sta prijetna družabnika in vedno dobre volje. Zlasti John. Čeprav rojen v Ameriki, odlično govori slovensko, posebno dobro pa še semiško in metliško narečje. Njegovi starši so bili doma iz Semiča, žena Anna je iz Metlike. Duhovit, delaven, neumoren človek ta John, da malo takih. Vsako prosto minuto je izkoristil — za fizično delo! Ko so mu dejali, naj bi raje malo počival, je odvrnil, da je prišel v stari kraj na dopust, ne pa ležat! Z gospodinjjo Martino sta se kosala, kdo bo prvi pomolzel kravo, očedil hlev in nakrmil živino. Že naslednji trenutek je bil v kovaški delavnici. Mimogrede je napravil prikolico za osebni avto. Pa sta bila malo v Metliki. Obiskala sta mnoge znance v Sloveniji, pa nič manj številne prijatelje in sorodnike, potem na hitro oddirkala v daljno Turčijo,

kjer je imel John službeno opravilo in prav tako hitro preko Bolgarije nazaj. Z njima sta šla tudi Martina in Franc Kremesec.

Tistih nekaj prostih uric sta do dobra izkoristila za obiske in se pripravila na povratek. Za slovo sta priredila pogostitev za številne sorodnike, znance in prijatelje. Tudi metliški pevci niso manjkali. Zunaj je sicer deževalo, pod velikim Kremesčevim podom pa je donela slovenska pesem, ki ji je Anna s svojim lepim glasom prispevala svoj delež. Oba z Johnom sta si kar podajala iz rok v roke fotografski aparat in filmsko kamero ter pridno snemala. John je razen tega posnel na magnetofonski trak marsikaj izvirnega in tudi kako dobro smešnico.

Na vprašanje, kdaj bosta spet prišla, je John odvrnil, da čimprej bo mogoče. Dejal je, da se v Sloveniji odlično počuti, najbolj pa so mu pri srcu ljudje, preprosti, dobrosrčni in gostoljubni, kot so Belokranjci. Rad ima te ljudi in kraje, rad ima našo domovino. Sicer pa je tudi že pri nas znano, da je njun dom v daljni Kaliforniji vedno odprt za vsakega našega človeka, ki ga pot zanese tja. Sama sta pripovedovala o nad vse prijetnem srečanju s Slovenskim oktetom, novinarjem »Dela« Bogdanom Pogačnikom, z našimi konzularnimi predstavniki in drugimi našimi ljudmi.

Hitro je minil čas obiska tako dragih gostov, sorodnikov in prijateljev, kot sta Anna in John Judnich. Želimo, da bi se spet čimprej znašla med nami, zdrava in zadovoljna.

Josephine Šlosar 11-krat na obisku v domovini

Na Slovenski izseljenski matici nas je obiskala ob ponovnem obisku v domovini že naša stara znanka Josephine Šlosar doma iz mesta Elm Grove v državi Wisconsin, ZDA. Letos je prišla v domači kraj že enajstič. V Ameriko je šla kot mlado dekle leta 1909, se kmalu poročila, danes pa je že prababica in prav ponosna nam je pokazala slike svojih vnukov in pravnukov.

Prvikrat je prišla na obisk v domovino že leta 1913, ko je pripeljala s seboj tudi družino. Mož ji je umrl leta 1933. Po drugem obisku leta 1937 je pisala v ameriške slovenske časopise, kako je pri nas, in na to spodbudo je bila že v prihodnjem letu organizirana prva večja skupina 98 rojakov, ki so skupno obiskali domovino. Gospa Šlosarjeva je bila takrat v glavnem uradu Slovenske ženske zveze.

Josephine Šlosarjeva je bila v Ljubljani zelo zadovoljna s postrežbo v hotelu »Turist«, kjer je že skoraj vsakoletna gostja. Obiski v domovini pa, kot pravi sama, jo kar pomlajšajo. Kljub precejšnjim letom je še zmeraj zdrava in živahna.

V vsako slovensko hišo na tujem

RODNO GRUDO

in

SLOVENSKI IZSELJENSKI KOLEDAR

- 1 Pepca Štekarjeva z bratom, sinom in ostalimi sorodniki
- 2 Pipan Jože s tajnikom matične podružnice iz Nove Gorice Mirkom Ličnom
- 3 Franc Cigoj z bratom in njegovo družino

1
2
3

Obisk iz Argentine

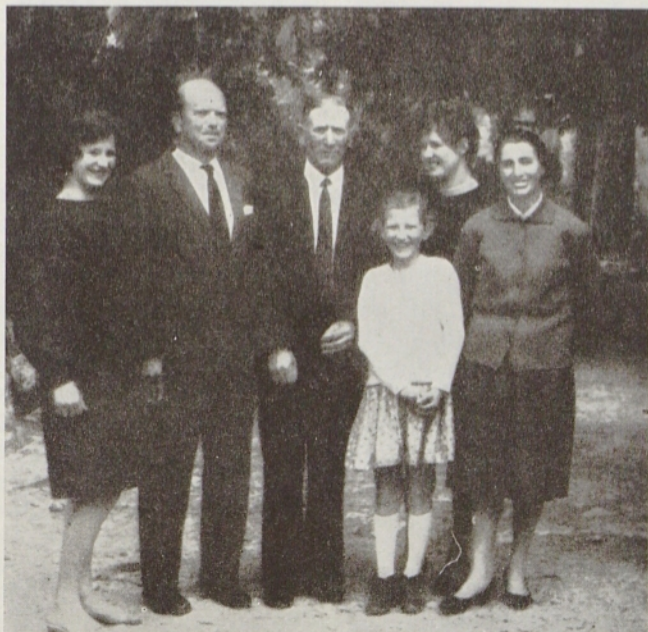
Tudi iz Argentine je prišlo letos kar lepo število rojakov obiskat svoje sorodnike in pogledat domače kraje. Med temi je tudi Pepca Štekarjeva, ki je prispela iz Buenos Airesa po dolgih 48 letih. Kakor želja, da vidi po dolgih desetletjih domače kraje, jo je gnalo tudi hrepenenje po sinu Rudolfu, ki je že od lani v Sloveniji, kjer se kot štipendist strokovno izpopolnjuje. Srečanja sta bila seveda oba vesela kakor tudi ostali sorodniki. Pepca je doma iz Števerjana, zdaj pa se je ustavila pri bratu, ki z družino živi v Lokah pri Novi Gorici. Na sliki Pepca Štekarjeva (z očali) z bratom in sinom (na levi) ter ostalimi sorodniki.

Tudi Pipan Jože je argentinski Slovenec. V Argentini živi že od leta 1927, ko jo je mahnil tja iz rodnih Brji pri Komnu. Po poklicu je slaščičar. Njegov »sladki« poklic pa mu ne ubrani, da ne bi od časa do časa pogledal v svoj rodni kraj. Že pred vojno leta 1931 je prišel obiskat svojo rodno Primorsko. Po vojni pa še petkrat, in sicer leta 1953, 1955, 1960, 1964 in letos. Upamo in želimo, da bi enkrat kar pri nas ostal.

Franc Cigoj iz Malovš pri Črničah že dolgih 38 let zidari v Buenos Airesu. Letos pa ga je hrepenenje premagalo in je obiskal svoj rojstni kraj. Na sliki je z bratom in njegovo družino.

Se precej drugih rojakov iz Argentine smo pozdravili na Matici. Med temi tudi Albino Delpinovo, rojeno Figel iz Solkana, ki je pod 35 letih prišla iz Buenos Airesa obiskat domače. Dejala je, da svoje rojstne dežele skoraj ne more spoznati, tako je napredovala. Všeč ji je, kar delj bi ostala, toda srce jo vleče k družinici, tja onkraj morja, kjer jo poleg soproga nestrpno čakata hčerka in sin. Hčerka Ana Marija študira medicino, sin Luizo je pa zaposlen v tovarni in zraven študira za inženirja. Se mi smo bili z mamo veseli in ponosni ob lepih uspehih njenih otrok.

Prihodnjič bomo objavili tudi sliko Leopolda Ušaja in njegove soproge Rozine, ki sta prišla iz Buenos Airesa v Sežano k svoji 90-letni mami, katero je seveda obisk nadvse razveselil. V Tomaj na Krasu pa sta zdaj prvič po dolgih letih prišla obiskat svojce Marija in Jože Zlobec iz Argentine.





MED ROJAKI PO EVROPI

Zima Vrščaj

- 1 Tri generacije družine Tinta iz Luxemburga
- 2 Hči rojaka Gabrščka iz Luxemburga z možem
- 3 Mladi učitelj Musa Ante iz Serrainga
- 4 Tončka in Ivan Trkaj iz Eisdena z vnučkom
- 5 Gabrščkova mama z vnukinjo
- 6 Otroci iz Votema, ki se vozijo k pouku materinščine v Serraing 12 km daleč
- 7 Tudi domačih pesmic se uče

1	4
2	5
3	6
7	7



Veliko željo imam, da bi na straneh Rodne grude opisala srečanja z vami tako, kot sem jih doživela, da bi tudi bralci iz drugih dežel začutili vašo prisrčnost, veselje in gostoljubnost, s katerimi ste sprejeli obisk iz domovine. Za rojake v drugih krajih bi bilo zanimivo brati, kako živite, v kakšnih pogojih delate, kakšni so vaši domovi, kakšno je vaše blagostanje, kako vam je potekalo življenje v tujini in kaj name ravate pozneje — ali ostati, kjer ste, ali se vrniti v rodno deželo. To je zanimiva snov za naše izseljence in prav nič manj za naše ljudi doma. Toda, kako naj to storim, ko pa smo obiskali toliko naselbin, toliko vaših domov, toliko družin, ko smo videli med vami toliko prizadevanj, ohraniti materin jezik, ko smo videli toliko različnih dejavnosti v vaših društvih, pa priprav na skupinska potovanja v Jugoslavijo, pa vaše veselje nad Veselimi planšarji in Koroškim oktetom! Z eno besedo, ko je toliko tega, da je na straneh Rodne grude kar premalo prostora za vse to!

Zato sem prisiljena, da se omejim samo na nekatere srečanja. Naj vam na primer povem o rojakinji Tintovi, ki živi v okolici Luxemburga. Primorka je in v njeni okolici živi še nekaj Primorcev. Povedala nam je, kako je delala po vojni Jugoslovansko izseljensko društvo, v katerem je bila ona predsednica ženske sekcije. Še vedno hrani jugoslovansko zastavo, s katero so krasili prostor ob državnih in drugih praznovanjih ter veselicah. Povedala je, da so zbirali za visoko peč na Jesenicah; nas pa je še bolj razveselilo to, da sta njena vnuka in njuna sestrična govorili v najlepšem primorskem narečju, v čisti, lepi slovenščini. Vsa čast, rojakinja Tintova!

Obiskali smo tudi druge rojake tam blizu, Medveškove, Gabrščkove in druge. Dobri delavci so in dobro jim gre. Nekateri imajo nove hiše sredi lepih vrtov in radi obiskujejo Jugoslavijo. Seveda smo se ustavili tudi pri naših zavednih Šuligojevih v Eschu, kjer sva bila pred desetimi leti s pokojnim Tomom Brejcem. Zdaj je Šuligoj že upokojen in zadovoljno živita z ženo v Eschu. Hčerka se je preselila v Ljubljano in tako upamo, da se bomo vsi skupaj še kdaj srečali na izseljenski matici.

Belgijski Limburg! Dežela rudnikov, kjer že desetletja koplje premog slovenski rudar. Eden izmed na-

ših rudarjev je dal takšno prisposodobilo o delu v rudniku: Če začneš delati v rudniku, je tako kot bi se zapisal hudiču. Težko se odtrgaš od njega, ali pa se nikdar ne odtrgaš. Če dobro koplješ, si dobro plačan, imaš dobre pogoje, dobro pokojnino... In Slovenci znajo dobro delati. Kar sem videla naših ljudi tam, dobro zaslužijo, tudi med mlajšimi, ki so prišli tja komaj pred nekaj leti. Zaslužijo poprečno do 600 belgijskih frankov na dan, nekateri pa zaslužijo tudi do 1000 ali celo 1300 na šiht, saj nakopljejo do 20 ton na šiht. Tako uspešna je npr. Trkajeva skupina v Eisdeni, v kateri so poleg Trkaja še naši znanci Gostiša, Tanjšek in še nekateri drugi. Spoznali smo Trkajevo ženo, ki je naša dopisnica in pesnica verzov, ki jih otroci recitirajo ob vseh slovesnostih ali pa, če je na obisku pevski zbor. Trkajeva je tudi režiserka in učiteljica slovenskim otrokom za otroške prireditve. Vse priznanje, rojakinja Trkaj!

Slovenci v Eisdeni se radi zbirajo v prostorih rudniške gostilne in restavracije, ki jo dobro vodita zakonca Bogovič. V tej restavraciji se hrani do 150 tujih delavcev, ki delajo v rudniku. Restavracija je čista in Bogovič skrbi za dobro hrano. Za restavracijo in gostilniškim prostorom je prijeten prostor, kjer imajo naši rojaki svoj klub s televizorjem in kjer se prav radi zbirajo. Tam smo se o vseh zadevah pomenili tudi mi. Barbarin predsednik Gostiša je tam rojen, pa vendar odlično govori slovensko in je odličen igralec. Barbara ima tudi skrbnega tajnika Smerketa, ki ima dragocene društvene izkušnje in jih posreduje mlajšim v odboru. Imajo knjižnico in knjižničar Alojz Pečar lepo skrbi zanj.

Režiser Rak nam je povedal, da bi radi kaj več igrali in da potrebujejo kratkih, primernih tekstov z majhno zasedbo. Veselili so se Veselih planšarjev, ki so jih prav takrat pričakovali. Kakor smo kasneje zvedeli, jih je ob nastopu Veselih planšarjev obiskal tudi naš ambasador v Belgiji, Slovenec Stane Pavlič.

V Genku, Waterscheiu in okolici smo obiskali še mnogo naših rojakov: Žabotove, Cesarjeve, Globevnikove, Novakove in druge. V Genku imajo odbor *Slovenske skupnosti*, ki organizira knjižnico, dramsko sekcijo in skrbi za druge prireditve. Med Genkom in Waterscheiem je majhna gostilnica, ki jo oskrbuje zakonca iz Beneške Slovenije. Z njima smo se pogovorili v lepi slovenščini. Videli smo tudi rudnik, kjer delajo naši ljudje.

Dobro smo se počutili med vami, rojaki v belgijskem Limburgu in veseli bomo, ko si bomo spet stisnili roko — morda to pot v Jugoslaviji, ko boste na obisku.

V Serrangu, železarskem mestu blizu Liegea je društvo Jugoslavija, ki združuje delavce vseh jugoslovanskih narodnosti in njegov predsednik Dalmatinec Šalamun potrpežljivo ureja zadeve vseh, ki se obračajo nanj, naj bodo to stari ali novi izseljenci, Slovenci, Hrvati, Bosanci ali Dalmatinci. Prijeten, družaben, ljubezniv skuša vsakomur pomagati iz stiske. Pravi predsednik izseljenskega društva! To društvo je lani dobilo učitelja iz domovine, ki uči hrvaške otroke materinega jezika. Za ta pouk je toliko zanimanja, da ima dve skupini otrok in seminar odraslih. Med

otroci so štirje taki, ki se vozijo 12 km daleč, da bi se učili materinega jezika svojih staršev. — Veliko uspeha želimo temu mlademu učitelju in njegovim učencem.

V Holandiji smo obiskali naše stare znance: Kurnikove, Anderluhove, Žibretove, 82-letnega častnega predsednika »Edinosti« Videca, ki smo ga našli pri čebelah in, ki nas je presenetil s svojo žilavostjo in šegavostjo. Izročil nam je nekaj dragocenih dokumentov svoje izseljenske preteklosti. Obiskali smo Grilove, ki jih je letos zadela nesreča, da so izgubili sina; Baničeve, Kozoletove in druge. Jože Kurnik nam je ljubeznivo razkazal nekatere zanimivosti v okolici Herlena. Bili smo tudi v Valkenburgu, kjer imajo naši mladi delavci, ki prihajajo na delo v Holandijo danes, svoj dom z restavracijo. Dom je dobro urejen in takih domov je v Holandiji še več. V Valkenburgu imajo nogometno društvo in radi berejo časopise iz Jugoslavije, samo da ne dobijo vseh tistih, ki si jih želijo. Obljubili smo, da bomo to uredili.

V Franciji smo najprej obiskali naša štiri izseljenska društva v Merlebach-Freymingu. Imeli smo skupni sestanek z njimi, razen s Triglavom, ker predsednika Moltara tedaj ni bilo doma. Pomenili smo se o raznih zadevah, tako glede obiskov pevskih zborov, glede skupnega potovanja na dopust v Jugoslavijo, glede filmov in še o nekaterih jugoslovanskih predpisih, ki delajo našim ljudem določene težave in želijo, da bi Slovenska izseljenska matica posredovala, da se te težave omilijo. Bil je koristen sestanek.

Rojak Abram nam je pokazal pokopališče ameriških vojakov v bližini in v njegovi družini smo se dobro počutili. Škoda le, da ni bilo več časa, da bi obiskali še druge rojake, kakor smo obiskali Černigojeve, Čadejeve, Urbasove, Jazbinškove, Mrgoletove, Priboškove in še nekatere druge. Obiskali smo tudi Diemove in veseli smo, da smo našli tega zaslužnega kulturnega delavca pri 70 letih tako polnega življenjskih moči. Želimo, da bi bil ta odlični Francoz, prijatelj Jugoslavije, še dolgo mentor našim pevskim zborom v Merlebachu, kakor je bil leta in leta doslej. Obiskali smo tudi župana Merlebacha g. Poitiersa, ki je o naših Slovencih zelo pohvalno govoril. Povedal nam je, da je njegov namestnik tam rojeni Slovenec, z imenom Resnik.

V Sallauminesu v Pas de Calaisu je bil 23. maja francosko-jugoslovanski kulturni festival ob priliki pobratenja občin Zagorje in Hrastnik z občinama Avion in Montigny-en-Gohelle. Dan prej smo prispeli v Sallaumines in bili smo veselo presenečeni, saj je bilo vse v jugoslovanskih in francoskih zastavah. Prireditve v teh dneh smo opisali že v prejšnji številki Rodne grude. Povem naj samo, da smo občutili v teh dneh pristrčno gostoljubje tako naših slovenskih ljudi, kakor tudi naših tamkajšnjih francoskih prijateljev, župana Julesa Tella in drugih, ki so se udeležili vseh prireditev. Ob tej prireditvi smo živo začutili, kako radi imajo naši rudarji svojo rodno deželo, kako radi imajo današnjo Jugoslavijo. Združenje Jugoslovancev ima v svojem odboru tudi pripadnike drugih jugoslovanskih narodnosti, tako da so geslo bratstva in enotnosti uveljavili v vsakdanji praksi. Obiskali smo lju-



- 1 Nekaj članic slovenske folklorne skupine v Holandskem Limburgu. Med njimi so tudi tri Kozoletova dekleta
- 2 Ob obisku delegacije iz Trbovelj pri podpisu protokola o pobratenju občin Sallaumines in Trbovlje
- 3 Združeni pevski zbor Sava-Triglav v Merlebachu
- 4 Slovenska folklorna skupina v Holandiji



1
2
3
4

di, ki imajo borbene tradicije in velik ugled. Bili smo pri našem dragem tovarišu Artiču. Želimo mu ozdravljenja in moči, da bi še lahko obiskal Jugoslavijo. Obiskali smo Kastelica, predsednika Združenja, in našli pri njem Zagorjane, ki so se pripravljali na večerno prireditev. Obiskali smo Martinčiča in se pomenili z njim o zadevah socialnega in zdravstvenega zavarovanja naših rudarjev. Obiskali smo našega prijatelja Čebulja, ki nam je pokazal zanimive dokumente iz svojega delavskega življenja in delovanja. Obiskali smo Zorkove in videli knjižnico, ki Zorkova zanjo lepo skrbi. Škoda, da ni bilo več časa, da bi obiskali naše ljudi v širši okolici Sallauminesa, da bi jih spoznali osebno in videli, kako živijo.

Pogovorili smo se predsednikom Združenja Kastelicem in tajnikom Demšarjem, pri katerem smo stanovali in se počutili zares kakor doma; pogovorili smo se s prizadevnim rojakom Kobilškom. Imeli smo razgovor s celotnim koordinacijskim odborom, ki ima pred seboj nalogo, da pomaga pri programu med-občinskega sodelovanja med tremi francoskimi in tremi slovenskimi občinami. Iz tega razgovora smo povzeli nekaj koristnih pobud za sodelovanja s SIM in zlasti za urejevanje Rodne grude.

Toda tudi od tod smo morali vzeti slovo. Naše delo smo zaključili na pariškem jugoslovanskem predstavništvu, kjer smo tovarišem posredovali želje, ki so nam jih izrazili izseljenci. Tako smo storili tudi v Holandiji in Belgiji ter Strassburgu. Opazili smo, da imajo na naših poslaništvih povsod razumevanje za težave naših ljudi, le s to razliko, da je ponekod več, ponekod manj možnosti ustreči željam.

Ko zaključujem to kratko in skopo poročilce o našem potovanju med vami, moram poudariti, da smo povsod slišali pohvalno govoriti o vas, o vaši delovni sposobnosti, da ste spoštovani in ugledni, da se že drugi rod uveljavlja v raznih javnih uglednih službah in poklicih, da imajo Slovenci po deželah, kjer smo potovali, hotele, restavracije, gostilne, trgovine, frizerske salone.

Ob koncu vam želim mnogo uspeha. Naj bi vse tisto, kar smo na naših razgovorih in sestankih skupno sklenili, čim prej uspelo in zaživel!

5

Od leve: Ivan Smerke, Ivan Trkaj, Stanko Holy, soprog predsednice Zime Vrščajeve, in Antonija Trkaj

6

Odbor društva Sava v letu 1964. V sredi zaslužni dolgoletni pevovodja g. Diem

7

Odborniki društva sv. Barbare iz Belgije

8

Dne 20. oktobra 1963 ob slovesni razdelitvi odlikovanj zaslužnim rojakom v Sallauminesu. Ob tej priliki je prejelo nagrade 7 rojakov med temi tudi rojak Cebulj, ki ga vidimo na sliki, ko mu čestitata jugoslovanski ambasador M. Miljković

5

6

7

8

Spoznavajmo se in razumeli se bomo

Prijateljski stiki med trboveljsko občino in občino Sallaumines v francoski pokrajini Pas de Calais trajajo že vrsto let. Obe občini sta rudarski, obema so skupni mnogi problemi, drug od drugega se lahko veliko naučijo. Že lani sta se občini Trbovlje in Sallaumines pobratili. Iz teh prijateljskih stikov se je rodila pobuda, da bi to sodelovanje razširili še na sosednje občine. Tako sta se letos pobratili še občini Hrastnik in D'Avion ter Zagorje in Montigny-en-Gohelle.

Pred letošnjimi prireditvami smo obiskali predsednika trboveljske občine tov. Ada Naglava, da bi nam kaj povedal o letošnjem programu sodelovanja in kaj so pripravili francoskim gostom. Prijazno se je odzval naši prošnji.

»Dogovorili smo se, da bo vsako leto druga občina glavni organizator prireditev, ki pa so, seveda, v vseh naših krajih. Letos bomo začeli v Hrastniku 2. julija z vrsto prireditev, 4. julija bo v Zagorju odkritje spomenika revolucije, v Trbovljah pa bomo na slavnostni seji občinske skupščine proglasili župana Sallauminesa g. Julesa Tella za častnega občana. Predstavniki vseh treh francoskih občin pridejo k nam že 30. junija.«

Geslo, »spoznavajmo se in razumeli se bomo«, se uresničuje. Sodelovanje med zasavskimi in francoskimi rudarji postaja tradicionalno, prijateljstvo pa vse pristrčneje. 1. julija je odpotovala na letovanje v Francijo tudi skupina 10 otrok iz trboveljske občine, 1. avgusta pa so prišli v Trbovlje francoski otroci. Stalno tudi izmenjujejo razne kulturne skupine, sindikalne delegacije, prirejajo fotografske razstave, izmenjavajo izkušnje iz urbanizma, gospodarstva idr.

Nemajhen delež pri tem sodelovanju imajo tudi naši izseljenci v Franciji, ki vezi med prijateljskimi občinami še poživljajo. Prve večje skupine izseljencev začno prihajati iz Francije na obisk v domovino v začetku avgusta. Prijateljstvo med francoskimi občinami, kjer živi veliko naših izseljencev, in slovenskimi, od koder je večina teh izseljencev doma, vezi s starimi kraji še utrjujejo.



IZSELJENSKI TEDEN 1965

1 Glavna tajnica Slovenske ženske zveze Albina Novakova

2 Glavni predsednik SNPJ Joe Culkar govori na pikniku iz Chicaga

3 Urednik in solastnik časopisa Lipa iz Buenos Airesa Stanislav Baretto

4 Predsednica Slovenske izseljenske matice Zima Vrščajeva pozdravlja rojake

1 3

2 4



Razstava o pomoči naših izseljencev domovini

Vse prireditve letošnjega izseljenskega tedna so imele nadih neke posebne svečanosti, saj je bil v okviru dvajsete obletnice osvoboditve, ki jo letos praznujemo.

Pomemben je bil že sam začetek: slovesna otvoritev razstave pod geslom: Moralna in gmotna pomoč slovenskih izseljencev Jugoslaviji med NOB in v povojni graditvi.

Razstava je bila odprta 3. julija ob 11. uri dopoldne v prostorih Slovenske izseljenske matice. Otvoritve so se udeležili mnogi naši kulturni in javni delavci ter seveda številni rojaki, ki so na obisku v starem kraju. Zbrane je pozdravil podpredsednik Matice Mitja Vošnjak, ki je v svoji uvodni besedi poudaril, kako velika in dragocena je bila gmotna in moralna pomoč naših izseljencev domovini v njenih najhujših dneh, med zadnjo vojno in pri obnovi v prvih povojnih letih. Ta pomoč je bila dokaz, ne le njihove tesne povezanosti s starim krajem, temveč tudi njihove globoke vere v pravičnost stvari, za katero so se bojevali partizanski borci.

Navzoči so si nato ogledali razstavo, kjer je bilo razstavljeno razno gradivo, predvsem časopisni izrezki, letaki, pisma, fotografije in razni drugi dokumenti, ki govorijo o prizadevanju naših izseljencev za zbiranje pomoči in o poteku posameznih zbiralnih akcij. Gradivo je pregledno urejeno, seveda pa je ta razstava le skromen začetek in bo mnogokaj še treba poiskati, zbrati in dopolniti.

Večer izseljenske pesmi in proze

Zvečer istega dne je imela matica ponovno številne drage goste. Blizu sto izseljencev se je zbralo na literarnem večeru izseljenske besede, ki je bil posvečen spominu nedavno umrlega glasbenega mentorja ameriških Slovencev Antona Šublja.

Iz ust naših znanih recitatorjev, članov Slovenskega narodnega gledališča, Janeza Rohačka in Andreja Kurenta (ki je nečak pokojnega pisatelja Louisa Adamiča), je zazvenela beseda naših izseljencev-književnikov: Louisa Adamiča, Ivana Molka, Etbina Kristana, Janka Roglja, Ivana Zormanana, Ane Praček-Krasne in Katke Zupančič, katerim se je nato pridružila še beseda naših najbolj znanih izseljenskih pesnikov: Otona Zupančiča z njegovo večnolepo »Dumo«, pa Toneta Seliškarja in Mileta Klopčiča.

Naravnost iz srca v srce se je pretakala beseda, kot živo pojoči slap studenčnice. Drugi del večera je dopolnil z domačo pesmijo Koroški akademski oktet. Bil je zares lep večer.

Na pikniku je bilo veselo

Čeprav je bilo vreme skisano, nam ni moglo pokazati dobre volje. Kako neki, saj je izseljenski piknik samo enkrat na leto. Avtobusi in osebni avtomobili so nas odpeljali iz Ljubljane proti Grobljam, kjer so nas čakali pisani mlaji, belo pogrnjene mize in godba, ki

je veselo igrala. Pa je bilo spet vse tako, kakor je prav na teh piknikih: srečanj na kupe, objemov, srečnih nasmehov in ginjenih solz.

Predsednica matice Zima Vrščajeva je pozdravila zbrane, ki so prišli iz dežel z vseh strani sveta in naglasila, kako pomemben praznik je 4. julij za nas, ki praznujemo dan borca, kakor tudi za ameriške rojake, ki praznujejo ta dan svoj dan neodvisnosti, še tembolj pa je ta praznik za nas doma kakor za naše rojake po svetu, ki so z nami vsa leta tako tesno povezani, svečan letos, ob 20. obletnici osvoboditve. Za njo se je zvrstilo še več govornikov. Poleg gostiteljev-domačinov so govorili še rojaki: glavni predsednik Slovenske narodne podporne jednote Joe Culkar iz Chicaga, glavna tajnica Slovenske ženske zveze Albina Novakova in izdajatelj slovenskega časopisa »Lipa« iz Buenos Airesa Stanislav Baretto.

Gospa Novakova je dejala, da si je letos pozimi poškodovala nogo in je prav malo manjkalo, da ne bi prišla. Pa so ji svetovali, da naj se zaupa našim dobrim zdravnikom in toplicam. Prišla je s palico, po desetih dneh pa so jo naši zdravniki že čisto postavili na noge. Letos je pripeljala svojo deseto skupino. Skupno pa je pripeljala sama doslej na obisk v stari kraj nad šeststo rojakov. Opozorila je zbrane rojake, da so Groblje v neposredni bližini rojstnega doma nedavno umrlega Antona Šublja, kateremu ameriški Slovenci zelo veliko dolgujejo. Prav v grobeljski cerkvi je Šubelj prvič javno zapel pred poslušalci, ko je na koro pel s svojo materjo kot sedemleten deček.

Publicist Anton Garden in njegova soproga Tončka Urbančeva pa sta pripravila nemajhno presenečenje. Saj sta se pripeljala iz Amerike naravnost na piknik. »Če lahko ljudje hodijo na luno, zakaj ne bi Slovenci iz Amerike prišli v Slovenijo na piknik,« je dejala Tončka Urbančeva.

Šentviški harmonikarji so igrali poskočne. Na raznjih so se vrteli janjčki in prašički, v kozarcih se je isknila črnina. Veseli so bili pomenki in smeh je zvenel kot srebro. Vmes pa je tu in tam kanil grenek spomin: misel na prijatelja, ki ga ni več. Kako je lani Šubljev Tonček zapel v veseli družbi tam v Vinomeru na pikniku. Letos je piknik tako rekoč v njegovem rojstnem kraju, kako bi se veselil pozdravov od tod, ki bi jih podpisalo toliko prijateljskih rok. Pa jih ne more več brati.

Ker se je začelo kujati vreme, smo se preselili v notranje prostore. Godci so igrali. Pari so se zavrteli. Škoda le, da je zaradi dežja odpadel nastop Maroltove folklorne skupine. Nastopil pa je ljubki duet Tone Kozlevčar in Violet Ruparčič iz Pittsburgha, ki sta oblečena v naše narodne noše zapela šegave domače pesmi. Ruparčičeva, ki študira kot štipendistka matice v Sloveniji folkloro, se je na nastopu res zelo izkazala in navdušila. Čestitamo.

Na dražbo je prišlo tudi pravo slovensko lectovo srce. Kakšen bi pa bil piknik, brez takšne dražbe? Dražitelj je bil naš postavni John Klančar iz Puebla. Do 57 tisočakov je gnal ceno. Srček si je končno »prijobil« Mrakov Tony iz Greenwooda v Euclidu.

Dež je padal, ko smo se zvečer poslavljali. Presneto, saj bi bilo prijetno še posediti.

IZSELJENSKI TEDEN 1965

5

Na izseljenski razstavi pri matici: Iva Kurinčič povratnik iz Argentine in Rodolfo Stekar, štipendist Slovenske izseljenske matice

6

Ob otvoritvi letošnjega izseljenskega tedna

7

Tudi rojaka Janeza Znidaršiča, povratnika iz Holandije, smo srečali na pikniku

8

John Klančar iz Puebla

9

Tončka in Tone Garden, ki sta se iz Amerike pripeljala naravnost na piknik

5 6

7 8

9



1, 2 Mengeška godba je pridno igrala, Violet Ruparčič iz Pittsburga in Tone Kozlevčar iz Ljubljane sta pa po domače zapela

3 To so pa Subljevi iz Clevelanda. Cilka Subljeva je znana odbornica pri Progresivnih Slovenkah, kjer je bila nekoč glavna predsednica. Poleg je njena snaha, zadaj v pomenku (s fesom na glavi) pa njen soprog s sinom

4, 5 Se dva posnetka s piknika

6 Skupina, ki se je udeležila ogleda Ljubljane in bližnje okolice pred Muzejem ljudske revolucije

7, 8 Na pikniku

9, 10 Posnetek za spomin. Janko Rogelj si ogleduje Adamičev muzej

11 Književnik Anton Ingolič govori ob otvoritvi Adamičevega muzeja v Prapročah pri Grosupljem

		6
1	2	7 8
3		9 10
4	5	11



Sprejem pri predsedniku skupščine

Ob zaključku izseljenskega tedna je povabil naše izseljence, ki so na obisku v domovini, predsednik skupščine SR Slovenije Ivan Maček na slavnostni sprejem v prostorih skupščine. Naši rojaki so se sprejema udeležili v zelo lepem številu. Mnogi so pripotovali iz raznih krajev Slovenije, kjer so bili na obisku pri sorodnikih. Med povabljenici so prevladovali rojaki iz ZDA, ki jih je bilo ob tem času največ na obisku v Sloveniji. Bili pa so tudi iz drugih držav: iz Kanade, Argentine, Belgije, Francije itd. Med njimi so bili številni znani predstavniki društev in organizacij. Sprejema so se udeležili tudi mnogi povratniki.

Razen predsednika skupščine so bili navzoči na sprejemu tudi predsednica glavnega odbora Socialistične zveze Vida Tomšičeva in številni drugi predstavniki skupščine in republiškega izvršnega sveta, dalje častni predsednik Slovenske izseljenske matice Ivan Regent in predsednica matice Zima Vrščajeva.

Sprejem je potekal v izredno prisrčnem ozračju. V sproščenih pomenkih je tekla beseda o življenju naših ljudi v njihovih novih domovinah, o društvenem delu, o njihovih željah in potrebah pa seveda tudi o njihovih vtisih ob obisku rojstne dežele.

S partizansko pesmijo so počastili 20-letnico osvoboditve

5. julija ob 20. uri je bil v Klubu poslancev za naše rojake koncert Partizanskega invalidskega pevskega zbora. Ta koncertni nastop je bil posebej namenjen počastitvi 20-letnice osvoboditve. Ko je zadonela naša partizanska pesem, so se mnogim orosile oči. »To je bilo doživetje, ki ga ne bom pozabila,« mi je pozneje zagotavljala rojakinja. Po koncertu so pevci pri mizah posedeli z rojaki in skupno so donele naše partizanske in narodne pesmi.

Spominski muzej Louisa Adamiča

Velikemu Američanu, dolenskem rojaku in našemu najpomembnejšemu izseljencu Louisu Adamiču v čast in spomin je bil 7. julija odprt spominski muzej v njegovi rojstni hiši, v gradiču Praproče pri Grosupljem. Na otvoritvi so se zbrali naši javni in kulturni delavci, izseljenci, ki so se v teh dneh mudili na obisku v Sloveniji, predstavniki Izseljenske matice ter pisateljevi sorodniki.

Najprej je vse prisotne pozdravil predsednik odbora za ureditev muzeja, pisatelj Anton Ingolič ter na kratko opisal življenjsko in literarno pot Louisa Adamiča ter razložil potek in namen dela za njegov muzej. O pomembnosti njegovega književnega dela pa je pripovedoval pisatelj Ivan Bratko. Predsednica Slovenske izseljenske matice Zima Vrščaj se je zahvalila vsem, ki so prispevali za Adamičev muzej ter hkrati izrazila željo, da bi ta muzej postal muzej vseh tistih, ki jim je bil Adamič voditelj, sodelavec in tovariš, da bi se razširil v muzej vseh naših izseljencev.

Goste je pozdravil tudi Adamičev dolgoletni prijatelj in sodelavec Janko Rogelj. Mnogo dokumentov,

ki so razstavljeni v muzeju, so zbrali ameriški rojaki na njegovo pobudo.

Delo in literarne uspehe pa je opisal še Louis Beniger, urednik »Prosvete«, ki je leta 1923 predstavila Adamičeve literarne prvence. Naštel je vrsto Adamičevih literarnih stvaritev, s katerimi se je uvrstil med prvo deseterico tedaj najbolj priznanih ameriških pisateljev.

Alfonz Gspan, literarni zgodovinar in znanstveni sodelavec Narodne in univerzitetne knjižnice v Ljubljani, je nato razložil ureditev tega muzeja, kjer so razstavljeni pisateljevi rokopisi, pisma slovenskih književnikov, brošure, ki pričajo o njegovem prizadevanju med vojno, pismo Josipa Broza Tita iz leta 1944 — zahvala Adamiču za njegovo pomoč in sodelovanje med vojno; diploma, s katero je leta 1941 postal častni doktor literature na univerzi v Philadelphiji, družinske in druge fotografije, vse Adamičeve knjige in drugo.

Ogledujemo fotografije in dokumente, prebiramo pisma in rokopise; mimogrede se ozremo skozi okno na sončne travnike in zoreča polja, na zelene dolenske griče, na košato lipo pred gradom; za hišo zapoje petelin, s strehe zletita bela goloba v jasno, poletno nebo. To je svet Adamičeve mladosti, lep in nepozaben. In ko ga gledamo, toliko bolj razumemo besede, ki jih je naš veliki rojak 27. avgusta 1949 napisal v spominsko knjigo Ljubljancina Toma Kamenariča:

»Kaj bi rekel? Odhajam skoraj. Vrnil se bom. Lepa je ta zemlja, kdor je bil rojen tukaj, jo mora ljubiti.«

Nikoli več se ni vrnil. V noči med 4. in 5. septembrom leta 1951 je zavoljo ljubezni do te svoje lepe rodne zemlje in zavoljo svojih naprednih idej tragično, komaj 52-leten, izgubil svoje življenje.

Za zaključek: javna radijska oddaja

Z domačo pesmijo in glasbo se je veselo in prisrčno zaključil letošnji izseljenski teden. Prireditelj je pripravila Radio televizija Ljubljana v svojem velikem studiu namesto na vrtu restavracije Rio zaradi nestalnega vremena.

Nastopili so priljubljeni ansambli in pevci z domačim programom. Zapel je popularni Slovenski oktet, ki bo prihodnje leto v osrčju naše slovenske Amerike — v Clevelandu slavil svojo 15-letnico. Igrali so Zadovoljni Kranjci in drugi ansambli. Še posebej je vse poslušalce navdušil prikupni duet mladih ameriških Slovenk Dolores Ivančičeve iz Pittsburgha, ki kot štipendistka Slovenske izseljenske matice študira v Ljubljani solopetje in bo še eno leto naš dragi gost, ter Violet Ruparčičeva iz Milwaukeeja, ki je prav tako kot štipendistka Slovenske izseljenske matice te dni zaključila pri nas študij naše narodne folklorne in se vrača v Ameriko. Pevki sta ubrano zapeli vrsto naših narodnih pesmi.

Tudi druge prireditve izseljenskega tedna, o katerih podrobneje ne pišemo, so lepo uspele.

Z zanimanjem so rojaki gledali dokumentarni film o osvoboditvi Ljubljane ter nato prvi slovenski film »Na svoji zemlji«, ki jih je globoko pretresel. Precejšnja skupina se je udeležila izleta po Ljubljani in okolici.





1 2
Dva posnetka s proslave
v Ilirski Bistrici
3
Franc Rupnik
4
Franc Pance
5
Anton Avbelj
6
Franc Stritar



1 2 | 3 4 5 6

Veliko srečanje prekomorskih brigad

Ob letošnjem dnevu borca dne 4. julija so bile v Sloveniji spet številne spominske proslave: zbori nekdanjih partizanov, pohodi kurirjev, slovesnosti ob spomenikih padlih — vse to je še bolj oživilo spomine na težke in slavne dni naše borbe. Letos, ob dvajseti obletnici osvoboditve, so bila ta slavlja posebej slovesna. Osrednja slovesnost pa je bila v Ilirski Bistrici, kjer so se 3. in 4. julija zbrali partizani, ki so se borili v prekomorskih brigadah.

Slavna je zgodovina prekomorskih brigad. Po površnih podatkih se je v njihovih vrstah borilo nad 35.000 borcev iz dvaindvajsetih držav. Morda se nikjer drugje ni tako izrazito pokazala enotnost narodov v skupni borbi proti fašizmu, kakor prav v prekomorskih brigadah. Iz naše dežele je bilo v prekomorskih brigadah največ borcev s Primorske in Štajerske. Primorcev je bilo okrog 15.000 — skoraj polovica; dalje je bilo med prekomorci tudi zelo veliko Dalmatincev in Črnogorcev. Tudi naši izseljenci so prispevali časten delež k prekomorskim brigadam. Posebej objavljamo spomine nekaterih slovenskih izseljencev iz Francije, ki so se borili v vrstah prekomorskih brigad in zdaj stalno živijo v Sloveniji.

Mnoga slavlja prekomorskih brigad so že bila v raznih krajih Dalmacije. Odkrili so že številne spominske plošče, nekatere pa bodo še odkrili po vsej poti, na kateri so se borili prekomorci — od Visa do Vršiča.

In zakaj so izbrali prav Ilirsko Bistrico za kraj glavne proslave? Predvsem zato, ker je bila skoraj polovica borcev teh brigad s Primorske in ker so bili v okolici Ilirske Bistrice težki boji prekomorskih brigad s 97. nemškim korpusom. V tej bitki je bilo zajetih 16.000 Nemcev — padlo pa je nad 400 partizanov. Ilirska Bistrica je primerna tudi zato, ker je blizu Hrvatske, od koder je veliko borcev, zlasti z Reke, Istre in Dalmacije, ki so se udeležili tega slavlja. Prišli so tudi borci iz Trsta, videmske pokrajine, iz južne Italije in drugod.

Program proslave, katere se je udeležilo nad 7000 nekdanjih prekomorskih borcev, je bil zelo bogat. V

okviru tega je bil tudi velik pohod mladinskih brigad, ki so ob tej slovesnosti prevzele ime sedmih prekomorskih brigad. Pohoda se je udeležilo 1500 mladincev iz Primorske, Štajerske, Reke, Pulja in Splita in krajev, skozi katere so šli. Spomini na boje prekomorskih brigad so napisani v posebni knjigi, ki je nedavno izšla in so jo delili udeležencem slavlja v Ilirski Bistrici.

Gran encuentro de las brigadas de prekomorje

Significativa transcendencia tuvo este año la conmemoración del día del Combatiente, por cumplirse el 20 aniversario de la Liberación de Yugoslavia.

El acto principal tuvo lugar en Ilirska Bistrica, donde el 3 y 4 de julio, se dieron cita los ex combatientes que lucharon en las brigadas de Prekomorje.

Brillante es la historia de estas brigadas. En ella actuaron alrededor de 35.000 personas, provenientes de 22 países distintos.

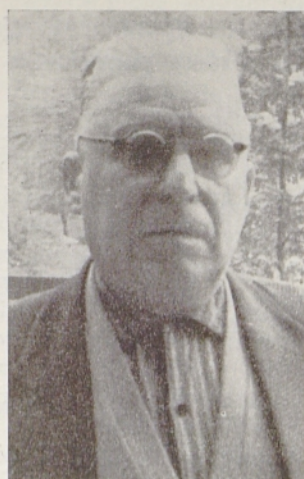
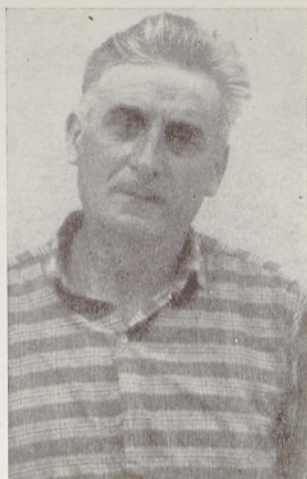
Difícil es encontrar otro ejemplo como el de esta brigada, en la que tanto predominó la unión entre los pueblos en su lucha solidaria contra el fascismo y la opresión extranjera.

De Eslovenia integraron estas brigadas connacionales provenientes de Stajerska y Primorje, de esta última región se incorporaron 15.000 combatientes, como también lo hizo gran cantidad de Dalmatinos y Montenegrinos.

Nuestros compatriotas del extranjero, aportaron toda su ayuda a esta brigada de Liberación, y se incorporaron a luchar codo a codo en defensa de la Patria.

El programa de conmemoración se efectuó con la presencia de 7000 ex combatientes, siendo muy interesante y animada.

Broche de oro de la reunión fue la marcha de las brigadas juveniles de Primorje, Stajerska, Pula, Reka, y Split, en homenaje a las heroicas brigadas de antaño, que dierom todo de sí para ver a su Patria liberada. —



Naši izseljenci - borci prekomorskih brigad

MARJAN LIPOVSEK

Ko se je v Sloveniji, podobno kot v vsej Jugoslaviji, v letu 1944 osvobodilno gibanje že močno razmahnilo, so se začeli Slovenci, ki so bili tedaj izven stare domovine, pripravljati za odhod v domače kraje, med naše borce, z edino željo: družno s partizani pregnati z rodne grude okupatorja.

V letu 1944 se je tudi v Franciji odporiško gibanje precej razširilo. In med Slovenci-izseljenci v tej državi je bilo vedno več takih, ki so se odločili, da hočejo s partizani pregnati sovražnika z rodne slovenske zemlje. Med njimi najdemo Franca Rupnika in Franca Panceta iz Zagorja ob Savi, Jožeta Potočnika iz Trbovelj in Antona Avblja ter Franca Stritarja iz Hrastnika, in še mnoge druge, ki v tistih usodnih dneh niso pomislili na lastno življenje, nase, pač pa so se podali na dolgo pot, da bi se potem lahko pridružili Titovim partizanom in skupaj z njimi osvobajali domačo zemljo.

S IV. armijo v Trstu

Bilo mu je leto in pol, ko se je odselil s starši v Francijo. V letih pred drugo svetovno vojno je najprej delal kot ključavničar, nato pa v rudniku. In leta 1939 ga že najdemo med tistimi izseljenci, ki so se vključili v ilegalno delo. Zato tudi ni čudno, če je bil 1941. leta zaprt.

»Precej časa sem propagiral odporiško gibanje in opravljal tudi več drugih odgovornih dolžnosti, ki so bile združene z ilegalnim delom. Leta 1944 mi je bila poverjena naloga, da zberem Slovence, ki so živeli v Franciji in ki so bili pripravljeni odpotovati v Jugoslavijo ter se pridružiti partizanskim enotam. Zbrali smo okrog 25 izseljencev — Slovencev in še približno toliko izseljencev iz drugih naših republik,« obuja zdaj spomine Franc Rupnik, rudar v zagorskem rudniku rjavega premoga. »Ko smo uredili vse formalnosti v zvezi z našim odhodom v Jugoslavijo, smo

odpluli najprej proti Sredozemlju in nato po Jadranskem morju do Splita. Najprej sem bil v V. prekomorski brigadi. S to brigado sem odšel do Gospiča, tam pa je bila V. prekomorska brigada razformirana. Dodeljen sem bil v IV. armijo — v artilerijsko brigado, ki je osvobodila med drugim tudi Trst. Z artilerijsko brigado sem se nekaj časa zadrževal še v Postojni in Logatcu, nato pa sem se konec 1945. leta vrnil v Francijo, da bi se potem dve leti kasneje spet vrnil v Jugoslavijo.«

Franc Rupnik oziroma Franček, kot ga kličejo Zagorjani, je bil med tistimi, ki so v letih po drugi vojni priboril sloves zagorskemu nogometu, zato ni čudno, če je bil dolga leta med najbolj priljubljenimi zagorskimi športniki. Še zdaj ves živi za nogomet.

Ranjen 9. maja 1945

Težko delo v rudnikih in partizanstvo sta pustila na Francetu Panceu, rudarju iz Zagorja ob Savi, vidne sledove. »Nisem več tak, kot sem bil pred leti. Delo me vse bolj utruja,« pripoveduje izseljenec — borec prekomorske brigade, ki je — podobno kot Franc Rupnik — ilegalno delal v Franciji v letih pred in med drugo svetovno vojno.

»Pred enaindvajsetimi leti sem si rekel: tudi sam pojdem med borce v staro domovino, ki sem jo zapustil s starši kot petletni otrok. In ta moja odločitev je obveljala. Z drugimi Slovenci sem se pripeljal do Splita. Tudi jaz sem bil borec V. prekomorske brigade. Kot partizan sem prepotoval dobršen del Jugoslavije. V Črnomlju sem bil nazadnje dodeljen v XII. brigado (»štajersko«), s katero sem odšel skozi Kočevje do Grosuplja, kamor smo prišli prav 9. maja 1945. Čeprav smo bili od Jadrana do Grosuplja več hudih bitk, nisem bil ranjen. Prav zadnji dan vojne — 9. maja 1945 pa so me zadeli drobci granate in sem se moral potem zdraviti v Kočevju in Ljubljani.«

Franc Pance je bil nato nekaj časa še v enotah naše armade, potem pa je odšel v partizanski uniformi nazaj v Francijo, kamor je prispel decembra 1945. V Franciji je delal še šest mesecev v jami, potem pa se je odločil, da se za stalno naseli v Jugoslaviji. Leta 1946 se je vrnil v domovino.

Član odporniškega gibanja FTP in Titov partizan

Tudi Jože Potočnik je bil med tistimi, ki so morali s starši v tujino »za kruhom«. Leta 1937 najdemo Jožeta med mladinci v organizaciji TUR, sicer pa je sodeloval v številnih akcijah in leta 1942 postal član odporniškega gibanja FTP. Od oktobra leta 1934 naprej je bil v ilegali, postal je komandir čete.

Leto dni pozneje pa ga najdemo med tistimi Slovenci, ki so zbirali med izseljenci prostovoljce za odhod med Titove partizane v Jugoslavijo. Tudi sam je odšel v Jugoslavijo pomagat osvobajati domovino. Po razformiranju V. prekomorske brigade je bil Jože Potočnik dodeljen v III. prekomorsko brigado, ki je šla osvobajati Trst. V bližini Opčin je bil 27. aprila 1945 ranjen.

Na jesen 1945. leta je prišel Jože Potočnik na dopust v Trbovlje (rojen je bil v sosednjem Zagorju ob Savi) in tam ostal.

Najmlajši ...

Anton Avbelj je zdaj rudar na hrastniškem obratu rudnika rjavega premoga Trbovlje-Hrastnik. Leta 1944 je kot šestnajstinpolletni fant-izseljenec, ki je živel s starši v Franciji, odšel s »prekomorci« med Titove partizane. Verjetno je bil najmlajši izseljenec — »prekomorec«.

Že v Franciji je Anton deloval v organizaciji francoskih partizanov, podobno kot njegov oče, pa tudi sicer v odporniškem gibanju. Zato se mu ni bilo težko odločiti, da gre tudi sam v staro domovino med borce.

»V V. prekomorski brigadi sem bil le dva meseca, nato pa sem se kot borec I. tankovske brigade bojeval okrog Gospića, Klana, Bazovice in Trsta, kamor smo prišli prav 1. maja in kjer smo se zadrževali dva meseca. Ko pa smo odhajali iz Trsta, so ljudje jokali.«

... in najstarejši izseljenec - »prekomorec«

Ko se je rodil pred 69 leti v Blanci, gotovo ni nihče pričakoval, da bo prepotoval toliko sveta. V prvi svetovni vojni se je bojeval med drugim tudi v Galiciji, potem pa je delal v rudniku v Trbovljah, odkoder je l. 1926 odšel v Francijo. Franc Stritar je v tujini vseskozi deloval v naprednih organizacijah, sodeloval je v številnih akcijah, skrival je ilegalce in podobno.

»Pred enaindvajsetimi leti sem se pridružil tistim Slovincem-izseljencem, ki so živeli v Franciji in ki so sklenili, da odidejo med borce partizanskih odredov Jugoslavije. Po razformiranju V. prekomorske brigade sem bil v inženirskem bataljonu XIX. divizije in se bojeval po Dalmaciji in Liki, sodeloval pa sem tudi v bojih pri osvoboditvi Mostarja.«

Tudi Franc Stritar se je leta 1945 odločil, da bo ostal v domovini. Zaposlil se je pri gradbenem podjetju in v Hrastniku gradil nove objekte steklarne. Trikrat je bil proglašen za udarnika, leta 1952 pa je bil upokojen. Zdaj uživa pokoj v Hrastniku.



Spomin na mojega sina

JURIJ ARTIČ, LIEVIN

Leta beže, a spomini ostanejo, ne morejo zbledeti, umreti. Sam sem in star in bolan, ne bomo se videli v nepozabni domovini, težka, dolgotrajna bolezen mi tega ne dopušča. Romanje od zdravnika do zdravnika, to je moje današnje življenje. Moral bi biti operiran, toda zaradi slabega srca in seveda zaradi peze let, se zdravniki ne upajo lotiti operacije.

In v samoti so spomini še bolj živi. V njih me obiskujeta sin in soproga. Moj Mirko! Že od leta 1942 je bil vključen v jugoslovansko narodnoosvobodilno gibanje v Nord Pas de Calais. Spomladi leta 1944 se je s francoskimi domoljubi angažiral v FFI v borbi proti okupatorju. Nato sta se s prijateljem Otijem Seničarjem prijavila kakor večina naših mlajših izseljencev v jugoslovansko sekcijo, da sodelujejo pri osvoboditvi Jugoslavije.

Konec novembra 1944 so preko Marseillesa odpotovali oziroma odpluli na pomoč porušeni domovini. Dne 28. oktobra 1944 smo se zbrali pri Jančaku v Sallauminesu na poslovnem večeru. Tam smo se poslovili od njih, mnogi za vselej.

Dne 21. decembra istega leta smo prejeli zadnje sporočilo od našega Mirkota, razglednico iz Splita. Voščil nam je za božič in novo leto in sporočil, da so iz Barija v Italiji srečno prispeli v Jugoslavijo v Split, od koder bodo čez nekaj dni odpotovali v lepo Slovenijo. »Vi veste, kako lepa je ta dežela,« je zapisal in obljubil, da spet piše, ko pride v Slovenijo.

Pa smo zaman čakali. Ni se več oglasil. Minila je vojna. Mirko se ni vrnil. Hčerka Olga je leto dni odlagala s poroko, ker je želela, da bi bil brat na tej slovesnosti. Ni dočakala. Mati je hiralala od bolečine. Dolgo smo zaman poizvedovali, šele 12. decembra 1947 smo prejeli uradno sporočilo, da je Mirko padel kot borec jugoslovanske armade in je bil pokopan 2. maja 1945 v Šapijanih pri Reki.

Po nekaj letih je mater strla žalost, mene tarejo bolezen in spomini: naš Mirko se ni vrnil na tla lepe rodne Slovenije. Pred njenim pragom ga je dohitela smrt.

V INTERESU MIRU

Ob potovanjih predsednika Tita

V zadnjih mesecih, ko je bila v svetu večkrat resna nevarnost, da se vojni spopadi v Vietnamu, San Domingu in drugod razvijejo v splošno vojno, ko je bil svetovni mir ogrožen, je bila tudi politična aktivnost v Jugoslaviji precej pestra. Tako so bila v interesu svetovnega miru in enakopravnega sodelovanja med narodi tudi potovanja predsednika Tita v več prijateljskih držav.

V aprilu je predsednik Tito kot prvi evropski suveren obiskal Alžirijo, s katero nas vežejo prisrčni prijateljski odnosi še iz časa njihove borbe za neodvisnost, ko jim je Jugoslavija nudila vso moralno in materialno pomoč. Prav tako ima tudi Norveška, ki jo je predsednik Tito obiskal v maju, v Jugoslaviji iskrenega prijatelja še iz časa borbe proti fašizmu. Ta obisk je sovpadal prav z 20-letnico zmage in ob tej priliki se je jugoslovanska delegacija poklonila spominu norveških in jugoslovanskih partizanov, ki so tam pokopani. S predsednikom norveške vlade in z norveškim kraljem pa se je predsednik Tito razgovarjal o perečih problemih, ki se tičejo svetovnega miru in še posebej miru v Evropi, ter o nadaljnjem gospodarskem in kulturnem sodelovanju.

Obisk predsednika Tita v prijateljski socialistični državi Češkoslovaški je bil v znamenju prijateljskih čustev in neposrednih srečanj z delovnimi ljudmi v različnih krajih Češkoslovaške. Tako se je naš predsednik v mestu Čenkovu srečal z delavci, s katerimi je delal v isti tovarni pred skoraj petdesetimi leti. To je bilo prisrčno srečanje starih proletarcev, ko so ob spominih vsem prihajale solze v oči. Skupno s češkoslovaškimi politiki pa so na razgovorih obsodili politiko sile in grobe vojaške intervencije, ki skušajo z ustaviti politično in gospodarsko osvoboditev narodov. Obisk je bil lep prispevek k nadaljnji krepitvi odnosov med Jugoslavijo in Češkoslovaško.

Prvi uradni obisk predsednika Tita v DR Nemčiji, kamor je odpotoval iz Češkoslovaške, je potrdilo obojestranskega sodelovanja in boja za ohranitev miru ter razvoja socializma v svetu. Med Jugoslavijo in DR Nemčijo je zelo razvita trgovinska izmenjava, za razširitev gospodarskega sodelovanja pa je še veliko možnosti. DR Nemčija je krenila po poti dosledne miroljubne politike in je postala pomemben činitelj trdnosti miru v Evropi. Predsednik Tito je doživel na letališču v Berlinu veličasten sprejem, ki je bil eden najlepših na vseh njegovih potovanjih doslej.

Za tem pa je predsednik Tito odpotoval še na uradni obisk v Sovjetsko zvezo. V Moskvi so ga na letališču sprejeli najvišji sovjetski predstavniki. Po začetnih uradnih razgovorih je predsednik Tito obiskal različna sovjetska mesta kot Minsk, Sverdlovsk, Sibirijo, kjer se je ustavil v mestu Irkutsk, si ogledal impozantno hidrocentralo v Bratsku, in bil na oddihu ob Bajkalskem jezeru. Kjerkoli se je predsednik Tito zadrževal, povsod je naletel na prisrčen sprejem, na prijateljsko razpoloženje ljudstva, v uradnih razgovorih, ki jih je imel z najvišjimi sovjetskimi predstav-

niki, pa so dosegli popolno soglasje glede mednarodnih zadev in o nadaljnjem medsebojnem sodelovanju na vseh področjih.

Potovanja predsednika Tita so naletela na veliko zanimanje v svetovni javnosti. Tisk in radio sta o potovanju sproti poročala, objavljala tudi izvlečke iz Titovih govorov in poudarila, da je bil osnovni namen dosežen: utrjevanje poti svetovnemu miru, sporazumevanju in mednarodnemu sodelovanju. Prijateljski sprejem in enakost gledišč, ki je bila dosežena na razgovorih v vseh državah, pa so jamstvo, da se bodo gospodarski in drugi stiki v bodoče še bolj razvijali.

Protestiramo in obsojamo

Ob atentatu v zahodnonemškem mestecu Meersburgu, ko so ustaški zločinci v torek 8. junija streljali na jugoslovanskega konzula v Münchnu Andrijo Klarića in ga težko ranili, je jugoslovanska vlada preko francoskega veleposlanika v Beogradu Jeana Binocha, ki v Jugoslaviji zastopa interese Zvezne republike Nemčije, najostreje protestirala pri nemški vladi v Bonnu. Dalje je jugoslovanska vlada poslala protestno noto bonski vladi tudi preko zunanjega ministrstva kraljevine Švedske, ki zastopa interese Jugoslavije v Zahodni Nemčiji.

Po izjavi zahodnonemškega ministrstva za zunanje zadeve je bonška vlada izrazila obžalovanje zaradi atentata na konzula Klarića. Nemška policija je aretirala nekaj ljudi, za katere meni, da so udeleženi pri atentatu. Med njimi sta znana ustaša Stanko in Ante Kardun. Državni tožilec Heinrich Gulden je sporočil, da je Stanko Kardun že priznal, da je izvršil atentat na jugoslovanskega konzula Klarića v Meersbrugu.

V zvezi z atentatom na jugoslovanskega konzula Klarića je tudi zvezni odbor Zveze združenj borcev NOV Jugoslavije poslal generalnemu sekretarju svetovne federacije bivših borcev poslanico, v kateri najostreje obsoja najnovejši zločin ustaških teroristov.

»Naše ogorčenje je toliko večje,« pravi poslanica med drugim, »ker se je ta gnusni zločin pripetil v času, ko slavi Evropa 20-letnico od konca vojne in zmage nad fašizmom in ker imajo organizacije kvizlinške vojne emigracije v Zahodni Nemčiji ne le pribežališče in možnosti za neovirano nadaljevanje podtalnega delovanja proti Jugoslaviji, ampak uživajo tudi moralno in materialno podporo nekaterih zahodnonemških krogov.«

Toleriranje takega delovanja in ponovni napad na uradnega jugoslovanskega predstavnika na ozemlju ZR Nemčije meče veliko odgovornost na njene pristojne organe in potrjuje, da niso zahodnonemške oblasti niti danes, 20 let po vojni, pripravljene enkrat za vselej opraviti z mračnimi ostanki fašizma, ki zastrupljajo odnose med državami, saj je njihova aktivnost naperjena ne le proti Jugoslaviji, ampak proti silam miru in demokracije sploh.

Konzul Klarić je 24. junija zapustil münchensko bolnišnico in odpotoval v Jugoslavijo. Potreben mu je večmesečni oddih, za tem pa ga bodo morali operirati, da mu bodo odstranili izstrelak iz leve strani pljuč.



Prireditve za naše rojake

Podružnice Slovenske izseljenske matice, ki v različnih krajih sprejemajo rojake, so letos zanje pripravile vrsto lepih prireditev. Tako je podružnica iz Kočevja v juliju organizirala avtobusni izlet v Postojnsko jamo, podružnica v Murski Soboti pa je pripravila malo širši program: 22. julija je bilo srečanje prekmurskih rojakov v kolišču »Bobri« pri Dolnji Bistrici v Prekmurju. Sodelovali so pevci, recitatorji in folklorni ansambli iz Prekmurja, gostom pa so postregli tudi z raznovrstnimi prekmurskimi specialitetami. Mnogi so si ogledali razstavo fotografij, novozgrajeno otroško bolnišnico v Murski Soboti in se udeležili izletov v bližnjo in daljno okolico. Razen izseljencev so se teh prireditev udeležili tudi delavci, ki so začasno zaposleni v sosednjih državah.

Podružnica Matice na Vrhniki je rojake povabila, naj se udeleže turističnih prireditev »Jazon in Argonavti«, ki so bile ob koncu julija. Večje srečanje izseljencev iz Argentine pa je pripravila podružnica iz Nove Gorice 31. julija na Mostu na Soči.

Osrednja prireditev za izseljence iz evropskih držav pa bo letos 12. avgusta v Trbovljah. Program, ki smo ga objavili že v prejšnji številki Rodne grude, bo zanimiv in bo gotovo pritegnil številne naše izseljence. Pripravila ga je podružnica Matice iz Trbovelj.

Obširneje o vseh teh prireditvah bomo pisali prihodnjič.

Koper nekoč, danes in jutri

Zgodovina Kopra sega nazaj tja do starih Grkov in Rimljanov, ki so nam zapustili prvi zgodovinski pisani vir o Kozjem otoku (Isola Caprea), nato pa o selišču Capris. To je najstarejše ime mesta, ki so ga Slovenci, ko so v 6. stoletju prispeli do Jadrana, spremenili v Koper.

Po razpadu vzhodno-rimskega cesarstva je Koper pogosto menjal ime in gospodarje. Od časa do časa je bilo mesto svobodno, vmes pa so mu vladali Franki, Langobardi, oglejski patriarh, Beneška republika, Napoleonova Ilirija in končno Avstrija in Italija. Z gospodarji so se menjavali tudi prebivalci mesta, medtem ko je bila okolica od 6. stoletja dalje naseljena s Slovenci. A tudi v mestu samem je bila »gospoda« italijanska, podložniki pa so bili Slovenci.

Pred razvojem Trsta je bil Koper najpomembnejše pomorsko in trgovsko mesto na severu Jadranskega morja. Z razvojem Trsta pa je Koper bolj in bolj propadal. Pač pa se je v drugi polovici 19. stoletja prebudila narodna zavest istrskih Slovencev. Mesto je dobilo več slovenskih društev, Ciril-Methodovo šolo, učiteljske, hranilnico, čitalnice in drugo. Toda italijanska okupacija po prvi svetovni vojni, zlasti pa fašizem, je znova zatrl slovenski življenjski in šele po zadnji vojni je Koper končno svobodno zadihl.

A vse je bilo treba začeti znova in z velikimi spremembami. V zapuščenem, zanemarjenem mestecu so v srednjeveških hišah — večinoma brez električnih, vodovodnih in kanalskih napeljav — životarili mali trgovci, obrtniki, kmeti in ribiči. Nad 90 odstotkov prebivalcev se je bavilo s kmetijstvom in ribištvom, v industriji — v tovarni za predelavo rib — je delalo le 85 delavcev.

Danes je kmečkega prebivalstva komaj 30 odstotkov; naglemu razvoju industrije je sledil hiter vzpon trgovine, prometa, gostinstva in v veliki meri tudi turizma.

Toda uspehi zato niso nič manjši in prav zato, ker so bili doseženi z večjimi naporji, se še s toliko večjim ponosom pohvalimo z njimi.

V lanskem letu je bilo v osmih industrijskih podjetjih zaposlenih 3385 delavcev, ki so ustvarili nad 16 milijard družbenega bruto proizvoda. Levji delež odpade na tovarno »Tomos«, ki je doslej izdelala veliko število motornih koles, ladijskih motorjev, precej avtomobilov in drugih enot motorne industrije ter je samo v preteklem letu izvozila za skoraj milijon dolarjev svojih izdelkov na zahodna tržišča.

Poleg »Tomosa« moramo omeniti še tovarno plastičnih mas »Iplas«, tovarno pohištva »Stil« in nekaj večjih obrtnih podjetij, ki počasi že prehajajo v industrijo.

Velik napredek je bil dosežen tudi v trgovini; še večji pa v potniškem in tovarnem prometu. Koper je postal sedež treh velikih prometnih podjetij mednarodnega slovesa: avtobusnega podjetja Slavnik, transportnega špedicijskega podjetja Intereuropa in Luke Koper.

V Koper prihaja ali odhaja vsak dan do 400 avtobusov na krajše ali daljše in celo mednarodne potniške proge. Tovornjaki Intereurope prevažajo sto tisoče ton blaga po vsej državi in daleč po Evropi. Na čelu vsega prometa pa stoji najpomembnejša gospodarska organizacija — Luka Koper. Izredni naravni pogoji so pomagali naglemu razvoju pristanišča, ki je od leta 1947 povečalo svoj promet za več kot 690.000 ton. Po zgraditvi težko pričakovane železnice pa bo ta številka še bolj poskočila.

Naglo se je v Kopru in bližnji okolici razvil tudi turizem; naravne lepote pa tudi zgodovinske zanimivosti privabljajo iz leta v leto več domačih in tujih gostov. Medtem ko po vojni Koper ni premogel niti enega samega hotela, ima zdaj tri velika turistična podjetja z lepimi, modernimi hoteli, manjšimi restavracijami, kavarnami in gostilnami.

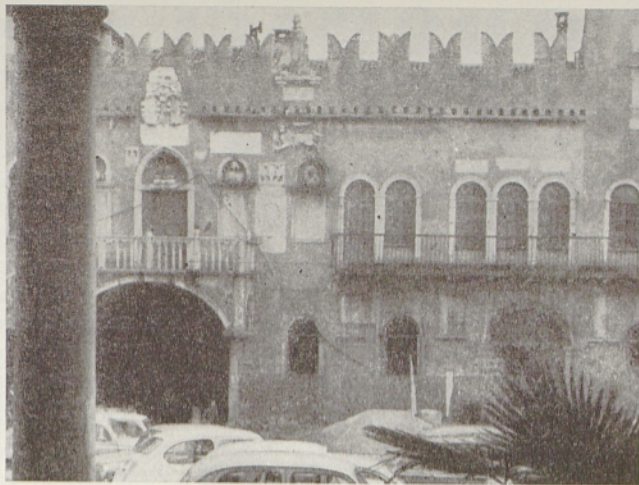
Koper pa je tudi pomembno kulturno in prosvetno središče vsega južnega dela Primorske. Ima svojo tiskarno, knjižno založbo, svoj muzej, tednik, vrsto likovnih razstav, koncertov, literarnih nastopov, predavanj, veliko študijsko in ljudsko knjižnico itd. Mladino vzgajajo tri osnovne šole, slovenska in italijanska gimnazija, ekonomska in kovinarska srednja šola, glasbena ter baletna šola in učiteljske.

Koper's Past, Present and Future

The history of Koper started in remote time. Its first name was Kozji otok (Goat's Island). When Slovenes reached the Adriatic in the 6th century, they named it Koper. Yet Koper has changed both its name and master many times. Its rulers were Langobards, Patriarchs of Aquileia, Republic of Venice, Napoleon's Illyria, Austria, and Italy. The city population changed together with its masters, yet the surrounding population has remained Slovene since the 6th century.

Before Trieste developed and grew to its present importance and size, Koper had been the most important maritime and trade city at the north end of the Adriatic. In the 19th century, when Slovene national conscience awakened in Istria, the city got several Slovene societies, schools, teacher's college, savings bank, reading room and other institutions. The Italian occupation and especially Fascism between the two wars oppressed the Slovene element, which came to a new life only after World War II. Yet, then, everything had to be started anew in the small, neglected town, as Koper was at that time.

Today's Koper presents a different view. Quick development of industry has been followed by a swift rise of trade, traffic, catering, and tourism. The most important economic organization, Koper Harbour, owes its fast development and increase of trade intercourse (for ca 690 thousand tons since 1947) to its most favourable natural conditions which will turn to best advantage after the construction of the planned railroad line.



Dva posnetka z lanskimi prireditvami za pomurske rojake, ki jih je pripravila podružnica iz Murske Sobotice
Dve koprski razglednici



PO DOMAČI DEŽELI

Spremembe v jugoslovanskem gospodarstvu

Trgovina s spominki iz Ribnice je lani iztržila skoraj 12 milijonov dinarjev. Tudi za letošnje turistično sezono so se s spominki dobro založili.

V kočevski tovarni »Itas« bodo začeli v sodelovanju z avstrijsko tovarno EAF izdelovati 11-tonske kamione, katerih motorji bodo zmogli 200 konjskih moči.

V Črnomlju so tudi letos pripravili veselo jurjevanje, ki je trajalo dva dni.

Trboveljsko podjetje »Elit« (elektrolivarska industrija) praznuje desetletnico obstoja. Ustanovili so jo z namenom, da se zaposli ne kvalificirana delovna sila, zlasti ženska. Od začetnih izdelkov raznih gospodinjskih električnih strojev so prešli na izdelavo instalacijskega materiala, ki ga izdelujejo v novih, sodobnih prostorih. Po predvidevanju naj bi znašal celotni dohodek podjetja 1970. leta milijardo din — dokaz, da je bila pot podjetja kljub nekaterim začetnim težavam dokaj uspešna.

Pivovarna v Laškem je z novim kotlom za varjenje piva močno povečala svojo proizvodnjo. Pred kratkim so montirali tudi nov polnilni stroj, ki v osmih urah napolni več kot 18.000 steklenic. Pivovarna v letošnjem letu precej izvaža, in sicer največ v Trst.

V lesno industrijskem podjetju v Nazarjih pospešeno gradijo nove žagarske obrate, katerih investicijska vrednost bo znašala nekaj nad 600 milijonov dinarjev.

Steklarna v Rogaški Slatini že več kot eno desetletje večino svojih izdelkov prodaja v zahodne države, čeprav je tam konkurenca evropskih proizvajalcev zelo velika. Tudi letos bo steklarna 60 % svojih izdelkov prodala na zahodna tržišča, v Zahodno Nemčijo, Veliko Britanijo, ZDA in Avstrijo. Po vrednosti predstavlja celotni izvoz 1.500.000 dolarjev. Kljub modernizaciji izdelovalnega postopka so izdelki rogaških steklarjev obdržali značaj ročnega dela in je zato ta steklarna edini največji izdelovalec ročno izdelanega kristalnega in brušenega stekla.

V Brežicah so že razpisali štipendije za šolsko leto 1965—66; štipendije bodo na višjih in visokih šolah znašale 20.000, na srednjih pa 16.000 dinarjev mesečno. V skladu za štipendije je letos zagotovljenih 12 milijonov dinarjev, ki jih bodo razdelili že štipendiranim študentom in pa novim štipendistom. Letos bodo poskrbeli predvsem za gostinske kadre, saj se turizem v Brežicah iz leta v leto bolj razvija.

Že nekaj mesecev se v Jugoslaviji na široko razpravlja o velikih spremembah v gospodarstvu. Prva faza gospodarske reforme, katere osnovne smernice so se izoblikovale v široki in demokratični diskusiji v družbeno-političnih organizacijah, delovnih skupnostih in na koncu v skupščinskih debatah, je zdaj pri kraju. Ukrepi, ki so bili sprejeti, so odraz stalnega gospodarskega napredka in uspešnega gospodarskega razvoja. Dosedanji način gospodarjenja ni več ustrezal naporom, da ekstenzivno gospodarstvo preide v intenzivno in da se poveča produktivnost.

Mnoge gospodarske organizacije bodo po tej reformi v težjem položaju, kot pa so bile doslej. Privilegije, ki so jih nekatere panoge gospodarstva do sedaj uživale, bodo izgubile. Ta podjetja se bodo morala osloniti predvsem na svoje notranje rezerve, aktivirati bodo morala neizkoriščene investicije, velike rezerve pa so tudi v sami organizaciji dela. Mnoga podjetja bodo lahko prav z boljšo organizacijo dela povečala produktivnost. S tem bo prišlo tudi do racionalnejšega izkoriščanja razpoložljive delovne sile. Nikakor pa ne moremo govoriti o višku delovne sile, saj je bo v nekaterih gospodarskih panogah, kot so kmetijstvo, rudarstvo, gostinstvo, turizem idr., še premalo. Strah pred povečanjem nezaposlenosti je torej popolnoma neupravičen. Presežek delovne sile pa neredko predstavlja administrativno osebje. Gospodarstvo je bilo pogosto preobremenjeno s službami, ki ne sodelujejo direktno v proizvodnji.

Gospodarska reforma je postavila v ospredje še eno stvar: varčevanje. Do tega ukrepa je prišlo še posebej zaradi velikih izgub, ki smo jih pretrpeli zaradi elementarnih nesreč, zlasti poplav. Po prvih približnih cenitvah znaša škoda od zagrebških poplav lanske jesen pa do letošnjih poplav v Vojvodini okrog 400 milijard dinarjev. Naše gospodarstvo, ki zbira vse sile za hitri napredek, te škode ne bo moglo mirno preboleti.

Hiter proces intenzivnejšega gospodarjenja, ki je osnovni cilj te gospodarske reforme, bo tudi pomagal k temu, da se bo naše gospodarstvo čim bolj vključilo v svetovni trg. To pa je tudi pogoj za uspeh reforme. Po obratni poti pa: vključitev v svetovni trg je pogoj za intenzivnejše gospodarjenje. Nujna je tudi uskladitev cen, saj so bile pri nas do sedaj sorazmerno nizke cene surovin in energije, pa dokaj visoke cene končnih izdelkov.

Zaradi sprememb v cenah se bodo življenjski stroški povečali za okrog 23 odstotkov, v enakem sorazmerju pa se bodo povečali tudi dohodki v delovnih organizacijah. Posebna skrb je bila posvečena pravilnemu povečanju pokojnin, invalidnin in otroških dodatkov.

Občutno so se spremenile carine, ki bodo odslej le za proizvode, ki jih izdelujemo doma. Poprečna carinska stopnja znaša 10,75 %, kar je približno enako kot v razvitih državah.

V zvezi s temi gospodarskimi spremembami je tudi sprememba tečaja dolarja, ki velja od 26. julija 1250 dinarjev. Pri določanju tega tečaja so se ozirali predvsem na vpliv, ki ga je dosedanje razmerje dinar : dolar imelo na cene v državi, na plačilno bilanco in na nekatere faktorje, od katerih je odvisen izvoz. Ta tečaj je določen po posvetovanjih z mednarodnim monetarnim skladom, ki je potrdil, da višina tečaja 1250 din za dolar ustreza realnim možnostim. V neposredni zvezi z novim tečajem pa je tudi sklep o denominaciji dinarja v razmerju 1:100, kar pomeni za sto dosedanjih dinarjev en novi dinar. Začetek zamenjave je predviden za 1. januar 1966, trajala pa bi prihodnjih 4 ali 5 let. V tem času bodo v obtoku stari in novi bankovci.

To je bil samo kratek pregled sprememb in ukrepov, o katerih je v zadnjem času razpravljala in jih sprejela zvezna skupščina. Podrobneje bomo o ukrepih, ki še posebno zanimajo naše izseljence, poročali prihodnjič.

Katastrofalne poplave

Že več kot tri mesece traja neizprosna borba s podivjanimi vodami za vsak pedenji plodni, posejane zemlje. Za kraje za nasipi, za vsako hišo, za vsakega človeka...

Najprej so prestopile bregove reke v Bosni in južni Srbiji, preplavile mnoga naselja in zasejana polja, razdejale hiše in industrijske objekte. Za tem pa je prišlo do sedaj najhujše: gladina Donave je zaradi dolgega spomladanskega deževja in hitrega topljenja snega v Alpah tako močno narasla, da nasipi niso več vzdržali. Gladina vode je bila nad največjo gladino iz prejšnjih let. Tri mesece je skoraj 40.000 ljudi noč in dan bedelo na nasipih, jih večalo, utrjevalo, gradilo nove nasipe. Že v času ko voda počasi, centimeter za centimetrom upada, mora vsak dan več kot 30.000 ljudi iz 49 naselij varovati okrog pol milijona hektarov še nepoplavljene zemlje, ki je še zmeraj ogrožena. Ta negotovost bo trajala še vse, dokler gladina ne upade vsaj za tri do štiri metre.

Do sedaj so morali prepustiti Donavi 4350 hiš, od katerih jih je 600 že porušeni, izseliti je bilo treba 24.000 ljudi, na starih nasipih in pri gradnji novih je delalo okrog pol milijona civilnega prebivalstva in 14.000 vojakov, 596 velikih strojev, 10.000 kamionov in traktorjev, za utrjevanje nasipov so porabili več kot 1.500.000 vreč in okrog 3000 kubičnih metrov gradbenega materiala.

Donava je preplavila preko 100.000 hektarov zemlje — posejane s pšenico, koruzo, industrijskimi rastlinami, pašnikov in gozdov. Nemogoče je oceniti stvarno škodo, ki jo je prizadejala Donava, približno pa se ceni, da je uničila vrednosti človeškega dela v višini preko sto milijard dinarjev. To je bila do sedaj največja donavska katastrofa.

Vode počasi padajo. V času, ko to pišemo, so velika mesta in naselja kot Novi Sad, Apatin, Zrenjanin, Bačka Palanka še vedno pod rečno gladino. Zato mora trajati budnost na nasipih do kraja. Računajo, da bodo vode Donave prišle v normalno stanje sredi avgusta.

Prizorišče poplav je obiskal tudi predsednik Tito in drugi visoki jugoslovanski funkcionarji. Ob tej veliki katastrofi, so poudarili, da bo morala vsa jugoslovanska skupnost prispevati, da bodo posledice čimprej odklonjene. Vse številke o škodi so do sedaj le približne, resnično škodo bo nemogoče oceniti. Pri vseh materialnih izgubah, ki so jih izračunali doslej, še niso upoštevali škode v industriji, posebej so računali stroške obrambe in škodo zaradi izgubljenih delovnih ur. Veliko materialno pomoč so že poslale nekatere tuje države, predvsem Sovjetska zveza, ki je poslala več kot milijon vreč, Madžarska, Danska in druge.

Poplavljeni področja v Vojvodini je obiskala tudi delegacija izseljencev, ki so se v tem času mudili v Srbiji na proslavi izseljenskega tedna. Ogledali so si Novi Sad ter ogrožene in poplavljenе kraje v bližini. Zanimali so se za škodo in v svojem imenu ter v imenu svojih organizacij obljubili, da bodo v najkrajšem času začeli široko akcijo z zbiranjem pomoči. Poudarili so, da je postala že tradicija, da izseljenci pomagajo domovini v takih situacijah. Večina udeležencev je tudi, kot prvi, dala svoje prispevke.

Tudi nekateri rojaki, ki so ob obisku v domovini obiskali urad Slovenske izseljenske matice, so že dali svoje prispevke v sklad za poplavljenčce. Tako sta znani rojakinji Viktorija Ružič in Mary Matjažič dali vsak po 5 dolarjev.



- 1 Tekme čolnarjev na Ljubljani imajo vedno veliko gledalcev
- 2 Grosupelčani prirede vsako leto Polharsko noč. Na sliki: polhar pripoveduje svoje spomine
- 3 Motiv z Dolenjske
- 4 Znamenita cerkev na Ptujski gori

	2
1	3
	4

Med Črno in Mežico, v gorovju Pece, je zrasla podzemeljska elektrarna II, ki jo je zgradil mežiški rudnik predvsem za potrebe rudnika. V času obilne vode spomladi in jeseni pa bo dajala tudi za drugo električno omrežje 2 do 3 milijone kWh.

V Ljubnem ob Savinji je začelo z delom novo industrijsko podjetje »Titan«, v katerem je dobilo zaslužek okrog 70 žensk. V podjetju sestavljajo ključavnice-obešenke treh velikosti. Čeprav so delavke še novinke, bodo njihovi izdelki v kratkem romali v izvoz na Češko in Madžarsko.

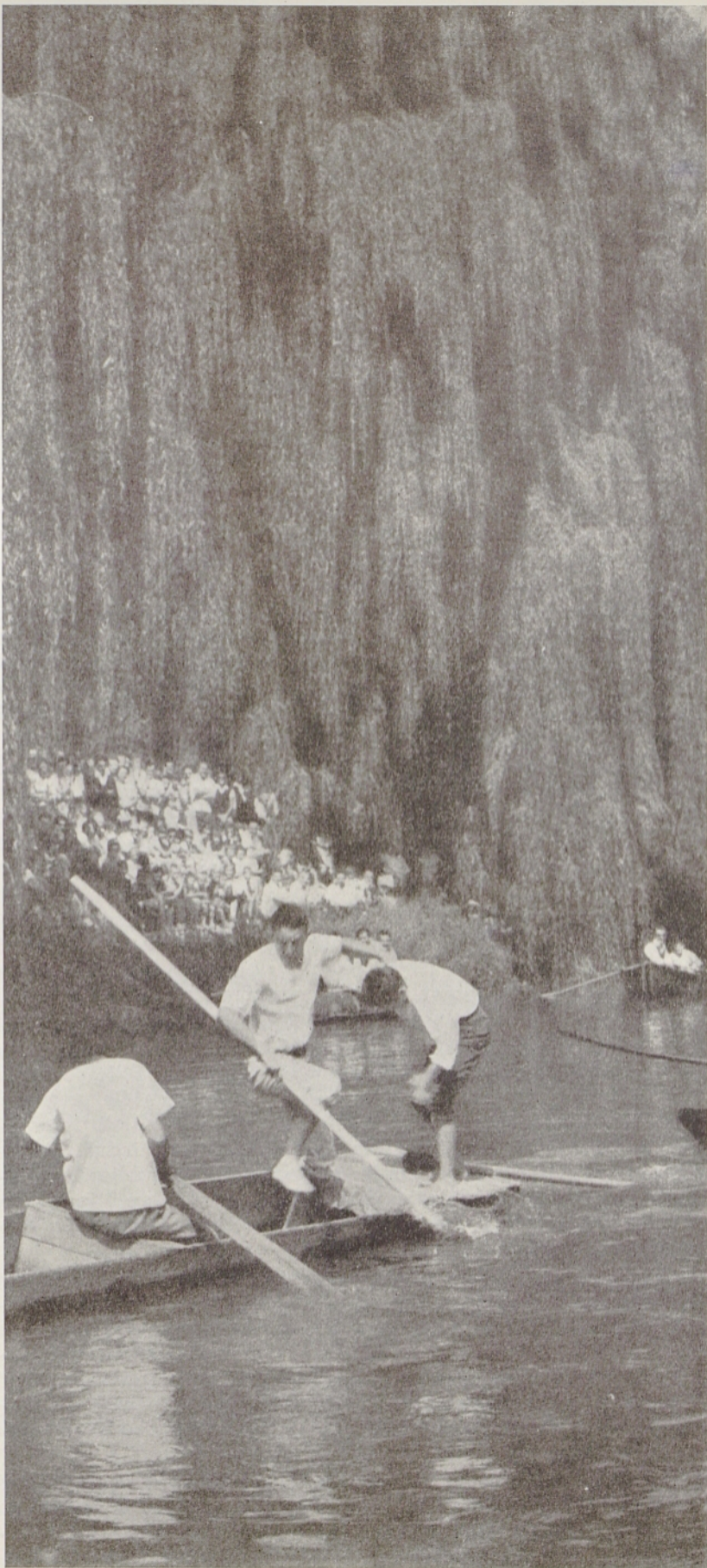
Na četrtem mednarodnem sejmu obmejne blagovne menjave Alpe-Adria v Ljubljani je razstavljalo 178 razstavljalcev, od teh 93 domačih, 64 iz Italije in 21 iz Avstrije.

Slovenija je odslej vključena v avtomatski telefonski promet z vso državo brez posredovanja telefonistk. S tem je slovenska telefonska služba in z njo vse naše gospodarstvo, doživela velik in pomemben razvojni mejnik.

Na tržaškem velesejmu so tudi letos zastopana številna podjetja iz Slovenije in Hrvaške, ki razstavljajo zlasti tiste izdelke, za katere se italijanski kupci najbolj zanimajo. Ker je letošnji tržaški velesejem posvečen predvsem razstavi lesa, bodo tudi jugoslovanski razstavljalci razstavili največ lesnih izdelkov. Drugi dan velesejma je bil posvečen Jugoslaviji.

Na mednarodnem natečaju za sodobno opremo, ki ga razpisujejo v italijanskem mestu Cantu, je dobil inž. arh. Niko Kralj v sodelovanju z razvojnim oddelkom industrije pohištva »Stol« v Kamniku, dve enakovredni nagradi izmed 22 podeljenih. Natečaja se je udeležilo 334 avtorjev iz 25 dežel vsega sveta.

Delavsko mladino iz »Litostroja« so obiskali mladi delavci iz zamejstva — člani mladinskega delavskega krožka iz Trsta. Najprej so si ogledali tovarno in se porazgovorili o delu, o plačah, o strojih, o delavskem samoupravljanju. Ker je delavec-samoupravljalcev za mlade iz Italije nekaj novega, neznanega, so zaprosili za predavanje o tej temi. Pozneje pa so se mladi gostje odpeljali v Polhov Gradec, kjer je mladina Litostroja pripravila spored narodnih pesmi in plesov. Že med potjo so zapeli skupaj, in pokazalo se je, da znajo gostje skoraj več domačih pesmi kot gostitelji. Slovenska pesem živi med zamejskimi Slovenci in radi jo imajo.



Zasebne gostilne vabijo domače in tuje goste

IGOR PREŠERN

Dne 31. marca je republiška skupščina sprejela zakon o zasebnem gostinstvu, po tem ko je podoben zakon sprejela tudi zvezna skupščina. Namen teh zakonov je v tem, da bi tudi v Jugoslaviji dobili čim več gostiln, bifejev, prenočišč, penzionov in drugih gostinskih obratov, tako da bi celotno gostinsko in turistično omrežje — tisto v družbenem sektorju kakor tudi tisto v zasebni lasti — čim bolj zadovoljilo želje domačih in tujih turistov.

Zakon o zasebnem gostinstvu je odprl na stečaj vrata gostinski dejavnosti in turističnemu prometu. Zadnja leta tujski promet tako narašča, da hoteli, restavracije in drugi gostinski obrati že ne morejo nuditi vseh uslug, ki si jih turist želi. Razen tega pa tudi domači turisti vse bolj iščejo prijeten kotiček, kjer bi se lahko v miru in domačem okolju spočili in sprostili, kjer bi dobili čim več priznanih jugoslovanskih kuharskih dobrot, hkrati z dobro domačo kapljico. Vsako nedeljo odhaja na tisoče in tisoče motoriziranih družin v naravo, v gozdove, k morju in v planine. Zato marsikdaj v gostilnah in hotelih ni prostora, v nekaterih bolj osamljenih krajih pa ni niti skromnega bifeja, kjer bi se človek lahko malo okrepčal.

Po novem imajo zasebniki več možnosti odpirati gostilne, bifeje, penzione, prenočišča in druge gostinsko-turistične obrate. Lahko poslujejo celo leto ali samo ob sezoni. Tisti, ki odpre svojo gostilno ali bife samo sezonsko, se lahko zaposli tudi drugje. Po novem zakonu lahko v zasebnih gostilnah zaposlijo tudi tujo delovno silo. Za sorodnike, kot so žena, sinovi, hčere, sestre ali bratje, pa ni nikakršnih omejitev. To pomeni, da lahko v gostilni delata na primer mož in žena hkrati z večjim številom sorodnikov. Zelo pomembna olajšava je tudi v tem, da za odobritev obratovanja ni potrebna nikakršna šolska kvalifikacija. Z zakonom so določeni osnovni higienski pogoji, ki jih mora imeti lokal. Važno je tudi, da se priporoča nasploh čim manjša obdavčitev novih gostilničarjev. V duhu smernic novega zakona naj bi sploh občine čimbolj pomagale tistim občanom, ki žele odpreti nove gostilne, bifeje ali penzione, zlasti s krediti in zmernimi davki. Velika olajšava je tudi v tem, da zasebni gostilničarji niso dolžni voditi knjigovodstva, marveč se pogodijo za pavšalno obdavčitev.

Novi zakon je vzbudil precej optimizma in upanja, kakor tudi veliko pobud in dejanj. V mnogih občinah so po tem zakonu spoznali, da nima pomena z davki trdo privijati zasebnih gostincev. Ponekod so šli od tega še korak dalje in že ponujajo tistim, ki bi radi odprli zasebne gostilne, zelo ugodne kredite. Tako na primer lahko dobijo v goriški občini zasebniki do 4 milijone kredita za nakup gostinske opreme. Kredit daje komunalna banka s 5 % obrestno mero za dobo 6 do 10 let. Tudi nekatere druge občine so šle po tej poti, povsod pa je opaziti zelo veliko dobre volje in pripravljenosti za pomoč.

Koliko gostiln pa je bilo na novo odprtih po 31. marcu v Sloveniji? Točne številke ne bi mogli navesti, vsekakor pa se ne bi dosti zmotili, če rečemo, da je v teh 3 mesecih 62 slovenskih občin dobilo kakih 80 do 100 novih gostiln. Ta številka seveda ni taka, da bi se lahko bahali, ni pa tudi tako nizka, da bi morali obupati in takoj vreči puško v koruzo. Še najlepše uspehe so dosegli na Primorskem. Po 4 nove gostilne so dobili v občinah Tolmin, Velenje, Maribor in Ljubljana, po 3 v Kopru, Piranu, Logatcu, Kranju, Trzinu, Novem mestu in Laškem, po 2 v Ptuj, Črnomlju in Šmarju pri Jelšah, po eno pa v Izoli, Ilirski Bistrici, Domžalah, Lendavi, Murski Soboti, Gornji Radgoni, Mozirju, Trebnjem, Celju in še nekaterih krajih. Razen tega pa je v nekaterih občinah vloženih precej prošelj za nove gostilne, ki bodo nedvomno kmalu rešene.



Da vam bo lepo in veselo pri nas

Prav ob začetku letošnje turistične sezone je bila dokončana ena najpomembnejših jugoslovanskih cest — jadranska magistrala. Dolga je 700 km, široka pa 7,5 metra. Sodi med najlepše in najmodernejše evropske ceste, pa tudi speljana je po eni najlepših evropskih pokrajin. Cesta je velikega pomena za gospodarski razvoj Dalmacije, evropskim turistom pa bo nudila več možnosti spoznavanja teh krajev.

Zanimanje za letovanje pri nas je v tužini iz leta v leto večje in po dosedanjih prijavah pričakujejo, da bo Jugoslavijo letos obiskalo tri milijone tujih turistov. Samo na novem ljubljanskem letališču na Brniku pristaja dnevno približno sedem letal. Letos pričakujejo precej gostov tudi iz vzhodnih držav. Turisti iz Češkoslovaške, ki so bili že pred vojno zvesti obiskovalci našega Jadrana, bodo letos v skupinah vsakih 14 dni pripotovali s posebnim vlakom oziroma z letalom.

Poskrbeli so tudi za sezonsko avtobusno zvezo Crikvenica—Leoben v Avstriji, za katero je v Avstriji zelo veliko zanimanje in bodo avtobusi na tej progi vozili do začetka oktobra.

Piranska občina si obeta v letošnji sezoni rekordno turistično »letino«. Že od začetka leta je število nočnin znatno presegllo lansko sezono, v poletnih mesecih pa imajo hoteli oddane vse svoje prostore, prav tako pa je veliko prijav tudi za najem zasebnih sob in nočevanje v počitniških domovih.

Dolina Soče in slikoviti kraji, ki leže ob njej — Most na Soči, Tolmin, Kobarid, Bovec in še več manjših, a zato nič manj privlačnih krajev — privabljajo iz leta v leto več domačih in tujih turistov. Zato je v zadnjem desetletju postal turizem v teh krajih zelo pomembna gospodarska dejavnost, ki ustvarja lep narodni dohodek, v poletni sezoni pa zaposluje precej ljudi. V zadnjih letih so zgradili dva nova hotela, v celoti pa bi v tolminski občini našli 71 hotelov in gosti, kar je skoraj za 50 odstotkov več kot pred petnajstimi leti.

Ker pa je poletna sezona za uspešen turizem v teh krajih prekratka, so sklenili, da bodo čimprej začeli z gradnjo kaninske žičnice, ki bo dolga skoraj 6 km in bo iz Bovca, kjer bo spodnja postaja, pripeljala turiste 2000 m visoko do zgornje postaje, kjer bodo zgradili tudi hotel. Kaninsko pogorje nudi odlične pogoje za vse vrste smučanja, kar pomeni, da bo kaninsko smučarsko središče postalo sčasoma zbirališče športnikov vsega sveta.

Stara Fužina, lepa gorenjska vasica strejlaj ob Bohinjskega jezera, se v zadnjih letih hitro spreminja v eno prvih slovenskih turističnih vasi. Zunanosti hiš so obnovili in olepšali z značilnimi gorenjskimi »ganki«, uredili so udobne sobe s toplo in mrzlo vodo; vas je dobila sodobno samopostrežno trgovino, v dveh zasebnih gostilnah imajo dobro izbiro domačih specialitet, mlekarska zadruga pa skrbi za pravi bohinjski sir in okusno mleko. Med bohinjskimi kmeti se vedno pogosteje pletejo pogovori o turizmu, o ugodnih kreditih za ureditev sob pa o tem, kako bi se čimveč mladih naučilo tujih jezikov, da bi lahko tekoče govorili s tujimi turisti.

Kaj najbolj ovira hitrejšo rast zasebnih gostiln? Predvsem pomanjkanje stavb in primernih lokalov. Za gostilno moraš imeti vsaj kolikor toliko veliko sobo in pa precej opreme. Vse to pa stane lepe denarce. Občine seveda pomagajo s krediti kolikor morejo, vendar so tudi občine trenutno precej na tesnem z denarjem. Težave so tudi zaradi socialnega zavarovanja za zasebne gostince, ker to vprašanje še ni popolnoma urejeno.

»Lepšega ptiča ni, kot je peteln, lepšega kraja ni, kot je Šentjern...«

JOŽE BELIN

Tako piše na lončenih petelinah mogočnih prs in širokih bokov, od katerih vsak drži po dva litra cvička in ki se košatijo po mizah v Recljevi gostilni sredi Šentjerneja pod Gorjanci.

No, pa pesmica posvečena Šentjerneju in petelinji slavi ni edina, ki jo lahko prebereš na njihovih korenjaških prsih. Recimo tista:

*Ko bo ta petelin zapel,
boš tukaj zastonj pil in jel...*

Toda, Recljeva gostilna ni znamenita le zaradi velikih in lepih lončenih petelinov, ki jih naredi in tako lepo poslika in pološči le šentjernejski lončar Jože Lešnik, ampak tudi zaradi drugih važnih reči...

Recljeva gostilna je bila v starih časih, ko je mimo nje vodila glavna cesta od Zagreba proti Ljubljani in naprej proti Trstu, ena glavnih postaj na tej dolgi poti. Pred Recljevimi dolgimi hlevi, v katerih je še danes prostora za sto konj, so razpregli furmani, ki so vozili žito iz Slavonije proti Trstu, in Šentjerneju je bil takrat znamenit in so ga poznali daleč.

No, pa tudi danes ni od muh, čeprav se mu je ognila lepa nova avto ceste. Šentjerneju je zdaj ostal kot umaknjen pod Gorjance in ves promet teče po oni strani Krke mimo Otočca.

Pa vendar ne more vse čisto mimo Šentjerneja. Brez Šentjerneja ne gre nikoli!

Za vse goste tudi na Otočcu ni vselej prostora, marsikateri pa se rad izmuzne hotelu in podobnim rečem, ki so z njim povezane, in skoči tja pod Gorjance. In kdor gre pod Gorjance, ta se prav zagotovo mora ustaviti v Šentjerneju.

Da, lepo je pod Gorjanci in to zelenje in Krka in sploh..., čeprav nekateri, ki nimajo smisla za lepote narave, pravijo, da največ turistov in avtomobilistov v Šentjerneju privlečejo Recljevi piščanci, ki uživajo sloves še od njega dni, in Recljev cviček, ki se še drži stare mere in kvalitete, kolikor se tega v današnjem hitrem in motoriziranem času sploh more držati.

Ja, gotovo boste vprašali, kaj je zdaj z Recljevimi furmanskimi hlevi.

O furmanski hlevi še stojte in tudi polni so, le vsak dan ne, ampak le ob nedeljah in ob semnjih, ko se na Recljevem dvorišču zbere vse Podgorje in ko na Recljevem dvorišču lahko našteješ tudi trideset kolesljev in še več, kar za današnje čase niti ni majhna številka in dvakrat toliko konj, spravljenih v Recljevih hlevih.

Sicer pa, vsak čas nekaj prinese in nekaj odnese...

Šentjerneju je vzel glavno cesto od Zagreba proti Ljubljani, ki so jo inženirji speljali drugje, po novi cesti pa so se spet pripeljali do Otočca, in od Otočca so v Šentjerneju, kot bi mignil — novi gostje, ki bi po stari cesti najbrž nikoli ne prirajžali pod Gorjance.

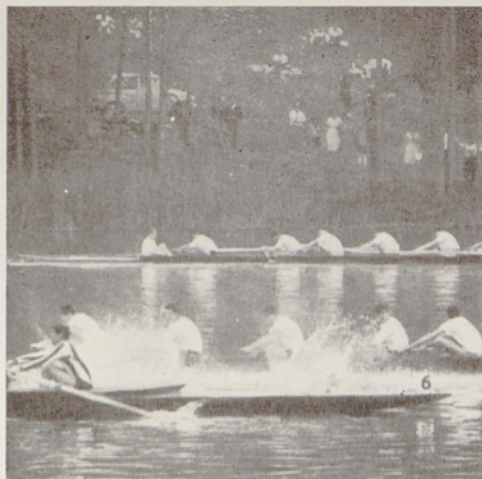
»Vsaka reč je za nekaj dobra...«, pravi Recljeva gospodinja Pavla — in prav ima...

1, 2
 Pri Reclju v Sentjerneju je prijetno in domače

1
 2



ŠPORT



1
Z veslaške regate na Bledu

2
Kopalka
3
Avtostop
4
V bazenu

1	3
2	4

Mestna hranilnica iz Ljubljane že tretje leto razveseljuje osnovne in strokovne šole z lepimi nagradami in pokali, ki jih prejmejo tiste šole, ki so v denarnem varčevanju dosegle najlepše uspehe. Letos je tekmovalo 17.499 mladih varčevalcev s 101 šole, ki so nahranili toliko, da se je skupna privarčevana vsota dvignila nad 59 milijonov dinarjev.

V pivovarni »Union« v Ljubljani je začela obratovati nova varilnica piva, ki bo povečala zmogljivost pivovarne od 900 hl piva na 2100 hl dnevno. Letos bo ljubljanska pivovarna izvažala pivo tudi v Italijo, jeseni pa bodo na oddaljena tržišča razpošiljali pasterizirano pivo.



Na zeleni gladini blejskega jezera je bila v prekrasnem vremenu petnajsta mednarodna veslaška regata, na kateri sta naš osmerek in četverec zasedla prvo mesto. Ta tekma pa je pomembna tudi zato, ker je potekala v znamenju predpriprav in zadnjih preizkušenj za svetovno prvenstvo v veslanju, ki bo prihodnje leto na Bledu.

Na evropskem košarkarskem prvenstvu v Moskvi je jugoslovanska reprezentanca osvojila odlično drugo mesto in srebrno kolajno. Prvo mesto in s tem zlato kolajno so osvojili domačini, reprezentanca Sovjetske zveze, ki so v finalu premagali jugoslovansko reprezentanco. Jugoslovani so tudi tokrat odlično zaigrali, vendar pa so morali kloniti po nekaterih napakah v obrambi v zadnjih minutah igre.

To je bil že tretji zaporedni uspeh našega moštva v isti postavi, ki je Jugoslaviji priborilo srebrno kolajno na svetovnem prvenstvu v Rio de Janeiro, na evropskem prvenstvu v Beogradu in letos v Moskvi. Uspeh je toliko večji, ko vemo, da je konkurenca na evropskih in svetovnih košarkarskih prvenstvih iz leta v leto večja. Fantje, ki so Jugoslaviji priborili tak sloves, pa zaslužijo, da jih zapišemo v zgodovino jugoslovanskega športa z zlatimi črkami.

Končano je letošnje nogometno prvenstvo Jugoslavije. Naslov najboljšega moštva in državnega prvaka si je priboril nogometni klub Partizan iz Beograda, ki si je to mesto zagotovil že nekaj kol pred koncem prvenstva. V borbo za naslov državnega prvaka so precej uspešno vstopali tudi nogometni klubi Crvena zvezda, Sarajevo in Rijeka.

Letošnjo sezono, ki se začne že sredi avgusta, bo v prvi zvezni nogometni ligi, najvišjem razredu jugoslovanskega nogometa, tekmoval tudi nogometni klub Olimpija iz Ljubljane. To častno mesto si je ta klub priboril z odlično igro v vsej sezoni, saj so po 30 tekmah morali le dvakrat zapustiti igrišče poraženi. Tako bo Ljubljana to jesen po dolgih letih spet sprejemala v goste najboljše jugoslovanske nogometaše.

Na svetovnem prvenstvu v jadralnem letalstvu, ki je bilo od 1. do 12. junija v angleškem mestu South Cerney, se je Jugoslovan Ciril Križnar uvrstil na častno peto mesto. Zmagal je Poljak Jan Wroblevski, drugi Jugoslovani pa so se uvrstili na solidna mesta okrog sredine.

Sports News

The Yugoslav national basketball team was second at the European Basketball Championship in Moscow. Gold medal winners, the Russians, beat Yugoslavia in the finals. This was the only defeat of our team at the championship. Yugoslavia has thus won the third successive silver medal: at the World Championship in Rio de Janeiro, at the European Championship in Belgrade, and in Moscow this year.

This year's Yugoslav Soccer Championship is over. The national champion has become the soccer team Partizan from Belgrade, which secured the place already some time before the finals. Other successful teams were Crvena Zvezda, Sarajevo, and Rijeka.

At the World Gliding Championship, held from June 1 to 12 in South Cerney, England, the Yugoslav Ciril Križnar was fifth. The winner was the ale Jan Wroblevski. Other Yugoslavs had satisfactory places somewhere in the middle.

Nekaj novic o mladini

V **Rovinju** se je letos že četrtrič zbrala mladina Koroške, Furlanije-Juljske krajine, Slovenije in Hrvatske pod geslom »Za mir in prijateljstvo«. Na tem srečanju so se mladi ljudje pobliže seznanili med seboj in pokazali svoje kulturne in športne dosežke.

Na **strojni fakulteti v Kopru** so prvim desetim absolventom I. stopnje podelili diplome in izrekli čestitke k naslovu inženirja I. stopnje. Čestitkam sta se pridružila rektor ljubljanske univerze prof. inž. Albert Struna in predsednik občinske skupščine Koper Dušan Barbič.

Slovenska gimnazija v Celovcu je 23 novim maturantom podelila zrelostna spričevala na slavnostni zaključni akademiji, na kateri so sodelovali tamburaški zbor, fantovski pevski zbor, mladinski zbor ter za zaključek 170-članski mešani zbor, medtem ko je za veseli del sporeda skrbel ansambel »Veseli študentje«. Vsak zbor je poleg slovenskih pesmi zapel tudi po eno pesem v nemškem jeziku in s tem dokazal, da je slovenska gimnazija sad dolgoletnega boja koroških Slovencev in sad novega duha, ki je v zadnjih letih zavladal tudi na Koroškem in »zaoral brazde razumevanja med obema narodoma v deželi«. Ob zaključku je dobil ravnatelj slovenske gimnazije dr. Tischler naslov dvornega svetnika, ki mu ga je podelil zvezni predsednik. Ta naslov pomeni najvišje priznanje dolgoletnemu šolniku, hkrati pa je tudi priznanje delu slovenske srednje šole.

Postojnski gimnazijci so napravili izlet na Koroško, kjer so si ogledali dobršen del te dežele in obiskali dijake slovenske gimnazije v Celovcu. Ravnateljstvo celovške gimnazije je lepo poskrbelo za bivanje v Celovcu, pristrčno pa je bilo tudi srečanje postojnskih dijakov s koroškimi Slovenci.

19. majski festival študentov Jugoslavije je sovpadal s proslavo 20-letnice osvoboditve in je imel zato izredno bogat program. V sedmih dneh se je zvrstilo 22 študentovskih pevskih, dramskih in folklornih skupin iz Beograda, Zagreba, Ljubljane, Sarajeva, Skopja, Novega Sada, Maribora in Zadra.

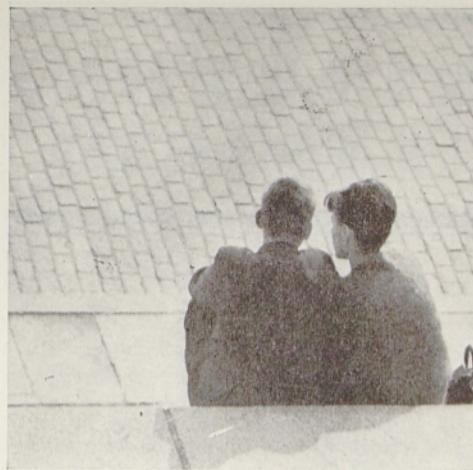
V **znanju fizike in kemije** so tekmovali najboljši dijaki slovenskih srednjih šol in sicer z napravami in aparati, ki so jih izdelali sami. Posebna komisija je nagradila pet najboljših fizikov in njihovih mentorjev, to je predavateljev, ki so vodili dijake med pripravami za tekmovanje. Prvo mesto in s tem prvo nagrado — štipendijo sklada »Boris Kidrič« — si je med kemiki z odličnim znanjem pridobil mariborski dijak Drago Končnik.

Najmlajši slovenski pesniki so priredili literarni večer pod naslovom »Mlada slovenska poezija«, na katerem so pesniki — študentje brali svoje pesmi. Prireditev je bila dobro obiskana.

Tri mladinske delovne brigade iz Slovenije bodo pomagale pri utrjevanju bregov Save pri Zagrebu, kjer bo letos največje mladinsko delovišče. Slovenska mladina pa bo pomagala tudi pri urejanju smučišč ob žičnici na Španov vrh ter pri obnovi ceste Jesenice—Gorica. V posameznih krajih pa bo mladina pomagala pri gradnji športnih igrišč, sodelovala pri urejanju muzeja (npr. v Škofji Loki), pri arheološkem izkopavanju itd.

V **Ljubljani** smo si pred kratkim ogledali prvo zvezno razstavo mladinske fotografije, na kateri je 64 mladih ljudi razstavilo 311 umetniških fotografij. V skupini 15 do 19 let je dobila prvo nagrado Metka Simončič iz Ljubljane, v skupini 19 do 25 let pa je bil nagrajen Tine Križnar iz Kranja.

Na **Vrhniki** so se zbrali udeleženci natečaja za Cankarjeve značke. Letos se je zbralo poldrug tisoč učencev osnovnih šol — še enkrat več kot lani — ki so prebrali določeno število knjig in so zato prejeli Cankarjeve značke. Po slovesnosti, ki se je udeležilo tudi več književnikov, so si otroci ogledali Vrhniko in njene zanimivosti, ki so v zvezi s Cankarjevim ustvarjanjem.



KULTURNI ZAPISKI



Novi predsednik
organizacije PEN klubov,
ameriški dramatik
Arthur Miller

Pismo iz tujine

JANEZ MENART

*Golobji listi, ki ti nanje slikam,
s podobami otroške domišljije
ljubezni sonce, ki v bodočnost sije
in daje rast izsanjanim oblikam —*

*so moje sanje v belih oblačilih,
ki vzletajo v svet širni te iskat
in nosijo, da jih spoznaš, na krilih
del mojega srca za svoj pečat.*

*Tako je, glej, pri tebi vse več sanj
in z njimi zmerom več in več srca,
a meni ga ostaja manj in manj.*

*Poglej ta zadnji krajec v dnu neba,
le malo še, prav malo in bo mlaj,
potem bo le še soj zvezda in noč.*

*In iz noči bom stopil kot nekoč
in ti dejal, ko k meni boš prišla:
»Srce ohrani, sanje daj nazaj!«*

Na mednarodnem seminarju o sodobni predšolski vzgoji v Ljubljani so se zbrali najvidnejši strokovnjaki za predšolsko vzgojo iz Avstrije, Italije in nekaterih vzhodnih držav. Udeleženci so izmenjali vzgojne izkušnje in dosežke znanstveno-raziskovalnega dela ter si ogledali nekatere naše otroške ustanove in mladinsko okrevališče Rdečega križa na L'belem rtiču.

Na tujih univerzah poučuje naše jezike 22 lektorjev. V največ primerih gre za poučevanje srbohrvatskega jezika in jugoslovanske književnosti. V Franciji npr. študira naš jezik na desetih univerzah okrog 140 učencev. Precej zanimanja za ta študij je tudi v Italiji in na Švedskem, nadalje na univerzi v Oslu, Londonu in v Nemčiji. Komisija za kulturne zveze z inozemstvom pa prav sedaj pregleduje možnost, da bi poslali lektorje tudi v ZDA in še nekatere druge dežele.

33. kongres mednarodne organizacije PEN klubov na Bledu

Naša mala slovenska zemlja je bila v prvih julijskih dneh gostiteljica največjega povojnega srečanja pisateljev vsega sveta. Štirideset zastav različnih narodov je v teh dneh pozdravljalo več kot 500 delegatov 33. kongresa PEN klubov, gostov in častnih gostov, ki so se v teh dneh zbrali na Bledu, da bi razpravljali o živih vprašanjih, ki niso zanimiva le za pisatelje, marveč za ves današnji svet. Bled in vsa slovenska kulturna javnost se je za ta kongres, katerega pokrovitelj je bil predsednik Tito, dolgo in temeljito pripravljala; saj smo želeli vsem tujim udeležencem kongresa kar najbolje predstaviti značaj in dosežke naše umetnosti in kulture. V predverju blejske festivalne dvorane je pozdravila goste majhna, toda lepa razstava slovenskega slikarstva, ki je segla od naših slavnih impresionistov Jakopiča, Jame in Groharja do sodobnikov Miheliča, Stupice in Slane. Gostom na čast so se vršile razne kulturne prireditve: nastop folklornega ansambla »Lado«, revija slovenskih kratkometražnih filmov, koncert slovenskega okteta in študentovskega pevskega zbora, predstava ljubljanske opere »Ero z onega sveta«, itd.; pomemben je tudi ponatis dopolnjene izdaje antologije slovenske lirike v angleškem prevodu, ki obsega prevode 53 slovenskih pesnikov od Prešerna do najmlajših sodobnikov in je udeležencem kongresa prikazala lepoto in globino naše pesniške besede. V francoski založbi Seghers v zbirki »Poètes d'aujourd'hui« pa je izšla knjiga poezij Srečka Kosovele, katere izid le slučajno sovпада s kongresom PEN, je pa lep primer mednarodnega zbliževanja in sodelovanja.

Brez dvoma pa je vse udeležence kongresa najbolj prevzela lepota naše dežele in gostoljubnost naših ljudi. »Bled je podružnica raja,« je vzkliknil slavni sovjetski pisatelj Leonid Leonov. Nič manj ni bil navdušen ameriški dramatik Arthur Miller, ki je bil na Bledu soglasno izvoljen za novega predsednika PEN klubov. Njegov mandat bo trajal tri leta.

Osrednja téma blejskega kongresa je bila: mesto pisatelja v sodobni družbi in pa vprašanje, ali umetniška beseda, ki je imela v zgodovini človeških civilizacij in kultur tako veliko vlogo, lahko še vpliva, posredno ali neposredno na usodo sveta.

Po slavnostni otvoritvi, na kateri je v imenu predsednika Tita pozdravil kongres Rodoljub Čolakovič, nadalje predsednik slovenskega PEN kluba Matej Bor, podpredsednik slovenskega izvršnega sveta Beno Zupančič, so se v štirih kongresnih dneh zvrstili referati številnih govornikov iz vseh delov sveta. Poleg oficialnih referatov pa so bili sproščeni in prijateljski razgovori za okroglimi mizami.

Seminar OZN o človekovih pravicah v večnarodnostnih skupnostih

V Ljubljani je bil v dneh od 8. do 22. junija mednarodni seminar o pravicah človeka v večnarodnostnih skupnostih, ki ga je priredila OZN v sodelovanju z jugoslovansko vlado. Razen jugoslovanske delegacije so na tem seminarju sodelovale tudi vladne delegacije ZDA, Argentine, Avstrije, Cejlona, Češkoslovaške, Čila, Gane, Indije, Italije, Izraela, Jamajke, Japonske, Kanade, Madagaskarja, Malija, Norveške, Sovjetske zveze, Velike Britanije in Venezuele, vladna opazovalca pa sta zastopala Grčijo in Turčijo. Svoje opazovalce so poslale tudi nekatere mednarodne in regionalne organizacije.

Ob tej priliki sta ljubljanski Inštitut za narodnostna vprašanja in Narodna univerzitetna knjižnica pripravila razstavo, ki je udeležence seznanila z jugoslovansko prakso pri uresničevanju širogrudne manjšinske politike. Razstavljene so bile učne knjige in publikacije v manjšinskih jezikih ter dokumentarno gradivo o delu manjšin.

Pomen tega seminarja je še toliko večji, ker je to prvi seminar OZN, na katerem so obravnavali nacionalna vprašanja in vprašanja narodnostnih manjšin. Začel ga je osebni zastopnik generalnega sekretarja OZN U Tanta, ravnatelj oddelka za človečanske pravice pri Združenih narodih John Humphrey.

Razen manjšinskih vprašanj so na seminarju prevladovala tudi vprašanja, ki se tičejo človekovih pravic, materinskega jezika, pravice do združevanja, nekateri delegati pa so sprožili tudi vprašanje izseljencev, ki zahtevajo drugačne obravnave kot manjšine.

V zaključnem dokumentu so objavili soglasne sklepe seminarja, kjer med drugim poudarjajo, da morajo vse vlade zagotoviti pravice narodnostnim, rasnim ter verskim skupinam in da morajo podpirati vse tiste oblike dejavnosti posameznih narodnostnih skupin, ki so v skladu s političnimi, gospodarskimi in socialnimi pogoji v njihovih državah.

Partizanski invalidski pevski zbor na Nizozemskem

Po prvotnem načrtu naj bi gostovali v Utrechtu, Amstenradu in Slenaknu. Toda nizozemska javnost je bila odločno proti, da bi naš zbor nastopil v Amstenradu, kjer je bil v pripravljalnem odboru bivši kvistingovec, in na našo ambasado v Haagu so začeli deževati protesti: zbor s takim renomejem, v takem sestavu in s takim programom ne more in ne sme nastopati v kraju, kjer je v pripravljalnem odboru bivši okupatorjev sodelavec. Čim je zbor zvedel za to, je takoj odklonil nastop v tem mestu.

Koncert v Utrechtu je bil v veliki dvorani Tivoli, ki ima 1400 sedežev. Navdušenje, sicer hladne nizozemske publike, je raslo od pesmi do pesmi.

Pravo slavlje pa je doživel naš zbor v Slenaknu. Na kolodvoru v Mastrihtu so nas že čakali zastopniki tega letoviškega kraja in reporterji radia in posneli pozdrav prebivalcem pokrajine Limburg. Ta pozdrav je slišalo mnogo naših izseljencev, ki živijo v okoliških krajih in nekateri so še isti večer prihiteli na koncert v Slenaken.

Pozdravljanju ni bilo ne konca ne kraja in tako smo v sprevedu prikorakali pred dvorano. Ta je majhna, sprejme le 400 ljudi, zato je bila nabito polna, gostitelji so odprli okna in vrata na stežaj in partizanska pesem je odmevala po vsej vasi.

Delegacija našega zbora je bila še na sprejemu pri županu Slenakna Bogmanu, ki je poklonil zboru svilen trak z grbom mesta, vpisal zbor v knjigo tega kraja in poklonil tisoč tulipanov.

»Šest makedonskih pesmi« skladatelja Alojza Srebotnjaka je izdala znana nemška založba Tonger Musikverlag v Kölnu. Srebotnjakovim kompozicijam so v nemškem prevodu dodani tudi izvirni makedonski teksti.

Akademsko folklorna skupina »France Marolt« je priredila lep večer slovenske folklore, na katerem je prikazala slovenske ljudske plesse Koroške, Bele krajine, Primorske, Panonije in Gorenjske.

Mlada sopranistka Marija Gorenc je dosegla izreden uspeh na tekmovanju pevcev v belgijskem mestu Verviers, kjer je v svoji skupini zasedla prvo mesto.

Škofjeloški muzej je izdal turistični spominek v obliki pečata, ki ima na eni strani relief gradu, na drugi pa mestni grb. Poslopje muzeja v Škofji Loki obnavljajo, obenem pa urejajo tudi novo dvorano za zbirko NOB in večjo galerijo.

V Kostanjevici, na Dolenjskem kulturnem festivalu, se je zvrstilo več lepo uspešnih prireditev: gostovanje gledališča iz Celja, koncert Slovenske filharmonije, Mestnega gledališča iz Ljubljane in predstave domačinov, ki so zaigrali »Miklovo Zalo« in »Šestero mušketirjev«.

V Slovenskem ljudskem gledališču v Celju so ob petnajstletnici poklicnega delovanja tega gledališča podelili nagrade režiserju Gombaču in igralcema Marjanci Krošljivi in Janezu Škofu. Marjan Dolinar pa je dobil posebno pohvalo.

V Celju so pred gimnazijo v Kajuhovi ulici odkrili spomenik partizanskemu pesniku Karlu Destovniku-Kajuhu. Spomenik je delo akad. kiparja Marjana Keršiča.

V Sempetru v Savinjski dolini tudi letos nadaljujejo z izkopavanjem rimskih grobov in urejanjem antičnega parka. V ta namen je na razpolago 15 milijonov din.

V Slovenjem Gradcu so pripravili zanimivo razstavo »Gore v podobi«, ki je prikazala, kako je slovensko slikarstvo v umetniški podobi oblikovalo gorsko pokrajino. Zastopani so bili slovenski umetniki od Karingerja in Pavlovca do sedanjih umetnikov, ki se ukvarjajo z upodabljanjem gora.

V ptujski občini bodo letos predvidoma porabili za šolstvo 313 milijonov din. Del sredstev je namenjenih za razširitev osnovne šole v Majšperku in za dograditev telovadnice v šoli v Ptujcu. Preuredili bodo tudi šolsko poslopje v Zavrču in učilnice v Hajdini.

V Novem Sadu je bil peti jugoslovansko-ameriški seminar, ki se ga je udeležilo okrog 30 znanstvenikov iz obeh dežel, ki so prebrali 24 znanstvenih del o zgodovini in folklori. Udeleženci zborovanja so obiskali etnografski in vojni muzej v Beogradu ter galerijo Maticе srbske v Novem Sadu ter razne kulturno zgodovinske spomenike.

V Ljubljani so odprli VI. mednarodno grafično razstavo, na kateri razstavlja 400 avtorjev 1059 grafičnih del. Predsednik mednarodne žirije VI. grafičnega bienala Anglež Philip James je na tiskovni konferenci pred otvoritvijo te pomembne mednarodne razstave izjavil: »Težko je govoriti o nekem skupnem stališču žirije, ker smo vsak zase imeli svoja mnenja. Vendar smo si bili v nečem vsi edini: v tem, da odigrava ljubljanski bienale nedvomno pomembno vlogo v razvoju grafične umetnosti na svetu.«



Dramska umetnica Duša Počkajeva

JANA MILČINSKI

Princesa surrealističnih ameriških dram — je imenoval Dušo Počkajevo eden kritikov ob ljubljanski premieri Kopitove gledališke igre z nenavadno dolgim naslovom: »Oh, očka, ubogi očka, mama te je obesila v omaro in meni je tako hudo«, v kateri je Duša Počkajeva igrala glavno vlogo. Gospa Rosepettle, junakinja te moderne ameriške antidrame je že četrta te vrste, ki jih je Duša Počkajeva v zadnjih dveh letih z izrednim uspehom predstavila slovenskemu občinstvu. »Mamo« v »Ameriškem snu«, Martho v Albeejevi »Virginiji Woolf« ali Maggie v Millerjevi drami »Po padcu« je zaigrala s tako prepričljivim in pretresujočim žarom, da jih ne bo pozabil nihče, ki jih je le enkrat videl na gledališkem odru.

Pravzaprav je svet teh deformiranih, duševno obremenjenih ljudi, ki jih v svojih delih prikazujejo sodobni ameriški avtorji, našemu čustvu tuj, pretiran, nerazumljiv.

»Zdi se mi, da mi te vloge leže in rada jih igram,« je dejala naša 'princesa'. »Morda so na prvi pogled našemu čustvu res tuje; a če pokukate skozi stene in prisluhnete intimnemu življenju naših ljudi, boste spoznali, da tudi v naš vsakdanji svet že vdira marsikaj, kar je bilo na odru videti absurdno in nerazumljivo.«

Na vsak način so te predstave dosegle pri naših gledalcih izreden uspeh. Albeejevo »Virginijo Woolf« igrajo v Ljubljani že dve sezoni pred razprodano dvorano. S to predstavo so obiskali tudi številne odre po vsej Sloveniji in povsod so jo gledalci dobro sprejeli. Najprej s smehom, nato z začudenjem in končno, ko prvotne duhovitosti preidejo v okrutnost in psihoanalitično seciranje, zgrozeni in pretreseni. Z »Virginijo Woolf« so gostovali tudi v Trstu. Tržaški kritiki so z navdušenjem pohvalili odlično izvedbo ljubljanskih umetnikov, največ hvale pa je seveda požela izredna igra Duše.

Spominjam se njenih prvih nastopov na odru ljubljanske Drame, kjer so jo sprejeli takoj po končani Akademiji za igralsko umetnost. Že ob samem začetku njene umetniške poti smo vedeli: dobili smo veliko dramsko umetnico.

V teh letih je odigrala lepo število najrazličnejših vlog in v vsaki je bila enako prepričljiva in popolna. V vseh teh letih ni bilo kritike, ki bi ne pohvalila njene umetniške interpretacije. Za svoje delo je dobila mnogo priznanj. Ob dvajsetletnici osvoboditve je prejela nagrado mesta Ljubljane za svoje visoke dosežke v gledališki umetnosti.

Pogosto slišimo njen glas tudi v radiu, kjer nastopa v radijskih igrah; gledamo jo na televizijskih zaslonih in na filmskem platnu; poseben uspeh je požela z vlogama v filmih »Ples v dežju« in »Tistega lepega dne«, ki ju verjetno pozna tudi marsikdo od vas.

Kot mnogi dramski umetniki tudi Duša Počkajeva raje nastopa v gledališču kot pred filmskimi ali televizijskimi kamerami.

»V gledališču se lahko vse drugače vživim v svojo vlogo,« je rekla. »Zelo dragocen pa mi je tudi stik z občinstvom. Mi igralci brž čutimo, kako gledalec igro sprejema; če ga je prevzela in prepričala in če mu je všeč. In prav ta občutek nam je v veliko spodbudo.« Vloge v sodobnih, modernih komadih so ji všeč. Vendar si želi igrati tudi v dobri realistični drami, medtem ko jo klasika ne privlači preveč.

»V klasičnih dramah je ženska največkrat pomaknjena na vzvišen piedestal, okrog katerega se moški bore za njeno naklonjenost. V današnji drami pa je ženska aktivna, živi svoje življenje in se zanj bori. In prav to me v teh vlogah privlači.«

Čestitamo, Dolores!

Mlada štipendistka iz ZDA Dolores Ivanchich se je po končanem prvem letu študija na Akademiji za glasbo v Ljubljani predstavila Ljubljancem 9. junija letos v mali dvorani Slovenske filharmonije. Med šestimi izvajalci solopetja je s svojim nastopom in lepim sopranom takoj osvojila gledalce in požela za svoje odlično izvajanje arije, od katerih sta bili gotovo najlepši arija Mimi iz opere »La Boheme« in arija iz opere »Rusalka«, največji aplavz.

Dolores Ivanchich je hčerka slovenskih staršev, rojena v Milwaukeeju v državi Wisconsin v ZDA. V Ameriki je končala glasbeno šolo, nato pa je prejela za nadaljnji študij solopetja jugoslovansko štipendijo. V šolskem letu 1964/65 je študirala solopetje pri prof. Adu Darianu na Glasbeni akademiji, svoj študij v Sloveniji pa bo nadaljevala še eno šolsko leto kot štipendistka Slovenske izseljenske matice.

Gospodična Dolores je ljubezniva, skromna, pristrčna in vedno nasmejana. Med vsemi je zelo priljubljena. Ponosni smo, da imamo med ameriško mlajšo generacijo tako nadarjene in simpatične umetnice. V njeni glasbeni karieri ji želimo še mnogo uspehov.

Nova obogatitev univerzitetne knjižnice v Ljubljani

JOŽE BAJEC

V letošnjem koledarju Slovenske izseljenske matice je bil objavljen članek »Slovensko izseljensko časopisje 1891 do 1945«, ki vsebuje seznam časnikov in revij, ki se hranijo v ljubljanskih knjižnicah. Na strani 226. omenjenega koledarja smo še posebej navedli naslove revij in časnikov, za katere vemo, da so izhajali, a jih nismo mogli popisati, ker nimamo niti ene številke. Za te manjkajoče številke, ki so razvidne iz seznama, smo prosili rojake, da jih odstopijo Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani, da jih bo hranila ter dajala na voljo vsem, ki se zanimajo za zgodovino slovenskih izseljencev.

Kot prva se je našemu vabilu odzvala gospa Mary Molek, inštruktorica in oskrbnica Izseljenskega arhiva minnesotske univerze v Minneapolisu. Poslala nam je med drugim: 2 kompletna letnika Ave Marie in še 37 različnih številke iste revije, 7 letnikov Majskega glasa, 19 številke revije Zarja, 2 nekompletna letnika revije Angelček, katerega doslej sploh nismo videli, 1 številko revije Novi svet, 2 koledarja Ave Maria in 1 izvod Delavskega koledarja za leto 1925.

Poleg tega smo že v decembru lanskega leta prejeli pošiljko knjig in revij, ki nam jih je poslala gospa Marie Prisland, ustanoviteljica in častna predsednica Slovenske ženske zveze v Ameriki. Njena pošiljka sicer ni v neposredni zvezi z objavljenim seznamom, pomeni pa lepo obogatitev izseljenskega fonda tiskov Narodne in univerzitetne knjižnice v Ljubljani. Gospa Prisland nam je poslala med drugim: 36 različnih številke revije Zarja, 1 številko Novega sveta, 1 letnik Majskega glasa, številko 86 Amerikanskega Slovenca iz leta 1913, Koledar Amerikanskega Slovenca za leto 1900, Koledar Ave Maria za leto 1923 in 1928, sestavek darovalke »Zgodovina Slovenske ženske zveze« ter večje število izrezkov in časnikov, katerih vsebina neposredno zadeva zgodovino naših izseljencev v ZDA, in še 10 knjig slovenskih avtorjev, ki so izšle v Ameriki.

Obeh pošiljk smo bili izredno veseli, saj je bilo v njih mnogo, česar doslej nismo imeli. Iskrena hvala!



1
Dramska igralka
Duša Počkajeva

2
Dolores Ivanchich
iz Milwaukee

3
Mladi pevec iz Trnovega
s svojo dirigentkinjo
Majdo Hauptman

1 3

Ob 130-letnici rojstva Simona Jenka — pesnika sorškega polja — so v Podreči, kjer stoji pesnikov spomenik, in drugih okoliških vaseh priredili obširno praznovanje s kulturnimi, športnimi in drugimi prireditvami. Pisatelj France Bevk je z živo besedo počastil delo in neminljivo kulturno poslanstvo Simona Jenka, sodelovali pa so še razni zbori, orkestri in recitatorji.

Na festivalu mladinskih pevskih zborov v Celju so se letos že šestič zbrali mladi pevci, da bi se pomerili med seboj. Več kot dva tisoč mladih pevcev, zbranih v 19 zborih iz najrazličnejših krajev Jugoslavije je zapelo na celjskem odru; kot gosti izven konkurence pa so nastopili še trije inozemski zbori: češkoslovaški, madžarski in nemški. Pri zborih z mladino nad 15 let je zmagal dekliški zbor iz Sabca; med mlajšimi zbori pa je zasedel prvo mesto ljubljanski zbor osnovne šole Trnovo, ki ga vodi Majda Hauptman.



'65

SLOVENSKA POPEVKA

NOVE KNJIGE

V serijo knjig, ki so izšle ob stoletnici »Slovenske Matice«, spada knjiga prof. dr. **Dragotina Cvetka** »*Jacobus Gallus Carniolus*«, v kateri je avtor obširno opisal življenje in delo velikega skladatelja, ki se je v 16. stoletju rodil na slovenskih tleh. Knjigo bogatijo številni zapiski in lepe ilustracije; ob koncu pa je pridan kratek povzetek v francoskem jeziku.

V mariborski založbi »Obzorja« je izšel tretji roman mariborskega književnika **Janeza Švajncerja** »*Ulice brez ljubezni*«. To je neke vrste kolektivni roman, v katerem več med seboj le rahlo povezanih zgodb in usod obravnava določen problem današnjega življenja — problem ljubezni, oziroma — pomanjkanja ljubezni. Te vedno aktualne teme se je pisatelj lotil z vso ostrino in brez iluzij.

Ista založba je izdala 5. zvezek Izbranih spisov **Antona Ingoliča**, ki prinaša njegovo novelistično zbirko »*Tam gori za hramom*«. Knjigo je opremil Janez Vidic.

Kolikšno zanimanje vlada med slovenskimi bralci za Prešernovo življenje in delo, dokazuje četrta izdaja »*Romana o Prešernu*«, ki ga je spisala **Ilka Vaštetova**, ponatisnila pa Državna založba Slovenije.

Marjan Kramberger je napisal obširno literarno-zgodovinsko razpravo o znani Tavčarjevi povesti »*Visoška kronika*«, ki jo je v knjigi »*Visoška kronika*« izdala Državna založba.

V isti založbi je izšla prva knjiga mladega koroškega Slovenca **Bora Kostanka** »*Črtice mimogrede*«. Črtice so izbor njegovga pisateljskega snovanja v zadnjih dveh letih.

Cankarjeva založba je izdala literarno-zgodovinsko razpravo »*Ivan Cankar in evropska literatura*«, ki jo je avtor **Dušan Pirjevec** vsebinsko razdelil v tri dele: evropsko literarno ozadje obravnavanega obdobja, Cankarjev odnos do moderne evropske književnosti, tretji del pa je posvečen interpretaciji Cankarjevih del.

»*Spomladanski mrz*« — knjiga **Mileta Pavlina**, ki jo je izdala založba »Borec«, nas popelje v medvojno Ljubljano in v rast našega osvobodilnega gibanja. Knjiga živo popisuje našo težko, a lepo preteklost.

Založba Mladinske knjige je poskrbela za pestro in vabljivo izbiro knjig za najmlajše, mlade in starejše bralce.

¹ Na festivalu slovenske popevke v veliki dvorani v Tivoliju

² Pevec popevk Lado Leskovar

³ Mlada pevka Berta Ambrož

1
2 3

8. junija je bil v Ljubljani tradicionalni IV. festival slovenske popevke. Prva leta je bil ta festival na Bledu, tokrat pa je bil drugič v Ljubljani, v novi veliki športni dvorani v Tivoliju. Posebna žirija je od pesmi, ki jih je prejela na razpis, izbrala 22 najboljših, ki so bile izvajane na festivalu. Za razliko od prejšnjih festivalov, ki so trajali 2 ali 3 večere, pa je bil letošnji festival pravzaprav samo »večer slovenske popevke«. Pesmi je ob spremljavi velikega zabavnega orkestra RTV Ljubljana pod vodstvom Jožeta Privška interpretiralo trinajst najboljših slovenskih pevcev zabavne glasbe.

Popevko leta 1965 so izbrale žirije sedmih slovenskih mest, v katerih so bili zastopani predstavniki najrazličnejših poklicev in starosti, in prisodile prvo mesto popevki komponista Jureta Robežnika »*Šel si mimo*«, ki jo je zapela Irena Kohont. Drugo uvrščeno popevko »*Utrinek*« Mojmira Sepeta, lani je bila njegova popevka »*Poletna noč*« zmagovalka, je zapela Marjana Deržaj, tretje mesto pa je pripadlo popevki »*Luči Ljubljane*« Jožeta Privška, ki jo je zapela mlada pevka iz Kranja Berta Ambrož. Nagrado za najboljše besedilo je posebna strokovna komisija podelila pesnici Svetlani Makarovič za »*Preprosto pesem*«. Prvič letos so izbrali tudi najboljšo popevko o Ljubljani, ta čast pa je pripadla popevki Atija Sossa »*V Ljubljano*«.

Zanimivo je, da ni letos nihče pričakoval take uvrstitve popevk. Posebno presenečen pa je bil sam avtor prvonagrajene popevke Jure Robežnik in pa pevka Irena Kohont, ki je to pesem zapela. Letošnji festival je po splošnem mnenju v primerjavi z lanskim nekoliko slabši. Kljub temu pa je med jugoslovanskimi festivali zabavne glasbe, ki jih ni ravno malo, še vedno med najboljšimi.

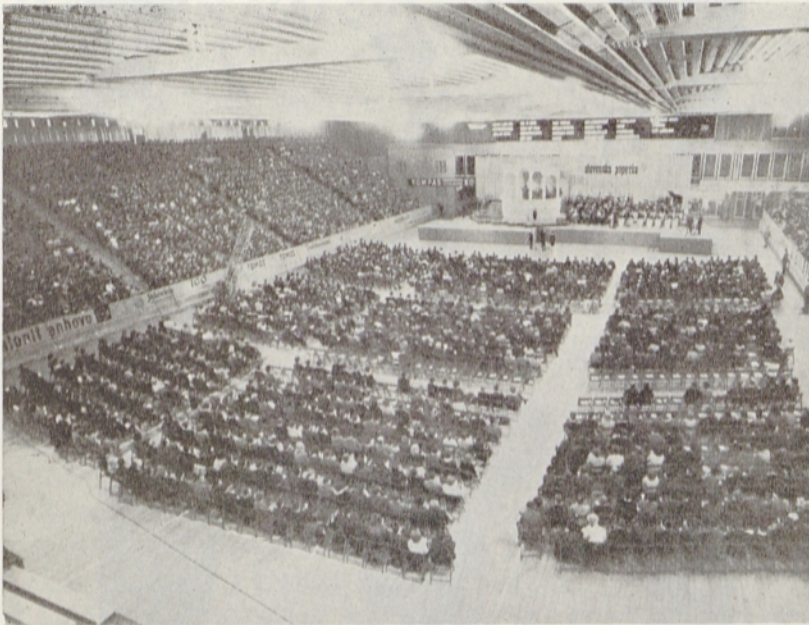
Slovenska popevka leta 1965 je izbrana, vprašanje resnično najboljše domače popevke letošnjega leta pa je še zmeraj odprto, saj poslušalci v dvorani in člani več žirij niso bili skupnega mnenja. Tako je mnogo pohval in tudi največ aplavza požela pesem »*Luči Ljubljane*« komponista Jožeta Privška, kjer so prišle do izraza tako kvalitete mlade pevke Berte Ambrož, ki je dokazala, da spada v vrsto najboljših jugoslovanskih pevcev zabavne glasbe, kot tudi kvaliteta popevke same, ki pa je bila morda oblikovno premalo obdelana.

Glavni namen večera slovenske popevke pa je vsekakor uspel: dobili smo nekaj novih originalnih skladb slovenske zabavne glasbe, ki nas bodo razvedrevale v letošnjem letu. Katera popevka pa je v resnici najbolj priljubljena, se bo pokazalo kasneje. Upamo, da bo marsikatera plošča z novimi slovenskimi popevkami našla pot tudi med Slovence na tujem.

Slovene Pop Song 65

The traditional festival of Slovene Pop Song was held in the large sports hall in Tivoli on June 8. Special jury selected 22 best songs which were sung by thirteen known Slovene pop-song singers. The orchestra was conducted by Jože Privšek.

The song of the year was chosen by juries composed of members of different age and professions from 7 Slovene towns. The winning song **YOU'VE PASSED ME** was composed by Jure Robežnik and sung by Irena Kohont. The second best was Mojmir Sepe's (the composer of last year's winner *Summer Night*) **FLASH**, sung by Marjana Deržaj. Jože Privšek's **LJUBLJANA LIGHTS**, sung by young Berta Ambrož from Kranj, was third. The prize for the best text went to the poetess Svetlana Makarović for her *Simple Song*. The best song about Ljubljana, chosen for the first time this year, was Ati Soss's *To Ljubljana*.



V zbirki »Kondor« so izšle »**Zbrane pesmi**« **Alojza Gradnika**, našega velikega pesnika Goriških brd, kamor se v svojih pesmih vedno znova vrača.

V zbirki »Zenit« smo dobili ponatis knjige **Miška Kranjca** »**Povest o dobrih ljudeh**«, ki je ena najlepših pisateljevih izpovedi o rodni prekmurski pokrajini, tamkajšnjem življenju in o življenju malih prekmurskih ljudi.

Obenem smo dobili tudi ponatis njegove proze v knjigi »**Otroci, čigavi ste?**« To so zgodbe iz Kranjčeve mladosti, v katerih nastopa pisatelj sam in pa otroci — njegovi vrstniki iz prekmurskih vasi.

Kristine Brenkove »**Dnevna poročila**« so drobne, toplo napisane črtice iz vsakdanjega življenja o otrocih in za otroke.

Toneta Seliškarja povest »**Indijanci in gusarji**« je nastala pred drugo svetovno vojno in nam pripoveduje o veselih in napetih dogodivščinah ljubljanskih dečkov. Knjigo je bogato ilustriral J. Vidic.

Leopold Suhadolčan je svoje umetniško snovanje v veliki meri posvetil otrokom. Njegova povest »**Velikan in Pajac**« je v naš čas in med mladino prenesena zgodba o Don Kihotu in Sanču Pansu.

»**Pridi, moj mili Ariel**« je zbirka prisrčnih črtic, ki jih je za mladino napisala naša znana pisateljica **Mira Miheličeva**, ilustrirala pa Roža Piščanec. V tem svojem najnovejšem delu je avtorica zajela spomine iz svojih otroških let.

Jožeta Širelja »**Žepni bonton**« je vedro napisana knjiga o lepem vedenju in boljših odnosih med ljudmi in bo marsikomu pomagala najti odgovore na vprašanja srčne kulture in lepega vedenja. Tekst je opremljen s hudo mušnimi ilustracijami Aca Mavca.

Nadalje je Mladinska knjiga izdala štiri nove zbirke otroških pesmi: »**Pustov god**« — zbirka pesmi **Vere Albrehtove** bo dobrodošla vsem, ki imajo radi drobno otroško poezijo. Knjigo je ilustrirala Melita Vovk, ki je še podčrtala šegavost, vedrino in igrivost pisateljčine fantazije.

Tudi pesmi **Crtomira Sinkovca** »**Pomlad ob Soči**«, ubrane v ritmu in rimi in polne šegavosti, bodo brez dvoma všeč mladim bralcem. Pesmim je avtor dodal še vrsto domiselnih ugank »**Jedrea in lupine**«. Okusne ilustracije Jožeta Ciuhe bogatijo lepo Sinkovčevo knjigo.

Ob 20-letnici smrti primorskega pesnika **Janka Samca** smo dobili izbor njegovih pesmi »**Cenča Marina**«. Samčeve pesmi so mehke, ritmično ubrane, nevsiljivo vzgojne in nemalokrat hudomušne. Knjigo je ilustrirala Cita Potokar.

Pesnik **France Filipič** je za svojo zbirko »**Srebrna metlica nad goro**« izbral 26 najlepših pesmi, ki jih je v zadnjih letih ustvaril za otroke. Knjigo je z ilustracijami razkošno opremila Marjanca Jemec.

V opremi in z ilustracijami Miklavža Omerze je izšel ponatis pripovedke **Josipa Jurčiča** »**Jama, po kateri se pride na oni svet**«.

V sodelovanju Mladinske knjige in še treh jugoslovanskih mladinskih založb pa je izšla še pripovedka **Venceslava Winklerja** »**Ukradena svetilka**« z ilustracijami Iveta Šubica, in otroška povest **Bena Zupančiča** »**Deček Jarbol**« z ilustracijami Jožeta Ciuhe.

OTROCI BERITE

Anica Černejeva:

LE POSLUŠAJ VSAK

LE POSLUŠAJ VSAK:
TIKA-TAKA – TAK.
ČAS HITI, HITI,
URA BIJE TRI,
URA BIJE TRI,
MIRKO NAJ LOVI.

Dušan Mevlja:

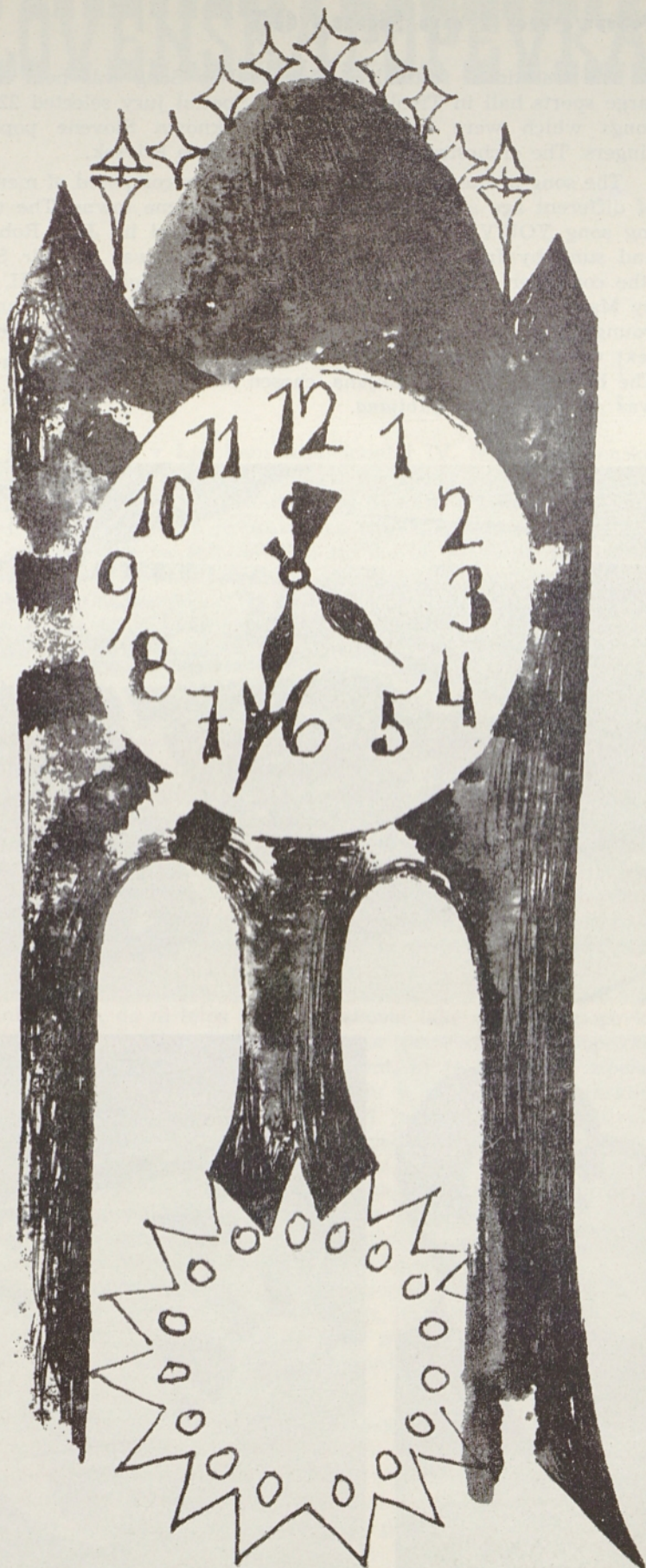
GLOBUS

NAJCENEJE SE POTUJE
KAR S KAZALCEM KAM NA TUJE.
ČE V AMERIKO ŽELIŠ,
SAMO GLOBUS ZAVRTIŠ.

ČE TE V AFRIKO ZAMIKA,
KROGLA DALJE SE PREMIKA.
MORDA V AZIJO POKUKAŠ?
HITRO GLOBUS SPET ZASUKAŠ.

IN KO GLOBUS SPET PREMAKNEŠ,
SE AVSTRALIJE DOTAKNEŠ.
ENA, DVE IN TRI IN – HOPA! –
PA JE TUKAJ SPET EVROPA.

NAJ TE ŠE TAKO SKOMINA
POTOVATI V DALJNE KRAJE,
ENO POMNI: DOMOVINA
VEDNO SPREJME TE NAJRAJE!





JASNA IN VALOVI

JANA MILČINSKI

JASNA JE LETOS PRVIKRAT OB MORJU. SEDI NA SPOLZKI SKALI IN Z NOGAMA BINGLJA V VODO. VAL ZA VALOM JO ŠČEGETA V PODPLATE IN JO VABI: »POJDI Z NAMII POJDI Z NAMII!«

JASNA SE BRŽ OJUNAČI. PODRSA SE PO SKALI IN – ČOF – ZAPLJUSKAJO VALOVI IN JO ZAGRNEJO ČEZ GLAVO. JASNA SE PRESTRAŠI. UTONILA BO. A ŽE JO ZGRABIJO OČKOVE MOČNE ROKE IN JO POSADIJO NAZAJ NA SKALO. JASNI GRE NA JOK. ZAJAME SAPO, DA BI ZAIHTELA, PRI TEM PA JI KAPLJICE MORSKE VODE PRITEČEJO V ODPRTA USTA.

»GLEJ, PA JE RES SLANO!« SE ZAČUDI JASNA IN POZABI NA JOK.

»SLANO IN MOKRO,« PRITRDI OČKA, »IN DOKLER NE ZNAŠ PLAVATI, NIKAR PREJUNAŠKO NE SKAČI V VALOVE. SICER BOŠ VSE MORJE POPILA!«

JASNA PRIKIMA. A KMALU SE SPET ZAGLEDA V VALOVE IN POSLUŠA NJIHOVO ŠEPETANJE: »POJDI Z NAMII POJDI Z NAMII!«

»NE GREM,« PRAVI JASNA. »ZDAJ ME VABITE, POTEM ME BOSTE PA UTOPILI.«

»MI NISMO TAKI, MI NISMO TAKI!« ŠEPETAJO VALOVI. »NESLI TE BOMO, ZIBALI TE BOMO, KAMOR BOŠ TUDI V DEVETO DEŽELO?« VPRAŠA JASNA.

»V DEŽELO, V DEŽELO,« ŠEPETAJO VALOVI.

JASNA SE OBOTAVLJA. NAJ GRE ALI NE? POTEM SE ODLOČI. SVOJ RDEČI GUMIJASTI OBROČ VRŽE V VODO IN SEDE NANJ.

»TAKO,« PRAVI VALOVOM, »ZDAJ ME PA LE NESITE, V NAJLEPŠO DEŽELO SVETA ME ODZIBAJTE.« VALOVI NEŽNO ZAZIBLJEJO JASNIN OBROČ IN GA ODNESEJO VZDOLŽ OBALE.

VODIJO GA MIMO RAZPRASKANIH SKAL, MIMO BODIČASTIH GRMOV, MIMO DIŠEČEGA ROŽMARINA.

»ALI JE DALEČ DO DEVETE DEŽELE?« VPRAŠUJE JASNA IN SE ZASKRBLJENO OZIRA OKROG.

»ŠE MALO, ŠE MALO,« ŠEPETAJO VALOVI. POTEM JO NESEJO MIMO GAJEV SREBRNIH OLJK, MIMO FIGOVIH NASADOV, POLNIH SLADKIH FIG, MIMO VINOGRADOV, KJER V SONCU ZORIJO DEBELE GROZDNE JAGODE.

JASNA SE RAZVESELI. »ALI JE TO DEVETA DEŽELA?«

»NE ŠE! NE ŠE!« ŠEPETAJO VALOVI IN JO VODIJO DALJE.

RDEČI OBROČ SE ZIBLJE NA SINJIH VALOVIH. JASNINI SVETLI LASJE FRFOTAJO V VETRU. POD JASNIM NEBOM JADRAJO BELI GALEBI.

»LEPO JE,« POMISLI JASNA. »MOGOČE JE TUKAJ NAJLEPŠA DEŽELA.«

TODA VALOVI SE NE USTAVIJO. NESEJO JO DALJE IN DALJE. ODZIBLJEJO JO V TIH ZALIV, KJER SE MED BOROVCI BELI HIŠA Z ROŽAMI NA OKNIH. VALOVI SE RAZBIJEJO OB BREGU IN JASNIN OBROČ NASEDE NA PESKU. JASNA SE OZIRA OKROG IN SE ČUDI: TO HIŠO VENDAR POZNA! V PRAV TAKI HIŠI STANUJEJO Z OČKOM IN MAMO, IN GLEJ: SKOZI OKNO POGLEDA MAMA IN JI VESELO POMAHA. JASNA JE HUDA: VALOVI SO JO NALAGALI. NISO JO ODNESLI V DEVETO DEŽELO.

PA SE BRŽ POTOLAŽI. VALOVI IMAJO PRAV: TAM, KJER JE MAMA, TAM JE NAJLEPŠA DEŽELA SVETA.

Veš, dragi Tone,

(Anton Šubelj namreč, tistega dne še 6411 St. Clair Ave, Cleveland 3, Ohio, USA), čeprav je junij letos neprijeten mesec, poln dežja, je bil 9. junij vsaj v Rimu lep, res topel pomladanski dan. S prijateljem sva zvečer posedela v majhni krčmi ob steklenici kot kri rdečega Lambrusca, kramljala sva veselo kdo ve kaj. Ko sva odšla, sva se ustavila v senci mogočnega Pantheona, pa sva molče dolgo razmišljala. O smrti in življenju, o ljudeh, ki nikoli ne umro. Le tega nisva vedela, kdo je bolj nesmrten: nekdo, ki so mu za vse čase vklesali v kamen ime, ali oni drugi, danes morda brez imena, ki je klesal čudovite stebre. Tako nekako je bilo, nato je bil seveda spet nov dan, za naju dva v Rimu, veš.

Je bil 9. junij tudi v Clevelandu topel, pomladanski, lep? Praviijo, da si se zvečer dolgo zadržal pri Kollandru. Vesel si bil, nam pišejo, kramljal si duhovito, kot si vselej znal, le tega nihče ne sporoča, če si popil morda kozarček ljutomerčana, ki ga je pri Kollandru in drugod v Clevelandu povsod dovolj. Potem si pač odšel v svoj studio, kjer vsak kotiček zna pripovedovati o umetniku, o Antonu Šublju. Si tudi ti takrat molče zastal, razmišljal kakor sva midva s prijateljem o smrti in življenju, pa o ljudeh, ki res nikoli ne umro? Če si, potem je bilo to razmišljanje neskončno dolgo, povsem do konca, iz življenja v smrt, saj je bil to zate res zadnji dan.

Saj je tako, da skoro ne verjamem. Da te ni več? Pa tvoja Amerika, ali je brez tebe še? Še iz otroških let se mi dozdeva, da mora biti v daljni deželi onstran Oceana dvoje: rahlo romantična slika kolonistov, zapada in Indijancev, ki mi jo je stkala ob branju knjig neukročena fantazija, pa potem lik pevca, dirigenta in človeka Šublja, ki se je porajal iz neštetihi materinij pripovedovanj (v mladostnih letih sta bila prijatelja). Ko sem te prvič srečal v Clevelandu, sva bila takoj stara znanca. Ne, več, prijatelja sva si bila, kadar sem stopil k tebi, se mi je zazdelo, da nisem v tujem svetu, pač pa spet doma.

Res, čudno, na skrivaj sem si želel, da bi mi tudi ti pokazal košček tvoje nove domovine, a si mi vsakokrat znova spet odkrival svoj stari kraj. Z besedo, z mislijo, s spomini, še z žganci, ki si jih sam skuhal, s potico, kakršne zlepa ne najdeš kje pri nas. Spoznaval

sem takrat ljudi, ki res imajo vsak po dve domovini, eno tu, v naših krajih, ki je domovina iz spominov in iz sanj, in drugo tam, ki je domovina iz resničnosti.

Zate pa sem že takrat prav rahlo posumil, če imaš res dve. Lani poleti, ko sva skupaj romala po naši deželi, ob Savi in Savinji, poleg Drave vse do Mure, se mi je še enkrat zazdelo, da se nisem zmotil. Zlasti na vrhu jeruzalemskih gor, ko si se ozrl preko prostiranih pobočij, polnih vinogradov, sem pričel verjeti, da Anton Šubelj v dolgih desetletjih ni postal Amerikanec, da je ostal, kar je pač bil, slovenski človek, čudovit slovenski človek, ki mu utriplje v prsij pravo, resnično slovensko srce.

Po glavi so se ti takrat spreletavali načrti:

»Povedal bom v Ameriki, da imate polja povsod lepo obdelana...«

»V Clevelandu bi res morali odpreti vaš konzulat...«

»Povabite sem vse, ki slabo mislijo o vas, naj se sami prepričajo...«

In še in še, največkrat in najraje, da se boš spet vrnil. Ne sam, ves zbor pripelješ drugič s sabo, da nam bo pel, in da bo gledal stari kraj.

Načrtov je zdaj torej konec, vsaj zate, dragi Tone. Lahko nam vsem verjameš, kako to boli.

Glej, letos smo že dvakrat pokopali našo pesem. Pred nekaj tedni smo zagreblj v Zagrebu košček hrvatske pesmi, zlato srce in prav tako zlate prste, ko se je prišel za vselej spočit v svoj domači kraj naš Zlatko Baloković.

Tebi to ni uspelo, ti si se prišel samo posloviti. Košček slovenske pesmi v tvojem zlatem srcu in v prav tako zlatem srcu bo počival v tuji zemlji. Sicer pa, morda se le motim, saj je Cleveland vendar ameriška Ljubljana, pa si tako spet doma!

Najprej sem mislil, da bi pisal kaj o tvojem delu. Ohranjal si vso živo našo pesem in besedo med rojaki, naši melodiji si odpiral zmagovito pot še k drugim, ki besede naše dežele ne razumejo. A kaj bi to ponavljal, ko že vsi vedo. Mislil sem tudi, da bi ti sporočil vest, ki bi je bil vesel. Letos za piknik bomo vsi prav blizu tvoje rodne Rodice, zbrani pri cerkvi, kjer je nekako pred šestimi desetletji prvič zazvenel še drugim tvoj glas. Sicer pa, tudi to že najbrž veš. Za konec bi ti rad zaupal nekaj drugega. Ne morem ti obljubiti, na žalost, kje bodo vklesali v kamen tvoje ime in kdo ga bo vklesal. Sicer pa, saj sem ti že rekel — nisem nič preveč prepričan, kdo je bolj neumrljiv, tisti, ki mu ime vklešejo v kamen Pantheona ali kam drugam, ali pa drugi, ki klešejo kamne, da lahko gradijo Pantheone. Eno pa vendar vem, ti si klesal od rojstva pa do smrti. V tvojem srcu je bila vselej naša skromna, majhna domovina, ki pa je čudovito lepa, da druge takšne ne premore svet. In v tvojem srcu je bila vselej naša čudovita pesem, ki se je rodila iz stoletij trpljenja pa tudi iz prešernega veselja našega človeka. Ti sam pa si bil in ostaneš košček naše domovine, drobec naše pesmi. Dokler bo torej živa naša domovina in naša pesem v njej, boš z njima živ še ti!

Pa srečno, dragi Tone!

Mitja Vošnjak



Naš nepozabni pevovodja

ANA JESENKO, CLEVELAND

1
Anton Šubelj

2
Pokojni Anton Šubelj z našimi mladimi pevci, člani mladinskega krožka št. 2 SNPJ iz Euclida, Ohio

3
Po predstavi spevoigre Ceber, ki je bila na programu koncerta pevskega zbora Triglav letos 2. maja, so pevci zapeli svojemu dolgoletnemu pevovodji za rojstni dan. Na sliki Anton Šubelj poleg predsednika zbora J. Jesenka



ANTONU ŠUBLJU



Kakor vam je že znano, je nenadoma umrl naš ljubljani pevovodja Anton Šubelj. Naš pevski zbor »Triglav« v Clevelandu je učil 15 let. Vedno nam je pripravil program za koncerte in male operete in prizore tako, da je bilo vseh obiskovalcem. Pevci smo ga zelo spoštovali, bil je preprost človek dobrega srca. Zelo ga bomo pogrešali ne le pri našem zboru, temveč povsod, kjer je nesebično deloval in pomagal pri dvigu naše slovenske kulture med nami in ameriškimi Slovenci.

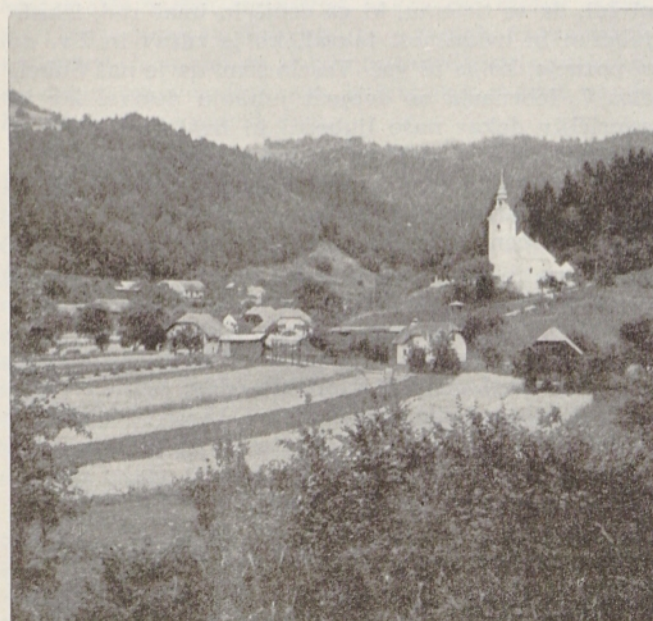
Na zadnjem koncertu dne 2. maja letos smo mu še zapeli za rojstni dan, fotografirali in posneli na magnetofon ves koncertni program. Ves vesel ga je prihodnji teden poslušal in nas hvalil: »To je pa res lepo!« Nam je ostal na to lep spomin.

Kako vesel je bil letos 7. februarja ob svojem kulturnem jubileju — 25-letnici kulturnega delovanja med ameriškimi Slovenci, ko so mu pevci Glasbene matice, ki ji je bil direktor skozi vrsto let, priredili tako pristrčno slovesnost.

Na banketu, ki je bil prirejen v njegovo čast, se je zbralo nad 500 gostov — njegovih prijateljev in obudovalcev. Zdrav in vesel je bil v naši družbi. Prav se mi zdi, da se tistemu, ki ga ceniš in imaš rad, izkaže ljubezen in hvaležnost takrat, ko je zdrav in živ, ne pa pozneje, ko ga ni več. Vesela sem, da je naš Šubelj letos 7. februarja ob svojem jubileju doživel živ in prepričljiv dokaz naše ljubezni in hvaležnosti. To je bil njegov dan in majhen, skromen izraz naše hvaležnosti za vse tisto kar je skozi 25 let nesebično razdal našim pevskega zborom, našim pevcem, vsej naši slovenski glasbeni dejavnosti v ZDA, naši ameriški Ljublani.

Nenadoma, čisto nepričakovano nas je zdaj za vselej zapustil. Ostali smo kakor ovčke brez pastirja. Kako bridko nam je bilo, ko je ležal na mrtvaškem odru in je iz slovenskih radijskih oddaj zvenelo petje naših zborov v zadnje slovo njemu, ki jih je toliko let vodil in učil.

Naš dragi pevovodja in učitelj je za vselej odložil dirigentsko palico in odšel. Sami smo ostali. Toda vsi vemo, kakor je dejal mladi pevec našega zbora John Culkar: Če bi se naš učitelj Tone Šubelj še vrnil in mogel govoriti, bi nam dejal eno samo besedo, ki naj bo vodilo in izročilo njegove oporoke: Nadaljujte!



Iz Jerine zgodbe

Odlomek iz romana »Lastovke čez oceana«

1 Brežice

2 Ob Krki

3 Dolenja vas

1
2
3

Konec zime je Jera pisala Poldi, da bi se rada vrnila in svojo polovico posestva predala njej. Polda ji je sporočila, da jo pogrešajo, fanta sprašujeta po njej, celo Miha, ki se je precej unesel, ko je izvedel, da bo imel nekaj svojega, sprašuje po njej. Vendar sredi največjega dela ni mogla zapustiti Miklavževe hiše. Toda brž ko je bilo vse v zemlji, kar je bilo treba posejati in posaditi in ko si je tudi Trudy malce opomogla, je spregovorila o vrnitvi.

»Mati, ste znoreli?« jo je hudo presenečen zavrnil Maks. »Kdaj ste že imeli takšno hrano, kdaj takšno posteljo, kdaj se vam je godilo tako dobro? Da bi se vrnili v tisto revščino, kaj vas je le obšlo?«

»Domov bom šla,« je dejala tiho, a odločno.

»Domov? Ali niste tudi tu doma? Nimate tu moža in sina, pa snaho in vnuke? Vem, ne znate še angleško, tudi se še niste navadili na ameriški tempo življenja. Potrpajte, tudi jaz, ko sem prišel sem, nisem znal besedice, tudi jaz nisem bil navajen ameriškega standarda, pa sem se vsemu privadil. Tudi vi se boste. Najtežje je prvo leto. Pol leta je že za vami, še pol in počutili se boste pri nas kot postrv v potoku.«

Toda Jera je vztrajala pri tem, da gre.

»Ne vidite, kako je pri nas,« je Maks udaril na druge strune. »Trudy še vedno ni čisto dobra, še tri, štiri mesece, pravijo zdravniki, naj se izogiblje vsakemu težjemu delu. Menda nas ne boste zapustili sredi dela? Tudi oče so veseli, da ste tu,« no, to mu je šlo bolj težko z jezika, »manj zahajajo v gostilno, več so doma.«

Kak teden je molčala, potem pa je dejala Miklavžu, naj ji kupi vozni listek za ladjo in jo spravi do New Yorka.

»Kaj ti ni prav?« jo je vprašal Miklavž z začudenjem, ki pa je bilo, kot je Jera dobro čutila, narejeno, saj mu je Maks gotovo povedal o njeni nameri.

»Nisem navajena vašega življenja in se ga tudi nikoli ne bom,« je rekla trdno.

»Tudi meni sprva ni bilo lahko, in še kako težko mi je bilo; tedaj so bili drugačni časi. Zdaj je raj proti tistemu, kakor je bilo nekoč. Za zmerom pa se tako nismo zmenili. Seveda, če bi ti bilo všeč, bi lahko tudi ostala,« je milostno dopustil. »Dogovorili smo se, da

boš poskusila. Ampak to še poskušnja ni. Tako dolgo že lahko ostaneš, da dekleti odrasteta.«

»Torej najmanj deset let,« se je Jera grenko zasmejala.

»Kako dolgo pa si delala za Mico, Polonco in Poldo, prej pa za onadva, ki sta samo v sramoto naši družini.«

»Ne Janez ne Boštjan nista v sramoto naši družini,« je Jera ogorčeno zavrnila moža. »Njuni imeni sta s Polončinim imenom vklesani v spomeniku sredi vasi, šola pa se imenuje po Janezu, a tudi o Boštjanu so pisali časopisi. Ne veš, kako so me častili zaradi njiju.«

»Požvižgam se na takšno čast,« se je zasmejal Miklavž, a se takoj zresnil in nadaljeval naravnost ukazovalno: »Ostala boš vsaj tako dolgo, da bo Trudy čisto dobra. Misliš, da je Maks tiste dolarje, ki ti jih je poslal za potovanje, pobral na cesti?«

»Niso bili tvoji?«

»Ne vidiš, da ima od tebe Maks več koristi kot jaz?«

»Vidim, vidim,« je dejala Jera in hlipaje odhitela ven na dvorišče. Od tega trenutka je mislila samo na to, kje in kako naj dobi denar za pot nazaj.

Ker je videla, da tako moč kakor tudi sin o njeni vrnitvi ne marata niti slišati in da ji ne prvi ne drugi ne bo dal potrebnega denarja, je začela zbirati drobiž, ki so ga po sobah in drugod puščali dečki, a tudi mož in sin. Toda kmalu je spoznala, da s peticami in deseticami niti v dveh letih ne bo zbrala za vožnjo. Včasih ji je bilo tako bridko, da je že mislila na to, da zmakne možu ali sinu nekaj stotakov, odide na železniško postajo in se odpelje v New York, tam pa naprosi prvega človeka, da jo odpelje na jugoslovanski konzulat, od koder jo bodo gotovo na njeno prošnjo spravili na ladjo. Toda vse svoje življenje ni utrgala niti jabolka s tujega drevesa, pa naj bi okradla lastnega moža in sina? Tega ji ljubi bog ne bi odpustil nikoli. Toda domov mora in sicer čimprej! Ni je klicala samo domača hiša s sadovnjakom naokoli, njive pod hišo pa pašniki nad njo in koščkom gozda nad pašnikom, klicala jo je vsaka hiša v domači vasi, vsako drevo ob cesti, vsak grm ob potoku. Klicali so jo živi in mrtvi, Polda in Micka z otroki, pa Janez in Boštjan in tudi Polonca, čeprav nihče ne ve za njun grob. Klicala so jo domača jutra, domači večeri, klicalo jo je večerno nebo nad domačijo. Bolna je bila od domotožja in žgoče želje, da zarije roke v domačo zemljo in se napije vode iz izvirka pod gozdom.

Živo se je začela zanimati za svoje rojake v bližini. Že prej se je rada pogovarjala z vsakim rojakom, ki je prišel po opravkih ali samo na obisk, zdaj ni nikogar pustila iz hiše. Prihajalo pa jih je čedalje več. Mož je ob avtomobilski cesti, ki je tekla mimo farne, postavil stojnico in tam prodajal zgodnje pridelke s posestva: stročji fižol, krompir, kumare, paradižnike, solato, a tudi jajca in piščance. Jera je naravnost prežala na kupce — rojake. Slednjič je naletela na rojaka, ki ji je bil pripravljen pomagati.

»Poznam ga, Strovesa,« je rekel, ko mu je s solzami v očeh priznala svojo stisko. »Trd človek, a spreten, zato si je pripravil tole reč, in še vedno misli samo na to, kako bi si pridobil še več zemlje, kako bi še več zaslužil. Verjamem, rojakinja, da se tu ne moreš in se tudi ne boš mogla privaditi, trideset let prepozno si prišla. Še jaz ne bi zdržal, če ne bi vsakih deset let pogledal v stari kraj. Bom premislil, Starovašnica, kaj bi lahko storil za tebe. In vrag, da ne bi našel kaj in ti pomagal domov.«

In res je našel. Kak mesec pozneje, ko je Jera že mislila, da je pozabil nanjo, je spet prišel in ji rekel, da ima zanjo denar, samo podpisala bo, da ga je dobila od njega, a ne kot posojilo, marveč kot darilo. Vse drugo je malenkost, prej kot v dveh mesecih bo na ladji.

Jera je dolgo premišljevala, ali lahko sprejme takšno nenavadno pomoč ali ne, saj bi morala za vozni listek za vlak do New Yorka, ladijski listek od New Yorka do Reke in še petdeset dolarjev podpisati nekakšno izjavo, da je vse to dobila, da bi se lahko vrnila domov, kajti pri možu in sinu ji ni več obstanka. Temu stavku se je najdalj upirala, a rojak, droben in sila zgovoren možak s hudomušno mežikajočimi očmi, je trmasto vztrajal prav pri tem stavku.

»Se ne vračaš, Starovašnica, ker ne moreš zdržati pri lastnem sinu in lastnem možu?«

»A tudi zato,« je dejala Jera, »ker mi je preveč dolgčas po domu, po Poldi in njenih dveh, po Mici in njenih otrocih, po starem kraju, kjer sta grobova obeh mojih fantov, kjer...«

Možak je plosknil rokami.

»No, pa bomo zapisali še to!«

In pripisal je, da se vrača zato, ker ji je dolgčas po hčerkah in vnukih in ker ima doma grobova svojih dveh sinov-partizanov.

Vendar se je še obotavljala.

»Kaj je narobe? Nič neresničnega ni na tem listu in nič mi nisi dolžna, tudi Miklavž mi ni nič dolžan. Vidiš, črno na belem je napisano, da sem ti oba vozna listka podaril, tegale petdesetaka pa niti omenil nisem, to je navrh.«

»Kako pridete do tega? Nisva sorodnika, še iz iste vasi nisva doma.«

»Ne smeš si misliti, Starovašnica, da je to velika stvar. Moja krčma v enem večeru vrže dvakrat toliko. Tudi si ne smeš misliti, da si prva rojakinja, ki sem ji pomagal iz stiske. To je moj davek staremu kraju, to je... to je... kakor tebi odveza pri spovedi. In,« je nadaljeval čez čas s hudomušnim mežikanjem, »to je samo delček tega, kar je Stroves pustil pri meni, to so pravzaprav procenti od tistega denarja, ki mi ga je dal zaslužiti. Njegova žena si, pravico imaš od tega denarja.« Pomolčal je malo, potem pa je Jeri stisnil kemični svinčnik v roko. »Kar brez strahu podpiši! Ko pridem ob letu v stari kraj, boš postavila na mizo velik krožnik domačih žlikrofov. Jih znaš pripraviti?«

»Znam, seveda znam.«

In Jera je podpisala tisti nenavadni papir in vzela oba listka pa denar...

Veselo naj bo, ne maram solz

**Droben zapis v spomin našemu dragemu odborniku
in sodelavcu matice Lojzetu Zdravje**

INA SLOKAN



»Nekoč boš pisala o meni,« mi je rekel pred dobrim letom, ko sva se vračala s pogreba našega Kalifornijčana Vincenta Pinka.

»Neumnost,« sem se zvezila, pa je zatrdil prepričano: »Pa boš!« in je še dodal: »Pa veselo napiši, ne maram solz.«

Kako bridko trkajo danes na spomin te besede. Ali jih je zares narekovala slutnja?

Komaj dvanajst mesecev je vmes in sonce in sneg, pa mnogo deževnih dni in potem tisti popoldan, ko smo se zbrali na ljubljanskih Žalah okrog krste, zasuete z venci. Iz vseh krajev Slovenije so prišli dobri Lojzetovi prijatelji — nekdanji izseljenci iz Kanade, Amerike in drugod.

So ljudje, ki umro, pa niso mrtvi in ne morejo biti mrtvi. Samo odidejo, pa tudi to le na videz, kajti za vedno ostanejo vsepovsod z nami.

Daleč sega spomin v prva poveljna leta, ko še ni bilo matice. Kmalu potem, ko se je Lojze s soprogo med prvimi povratniki vrnil iz Kanade, sva se srečala.

Povedali so mi o kanadskem Slovcu, ki se je vrnil, da pomaga pri obnovi rojstne dežele. Potem sva se pogovarjala v tesni pisarni ljubljanske reševalne postaje, kjer so Lojzeta zaposlili kot šoferja pri reševalnih avtomobilih. Zunaj je stal Lojzetov lepi ambulantni avtomobil, ki ga je pripeljal iz Kanade s seboj kot svoje darilo. Na pogled je bil ta avtomobil kaj nenavaden in se je na zunaj precej razlikoval od običajnih ambulantnih avtomobilov. Bil je živordec, ob strani pa je imel velik napis: L. Zdravje. Pomenkovala sva se o izdatni pomoči kanadskih Slovencev domovini, ki je poleg denarnih sredstev prispevala naši deželi mnogo dragocenih zdravniških instrumentov in drugih pripomočkov ter zdravil. Ko sem omenila, da je njegov ambulantni avtomobil, ki ga je poklonil Ljubljani, na zunaj malo nenavaden, je povedal, da je prav ta nenavadnost bolnikom kar dobrodošla, kar je spoznal, ker je avtomobil sam šofiral. Mnogi, zlasti malo vražjeverni bolniki, so posebej želeli, da bi se peljali z avtomobilom, ki je imel napis »Ljudsko zdravje«, kakor so si sami napis razlagali in bili pri tem prepričani, da bodo, če jih bo ta odpeljal v bolnišnico, prav gotovo kmalu spet zdravi.

Potem smo se spet srečali pri matici. Pa če je bilo vreme še tako skisano, dela čez glavo in razpoloženje

dvajset stopinj pod ničlo, naš odbornik Lojze nam je prinesel vedrine in dobro voljo.

Kje vse sva z Lojzetom potovala na obiske izseljencev-povratnikov. Po Gorenjski in Dolenjski, po Beli krajini in Kočevski, pa tja do Kamnika, pa do Zagorja in Trbovelj in drugod. Ob prihodu in pozdravu se je rad pošalil: »Je pri vas kdo bolan? Jaz sem Zdravje!« Hudomušna šala in dobra volja sta ga spremljali povsod.

Praznovali smo izseljenski teden/in spet so se rojaki zbrali od vsepovsod. Najštevilnejša in najbolj prisrčna srečanja so bila spet na izseljenskem pikniku, kjer so vesela omizja združila naše ljudi, ki so prišli iz raznih koncev sveta. Koliko Lojzetovih prijateljev in znancev je bilo med njimi. Tam pri omizju naših Kanadčanov so najprej dvignili kupice in trčili v njegov spomin, v spomin, ki je svetel in veder, kakršen je bil naš Lojze do zadnjih dni.

TONY PERUŠEK

Presenetila nas je žalostna vest, da se je na obisku v domovini ponesrečil in v tržaški bolnišnici umrl ameriški rojak Tony Perušek. Spominjamo se njegove dobre volje in pesmi, ko je prispel na letališče v Zagreb in potem v avtobusu proti Ljubljani. Tako se je veselil obiska v starem kraju, pa je omagal prav na cilju. Znan je bil kot dober pevec basist v pevskem zboru Zarja v Clevelandu in dober društveni delavec.

Doma je bil iz Starega trga pri Ložu. Tu še živi njegova mati, ki si je tako želela srečanja s sinom, in drugi sorodniki. V Združenih državah pa je zapustil ženo, sina in hčerko. V imenu Slovenske izseljenske matice jim izrekamo iskreno sožalje.

JOSEPH IRMAN

V Celju je v začetku julija umrl ameriški rojak *Joseph Irman*. Doma je bil iz Savinjske doline. Delal je v Milwaukeeju, kopal železno rudo v rudnikih Minnesote, nato ga je pot povedla v Akron v Ohio in nazadnje na Florido, od koder se je pred leti za stalno vrnil. Naj mu bo lahka gruda domača!

ZAMEJSKI, Johannesburg, Afrika

Spomin na rodno vas

Nekoč med klasjem naših polj
sem hodil,
do pasa gazil skozi modri lan,
nasmeh moj z vetrom je med žitom
brodil,
o, bil sem mlad, prešeren, razigran.

Pretesen bil za mé obok neba je,
za ptiči sem strmел jesenski čas,
ko z vetrom jadrali so v daljne kraje
in megla legla je na našo vas.

O želja mlada se je izpolnila,
v premnogi kraj popotni sem zašel,
o, daleč me je zmotna sled vodila,
na tujih tleh sem truden onemel.

JOHN HACE, ZDA

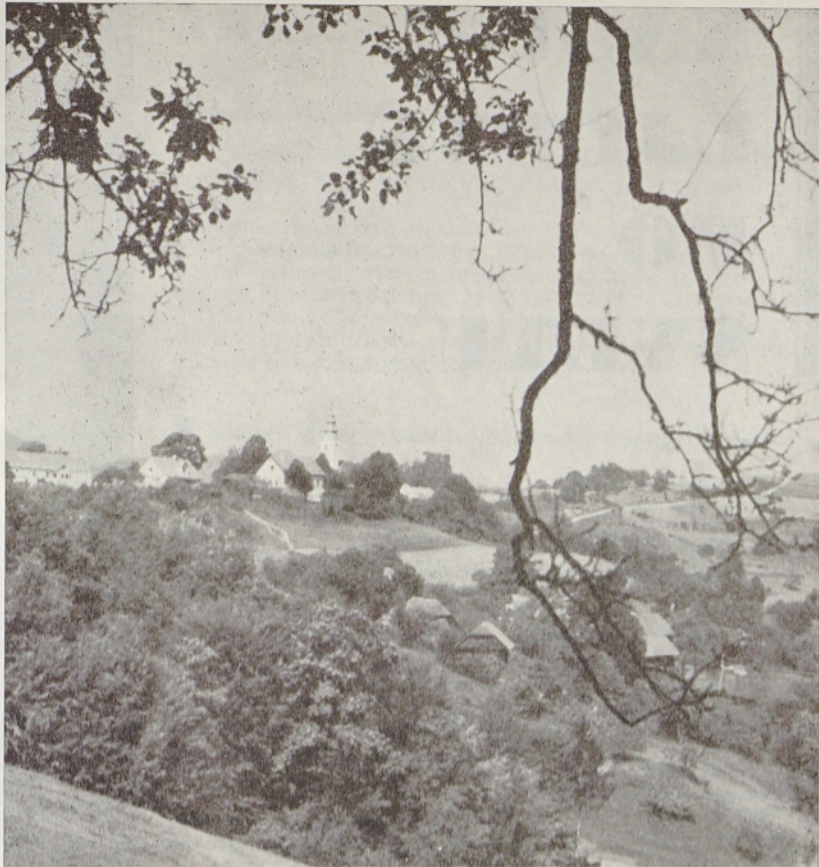
Sem moral Amerikajnar postat

Kaj so mi oča storili?
Me niso študirat učili,
sem moral Amerikajnar postat
v Ameriki težko delat'.

Oh, kaj pa fantič tu dela?
V rudnikih težko kopa,
on koplje or, kolm in srebro,
ob plači pa čisto zlato.

Tam doli globoko pod zemljo
on služi življenje težko;
ne vidi ne sonca ne dneva,
ne sliši kak' ptički pojo.

Pa to nas nič ne straši,
da gremo globoko v zemljo,
saj bo kmalu prišlo,
da bomo za vedno pod njo.



NAŠI LJUDJE PO SVETU

- 1 Predsednica matice Zima
Vrščajeva na obisku
pri Trkajevih v Belgiji
- 2 Upravni odbor slovenskega
doma za ostarele v Fontani
- 3 Prvi mladinski krožek št. 2
SNPJ l. 1938 v Clevelandu. Ta
mladinski krožek je devet let
vodila agilna kulturna delavka
Tončka Simčič
- 4 Letošnji oskrbovanci
slovenskega doma za ostarele
v Fontani

POMOČ NAŠIH IZSELJENCEV ROJSTNI DEŽELI MED NOV IN PRI OBNOVI

Pod tem naslovom smo v majski številki naše revije na straneh 176 do 178 objavili članek, ki je bil napisan po že objavljenih podatkih, katere smo strnili v članek s pripombo, da je to le bežen, še zdaleč ne popoln pregled pomoči, ki so jo naši izseljenci dali svoji rojstni domovini. V letošnjem izseljenskem tednu je bila tudi odprta razstava raznega gradiva, predvsem časopisov in fotografij, ki govori o isti temi: o pomoči naših izseljencev domači deželi.

V zvezi s člankom v Rodni grudi in tudi glede razstave so nekateri rojaki, ki so nas obiskali, imeli nekaj pripomb. Predvsem, seveda, da so podatki, oziroma gradivo, nepopolni. Tega se mi sami zavedamo, zato želimo, da bi bilo to gradivo popolnejše, da bi imeli čim več avtentičnih podatkov o celotni pomoči naših izseljencev domovini. Iz tega sledi naša želja in prošnja: napišite nam, kar veste o tem. Izpopolnite naše podatke. Pošljite nam, če imate doma vi ali vaši prijatelji še kako gradivo o tem, kako ste zbirali, kaj ste zbrali in koliko ste zbrali. V Rodni grudi bomo to radi objavili. Vaša poročila in drugo gradivo v tiskani besedi ali slikah pa bo obenem tudi dragoceno dopolnilo k poglavju o pomoči svoji rodni deželi v zgodovini slovenskega izseljenstva.

Uredništvo Rodne grude
Slovenska izseljenska matica



BELGIJA

■ Toplo nam je bilo pri srcu

Naše društvo sv. Barbare v Eisdeni si šteje v čast, da sta nas letos obiskali že dve imenitni skupini iz domovine. Prvi je prišel k nam Koroški akademski oktet, ki je s svojim petjem očaral ne le nas Slovence, ampak tudi druge. Toplo nam je bilo pri srcu, ko je bila belgijska profesorica glasbe, ki ni razumela besed pesmi, navdušena in je dejala, da fantje zaslužijo iskreno pohvalo. Naše zadovoljstvo je bilo nepopisno.

Fantje od fare iz bele Ljubljane
so bistrihi oči, pesem njih grl krasno doni.

Nato so nas obiskali Veseli planšarji. Že ta naslov pove, da so to nekaj posebnega. Njihova pesem je razgibala vse, ne samo mlade, tudi starejše in šepaste. Res je bilo prijetno. Mala radijska pevka nas je pripravila do solz in do smeha. Škoda je bila le v tem, da je bila naša dvorana, ki je sicer zelo prostorna, za ta večer mnogo premajhna. Da bi vsak obiskovalec dobil svoj sedež, bi morala biti vsaj še enkrat tako velika.

Obe skupini je pozdravil predsednik društva sv. Barbare Franc Gostiša, naše deklice Julka Gostiša ter Mili in Fani Bogović pa so vsem položile nekaj ljubkih besed na srca ter poklonile rdeče nageljčke in mala darila.

Ob obisku obeh skupin smo se počutili, kakor da smo stari znanci, čeprav je bilo to naše prvo srečanje. Vsem skupaj kličemo na veselo svidenje.

Veseli planšarji v planinco gredo,
veselo igrajo in krasno pojo,
Korl pa gajzlo ima,
z njo pokati dobro zna.

Prav lepo se zahvaljujemo vsem, ki so se tega večera udeležili. Mnogi ste prišli zelo od daleč iz Sharleroi, Serhondnjič pridemo mi k vam. Najlepša hvala gospodu Bogoviću in njegovi soprogi, ki sta se izkazala kot res prava rodoljuba ob obisku obeh skupin. Naj omenimo še, da pričakujemo v septembru tretji ansambel iz Ljubljane, ki jim na tem mestu kličemo na veselo svidenje!

A. T.

■ Prireditev društva sv. Barbare

Prireditev društva sv. Barbare v Eisdeni dne 22. maja je zopet pokazala organizacijsko zmožnost društvenega odbora. Slovenci iz cele Belgije, tudi iz najbolj oddaljenih krajev, kakor tudi domačini so se prireditve udeležili v zelo lepem številu.

Ob tej priložnosti so nas obiskali Veseli planšarji iz Ljubljane. Prav prisrčno smo se razveselili, nasmejali in naplesali. Samo dvorana je bila premajhna, da bi mogli vsi notri. Takega obiska še ne pomnimo, čeprav so naše prireditve vedno dobro obiskane.

Nastopa Veselih planšarjev se je udeležil tudi naš veleposlanik dr. Pavlič s soprogo ter šef konzularnega oddelka in kulturni ataše. Po dvajsetih letih sta se po naključju prav na naši prireditvi srečala dva nekdanja partizanska borca: naš veleposlanik Pavlič in Korl — znani humorist v ansamblu Veseli planšarji. Kako sta bila oba veselo presenečena! Gore se ne srečajo, ljudje se pa.

Vesele planšarje smo spremili v Serrange — Liege, Nederland Waubach in Herlen. Tudi tam so nastopali pred nabito polnimi dvoranami, končno smo jih spremili še v Genk (Waterschei). Tudi tukaj so nastopili pred polno dvorano, čeprav je Slovenska skupnost šele v prvih povojih. Čestitam pripravljalnemu odboru v Genku. Vidi se, da so sposobni organizatorji in da bo društveno življenje v Genku spet zaživelo.

Ivan Smerke

ARGENTINA

■ Letošnji odbor društva Edinost

Društvo Edinost v Cordobi je letos v marcu izvolilo novi odbor. Večji del so bili izvoljeni prejšnji odborniki, med temi je bil ponovno izvoljen za predsednika Anton Govednik, ki je lani obiskal Slovenijo. Odbor so pomladili trije mladi člani: Juilermo Stonič, ki je bil izvoljen za podpredsednika, Marija Ines Movern, ki je pomožna tajnica in Jose Torreblanca, ki je bil izvoljen za revizorja.

Na dan volitev novega odbora se je v društvenih prostorih Edinosti zbralo izredno veliko članov, kar dokazuje njihovo živo zanimanje za društvo.

■ 30 let gospodarskega podpornega društva

V soboto 22. maja se je v Gospodarskem podpornem društvu v Buenos Airesu kljub precej mrzlemu vremenu zbralo kar lepo število članov in prijateljev tega društva. Predsednik Vinko Batagelj je v pozdravnem govoru v jedrnatih besedah orisal 30-letno delo društva. Sledil je program. Otroški zbor je zapel nekaj ljubkih pesmic, Rikardo Stanič je na harmoniko zaigral dve pesmi, nato so otroci uprizorili skeč v španskem jeziku, učiteljica Mari Planinšek pa je pripravila belokranjsko kolo, ki so ga otroci zaplesali tako lepo, da so vse navdušili. Milena Gregorič je recitirala Podlofarjevo prigodno pesem, posvečeno 30-letnici društva, nato pa je program zaključil mešani pevski zbor pod vodstvom Jakoba Kreblja, ki je ubrano zapel slovenske narodne pesmi.

M.

■ Asado v Ljudskem odru

V torek 25. maja, ko Argentina proslavlja dan neodvisnosti, mi Jugoslovani pa rojstni dan predsednika Tita, so v Ljudskem odru priredili asado, na katerem se je zbralo veliko članov s prijatelji. V prijetnem razpoloženju so se zadržali v društvenih prostorih do poznih popoldanskih ur.

M.

ZDA

■ Nova slovenska šola v Clevelandu

Vodstvo mladinskega krožka št. 3 SNPJ je pred meseci ustanovilo novo slovensko šolo, ki je konec maja uspešno zaključila svojo prvo šolsko sezono. Šola ima svoje prostore v SDD na Waterloo cesti v Collinwoodu. Pouk je bil ob sobotah popoldne, udeleževalo pa se ga je nad 50 učencev, med temi tudi nekaj odraslih. Poučuje zelo sposobna učiteljica, ki se je izšolala v Sloveniji. Z novim šolskim letom pa bodo šolo povečali in najeli še dva učitelja. Največ zaslug za ustanovitev šole imajo znani društveniki Anton Pirc, Mary Dolšak ter tajnica društva št. 53 SNPJ Mary Durn. Čestitamo k uresničevanju lepe zamisli in želimo vsem, ki pri šoli sodelujejo mnogo uspehov pri njihovem požrtvovalnem delu.

■ Tudi novo slovensko zdravnico smo dobili

Na 6887 Pearl rd in na 6050 W. 54 th st. v Clevelandu je odprla svojo zdravniško ordinacijo mlada slovenska zdravnica dr. Margaret Cento. Margaret je Zupančičeva iz Ljubljane, kjer je končala medicinski študij in diplomirala. Pred tremi leti je prišla v Cleveland, kjer se je poročila. Tam je morala opraviti zahtevne dodatne izpite. Prav gotovo ji pacientov, zlasti Slovencev, ne bo manjkalo.

Nesoglasje v zakonu

Spoštovana urednica!

V Vaši reviji sem že nekajkrat zasledila zelo koristne nasvete, zato se tudi jaz v svoji stiski obračam na Vas. Imam hčerko, ki je poročena v tujini. Poročila se je iz ljubezni in prva leta se je v pismih, ki mi jih je pisala, večkrat pohvalila, da je srečna in da se z možem dobro razume, posebno še potem, ko se jima je rodil otrok. Zadnje čase pa je bilo v njenih pismih zmerom več pritožb in zaslutila sem, da je z njenim zakonom nekaj narobe. V skrbah za hčerko sem jo pred kratkim obiskala in tedaj sem se sama prepričala, da je njen zakon na robu propada, čeprav se mi zdi, da se imata še zmerom rada in da bi najbrž lahko še naprej zadovoljno živela skupaj, če bi se le hotela pobotati in bi imela drug z drugim malo več razumevanja.

Oba sta zelo delavna in varčna in sta si v teh letih, odkar sta poročena, ustvarila lep dom z mnogimi sodobnimi pripomočki in stroji. Vendar nosi moja hči večje breme, saj jo čaka potem, ko se vrne iz službe, vse gospodinjsko delo in še skrb za otroka. In prav s tem so se začeli prepiri. Kadar je njen mož po službi legel, se je zelo razburila, češ, kdaj pa naj se jaz spočijem?

Mož ji je dajal vse dohodke in moja hči je z njimi varčno gospodarila; saj sta si res marsikaj lepega nakupila. Toda njemu ni pustila nobenega denarja za njegove osebne potrebe. Za vsako malenkost jo je moral posebej prositi. Pri tem je bila moja hči precej skopa in mu je nerada odštela denar. On je imel poleg rednih dohodkov še postranske. Ni ji povedal, koliko zasluži še zraven in ji je kaj malega prikril. Zato mu je moja hči večkrat skrivaj pregledala listnico ter mu pobrala ves denar, ki ga je našla v njej. Kadar je šel s prijatelji na zabavo, je imel le malo denarja s seboj in se je tudi zgodaj vračal. Njegovi prijatelji so se začeli norčevati iz njega, češ da je pod ženino komando. To ga je začelo jeziti in čutil se je ponižanega; da bi se izognil ženini kontroli, je nekoč skril denar, toda tudi tega je našla in mu ga vzela.



Hči mi je potožila, da je mož nikamor ne pelje. Vendar to ni bilo čisto res. Sama sem slišala, da jo je v soboto zvečer vabil v gostilno, njej pa se je zdelo škoda denarja in je rekla, da bi raje varčevala in mu predlagala, da bi šla kar tako na sprehod! Njemu pa je bilo to dolgočasno in tako nimata skupnega razvedrila več. Vse bolj sta živčna in nestrpna drug z drugim, prepiri so na dnevnem redu in če bo šlo tako naprej, se bosta kmalu ločila.

Ko sem bila pri njih, sem ju skušala pobotati, a ne pri zetu in ne pri hčeri nisem ničesar dosegla. Hči mi je očitala, da je nočem razumeti in da bi morala kot mati držati z njo. Zet pa me sploh ni hotel poslušati, češ, saj ve, da dajem hčeri potuho. Edini učinek je bil ta, da je v času mojega obiska napetost med njima še narasla. Zato se obračam na Vas s prošnjo, da jima Vi, kot neprizadeti, svetujete, kako naj premostita svoje težave in nesporazume in spet najdeta skupno življenjsko pot. Mogoče bosta Vaš nasvet upoštevala in tako rešila svoj zakon in otroku, ki ga imata oba rada, dom in roditelje.

J. P. Francija

Draga mati!

Predvsem Vam moramo izreči vse priznanje, da ste kot mati tako nepristransko in pravilno presodili težave in probleme, ki so zakon Vaše hčere pripeljali skoraj do ločitve. Gotovo je, da oba zakonca nosita vsak svoj del krivde in menimo, da sta se začela prepirati predvsem zato, ker sta — čeprav nehote — drug z drugim napačno ravnala. Verjetno je vzrok prvih prepirov v preobremenjenosti Vaše hčerke, ki je morala poleg službe sama skrbeti za dom in otroka. Če sta oba zakonca v službi, je nujno, da si tudi oba delita delo. Mož naj pomaga ženi pri hišnih opravilih, nabavi živil in podobno. Upoštovati bi moral tudi njene želje, če si želi na sprehod v naravo, kot je bila verjetno navajena tedaj, dokler je bila še pri Vas doma.

Na drugi strani pa tudi Vaša hčerka ni delala prav in sicer s tem, da ni pustila možu, da bi se kdaj pa kdaj zabaval s svojimi prijatelji. Med zakonci pa je nujno tudi medsebojno zaupanje. Zaupanja pa ne more biti, če žena brska po moževi listnici in njegovih žepih, kar bi gotovo žalilo tudi njo, če bi mož to počenjal z njeno torbico. Saj tudi ni bilo nobenega vzroka za tako ravnanje, ko pravite, da je Vaš zet skrben in varčen. Če je želel, da bi šla kdaj skupaj v gostilno, naj bi šla z njim. Saj ni treba ravno zapravljati, če posediš kakšno uro v gostišču. Za takšno razvedrilo nam ne sme biti škoda nekaj denarja. Napačno je ravnala tudi s tem, da mu ni pustila denarja za njegove osebne potrebe. Morda ona sama ni imela takih potreb in je potem sodila po sebi. Toda v zakonu je treba razumeti drug drugega, saj ima vsak človek določene potrebe in ne more hoditi brez denarja po svetu.

Žena po navadi poravnava vse gospodinjske in druge izdatke. Mož pri tem nima pravega vpogleda v to, koliko kakšna reč stane, in se mu zdi, da žena zapravlja. In to potem ženi tudi očita. Zato je pametno, da oba zakonca vodita gospodinjsko knjigo-

vodstvo, da se v času, ko prejmeta denar, sporazumno domenita, kako ga bosta porabila. Če bosta to stalno delala, se ne bo težko odločiti, koliko bo vzel vsak za svoje osebne potrebe. V mnogih zakonih pa je tudi tako, da mož svojevoljno izroči ženi vso plačo, potem pa po kapljicah vleče od nje denar nazaj in včasih se nabere teh kapljic kar preveč, čestokrat toliko, da za gospodinjstvo zmanjka denarja — pa so prepiri tu!

Pa še to: Zelo prav ste storili, da jima niste vsiljevali svojih nasvetov in ste se umaknili, ko ste opazili, da je napetost med zakoncema v času Vašega obiska še narasla. Nekateri starši se preradi — pa čeprav z najboljšim namenom — vmešavajo v zakon svojih otrok, to pa največkrat rodi le slabe posledice.

Prikazali smo izvore nesporazumov, ki krhajo zakon Vaše hčerke. Če bosta oba uvidela, kje so njune obojestranske napake, bosta imela tudi pogoje, da znova utrdita svojo zakonsko zvezo in s tem osrečita predvsem sebe in svojega otroka, Vas pa rešita žalosti in skrbi.

In to Vam tudi iz srca želimo!

S. H.

Moja hčerka jeclja

Spoštovana urednica!

Imam štiriletno hčerko, ki je do nedavnega lepo in gladko govorila. Odkar smo se pred meseci preselili v tujino, sem začela opazati, da se njena izgovarjava bolj ali manj slabša. Spočetka je imela težave le pri učenju tujega jezika, zdaj pa se ji celo pri domačih besedah, ki jih je prej izgovarjala brez težav, jezik zatika in jih le jecljaje spravi iz sebe. Bojim se, da bi ji to jecljanje ostalo, zato Vas lepo prosim za nasvet, kako naj z možem ravnava, da bo začela hčerka spet gladko in pravilno govoriti.

Zaskrbljena mati

Spoštovana naročnica!

Vsak otrok pride v svojem govornem razvoju v dobo, ko se slabše izraža. Poprečen otrok govor pred razume, kakor ga more dobro povedati, ker še niso njegovi govornilni organi dovolj razviti. Torej je njegov miselni proces mnogo hitrejši kakor zmožnost dobrega govornega izražanja. Zato se pri oblikovanju svojih misli v govor večkrat zaustavi na prvem glasu ali zlogu ali ga pa večkrat ponovi, ker ne najde dovolj hitro ustreznega izraza.

Z znanstvenimi raziskavami so dognali, da otroci med drugim in petim letom starosti ponavljajo glase, besede in fraze ali se pri njih zaustavljajo poprečno 45-krat na 1000 izrečenih besed. To se zgodi v spontanem govoru med igro, torej takrat, ko so pravzaprav popolnoma sproščeni. Naravno je, da je takih spodrseljajev več takrat, ko so nerazporejeni, razburjeni ali ko so v napetih situacijah, kakor npr. pred tujimi in neznanimi ljudmi. Takemu jecanju pravimo fiziološko jecanje, ki ni patološko ali bolezensko in izgine samo po sebi, razen če ga z nepravilnimi postopki ne ojačujemo in ne utrdimo.

Če si sedaj predočimo težave, katerim je v povečani meri izpostavljena Vaša hči, je res nujno, da iščete nasvete, kako je treba v novih okoliščinah ravnati z njo, da bi se njen govor umiril in utekel.

Že prvo dejstvo, da ste se preselili v tujino in s tem spremenili dosedanje otrokovo okolje, ki ga je bil navajen, vpliva na kot vosek mehko duševnost Vaše hčerke razmeroma negativno. Pri tem vpliva nanjo še Vaše razpoloženje, ker se tudi Vi sami še niste povsem znašli v novem okolju ter ste zato verjetno bolj nervozni, kakor ste bili v domovini. Predvsem je nujno potrebno, da Vaših težav in Vašega nemira ne prenašate na svojega otroka. Kako naj to storite, Vam nihče ne more tako svetovati, kot si lahko Vi sami. Vsakodnevno se v družinskem krogu pogovorite o vseh dnevnih dogodkih in o enotnem načinu vzgoje in o enotnih kriterijih ter postopkih z Vašim otrokom, vendar, ta takrat naj ne bo prisoten.

Kar se tiče njenega obnašanja v prisotnosti tujih ljudi, ki se pokaže tudi v govoru, je popolnoma razumljivo. Če se zamislimo v njen položaj, ko pride pred tuje ljudi, ki imajo druge navade, ki govorijo v njej nerazumljiv jezik, je povsem naravno, da se ne počuti posebno dobro in da se ne znajde. Zato bi bilo vsaj v začetku najbolje, če jo čim manj kažete tujim ljudem, predvsem pa je ne silite govoriti v njihovi prisotnosti.

Precejšnja napaka je tudi v tem, da ste takoj pričeli učiti svojo hčerkico tujega jezika. Do sedaj ste z njo govorili v njenem materinskem jeziku, zato ga je navajena ter je bila zaradi tega do sedaj v dobrem psihičnem razpoloženju in ravnotežju. Naenkrat ste se pa lotili učenja tujega jezika in to še verjetno brez poprejšnjih psihičnih priprav ali pa na načine, ki niso primerni za štiriletnega otroka, s čimer ste nehote stopnjevali njene govorne težave.

Nujno je, da Vas opozorimo še na drugo plat Vašega postopka. Verjetno se ne zavedate, da Vaša izreka tujega jezika ni enaka kot jo imajo izobraženi prebivalci v Vaši novi domovini, razen če je to Vaš materinski jezik. Znano je namreč dejstvo, da je osvajanje pravilnega izgovora tujega jezika za odrasle precej težko premostljiva zapreka (ker je pri njih fonološki ali glasovni sestav materinščine že tako avtomatiziran in razvit, da je postal integralni del njihovega bistva tako biološko kot psihološko). Neredko lahko srečate ljudi, ki že dolgo živijo v tujini, pa govorijo tuj jezik še vedno z glasovi, naglasom, ritmom in napetostjo svojega materinega jezika.

Mislim, da Vam je sedaj jasno, da morate najprej opustiti učenje tujega jezika Vaše hčerke, ker jo boste naučili napačnega izgovora, zaradi katerega se bo kasneje ločila od drugih otrok njene nove okolice.

Verjetno želite, da Vaša hčerkica ne bi pozabila svojega materinskega jezika, a se obenem naučila tujega jezika, katerega bo rabila izven doma in v šoli. Zato bi Vam svetoval, da pustite svojega otroka v družbo tamošnjih otrok, od katerih se bo navzela istega jezika — načina izgovarjave —, kakor ga govorijo oni, pa čeprav je to dialekt, ker bo potem v šoli enaka med enakimi, torej točno v istih pogojih kot njeni sošolci tujerodci.

Povsem je razumljivo, da ji boste skušali po možnostih izbirati otroško družbo, da ji bo vključitev v njo čim lažja. To ji lahko olajšate še s tem, da se pozanimate za vse otroške igrice, ki se jih igrajo otroci te starosti v tem kraju ter se jih z njo pogosto igrate. Ko bo prišla tako pripravljena v družbo tamošnjih otrok, bo takoj spoznala in razumela igro in se vključila v njo. S tem bo odpadlo mučno pojasnjevanje drugih otrok, ki so predvsem zainteresirani za igro in bi jo pustili ob strani, če ne bi hitro razumela pravil igre. Vse tiste osnovne izraze, ki so pri teh igrah potrebni, bo pa sama od sebe zapopadla, ker je pri vseh igrah več gibanja in manj govora.

Doma je pa bolje, da govorite z njo njen materinski jezik, da ga ne pozabi in tudi zato, da je ne naučite napačne izreke tujega jezika. Tako si bo Vaša hčerkica točno razmejila svoj način življenja ter se bo zlahka držala pravil domačega kroga in pravil otroškega okolja. S tem si bo pridobila občutek gotovosti, ki je osnovni pogoj za postopno ponehavanje fiziološkega jecanja.

Sicer pa upoštevajte nasvete, ki so že bili priobčeni v tej reviji ter poskrbite za mirno in prijetno okolje v Vašem domu, pa boste imeli čedalje manj vzroka za skrb za govor Vaše hčerke. Vendar se morate zavedati, da je ta postopek dolgotrajen, kakor so vsi vzgojni postopki, zato se morate oborožiti s precejšnjo dozo strpnosti in razumevanja do težav svojega otroka, ki mu jih nikakor ne smete večati še s svojimi težavami ali z nerazumevanjem njegovih.

Zdravko Omerza, logoped

Mnogim našim rojakom

sem že pokazal Rodno grudo ter jim jo posodil, da so jo prebrali. Zelo so zadovoljni in si bomo sčasoma vsi naročili ta priljubljen mesečnik. Hvaležni smo vam za razna pojasnila in informacije v njem.

Tukaj ob Renu in v Porurju smo veseli vsake slovenske knjige in vsakega glasu iz naše dežele, Rodne grude pa posebno še zato, ker je tako lepo skrbno in za vse nas v tujini sestavljena in urejena.

Kličemo vam na zdravje in želimo mnogo uspehov! Pošiljam vam naslove novih naročnikov, ki vas prosijo, da jim jo redno pošiljate!

Vladislav Veselič,
Duisburg

Zelo sva vam hvaležna

za redno pošiljanje Rodne grude, ki nam prinaša kos naše lepe domovine. Zelo rada jo bereva, ker nas zanimajo novosti iz našega rodnega kraja. Ne moreva se tudi nagledati prelepih dragocenih slik domačih krajev, ki so nam najljubši. Pošiljava naročnino za Rodno grudo, kar je več, naj bo za tiskovni sklad.

Družina Ivičeva iz Landskrona
na Švedskem

VPRAŠANJA

IN ODGOVORI

S premijo kupljena pokojnina

Vsa vaša pojasnila sem razumel in se vam zanje lepo zahvaljujem, le to mi ni jasno, kar se tiče kupljene penzije za mojo ženo. Koliko premije je treba plačati za dobo enega leta, oziroma koliko bi znašala premija mesečno, če bi želela prejemati npr. 30.000 ali 50.000 din pokojnine. Ali je nujno, da se že sedaj tu prijavimo ali uredimo to lahko po vrnitvi v domovino?

F. K. Schoenek, Francija

Po sklepu Jugoslovanske skupnosti socialnega zavarovanja, objavljenem v Uradnem listu SFRJ, št. 9/63, si lahko v tujini živeči jugoslovanski državljani zagotovijo pokojnino z vplačilom določenih premij. Pokojnina, ki jo interesent prejema po vrnitvi v Jugoslavijo, lahko znaša 30, 40, 50, 60 ali 70 tisoč dinarjev na mesec. Osebna pokojnina se pridobi z izpolnitvijo 60 let starosti, invalidska osebna pa z nastopom popolne delanezmožnosti, vendar ne pred 45 letom starosti.

Obrnite se pismeno na Zvezni zavod za socialno zavarovanje v Beogradu, Nemanjina ulica, in mu sporočite, da bi želeli skleniti ustrezno pogodbo. Zvezni zavod vam bo predpisal višino premij glede na znesek pokojnine, ki ga boste izbrali. Vaš podpis na pogodbi, katero boste sklenili z zveznim zavodom za socialno zavarovanje, bo moral biti overjen po našem konzularnem predstavništvu v Strasburgu.

Premijo boste morali plačevati v francoskih frankih.

M. D.

Socialno zavarovanje v Jugoslaviji

Na Danskem živim 6 let in sem zaposlena kot gospodinjska pomočnica. Preden sem prišla sem, sem bila zaposlena v Jugoslaviji kot gospodinjska pomočnica 8 let, ker sem bila kot vdova premlada, da bi prejemale pokojnino. Sedaj sem že v letih in bi želela vedeti, kakšni so v Jugoslaviji pogoji za dosego pokojnine, če bi prišla nazaj in se še nekaj let zaposlila.

G. L., Kopenhagen

Najnižja delovna doba za dosego pokojnine v Jugoslaviji znaša 15 let, vendar pod pogojem, da je zavarovanec star najmanj 65 let, zavarovanka pa 60 let

(starostna doba je namreč v primeru nepopolne delovne dobe, ki znaša za moške 40, za ženske pa 35 let, podaljšana za 5 let). Če pa bi se zavarovanec želel upokojiti s šestdesetim letom, ali zavarovanka s petinpetdesetim, mora imeti izpolnjenih vsaj 20 let delovne dobe v Jugoslaviji.

Leta zaposlitve na Danskem se vam v pokojninsko dobo ne morejo upoštevati, ker Jugoslavija in Danska nimata sklenjene konvencije o socialnem zavarovanju. Lahko pa bi si v Jugoslaviji kupili nekaj let pokojninskega zavarovanja na način, ki ga opisujemo spodaj z odgovorom na vprašanje rojaka F. K. iz Francije.

V Jugoslaviji sem bila zaposlena in socialno zavarovana od 1917. do 1929. leta. Potem sem se poročila in delala v moževi obrti do leta 1960 kot pomočnica, vendar po takratnih predpisih nisem mogla biti zavarovana. Sedaj delam v Nemčiji, kjer plačujem tudi socialno zavarovanje. Ali se mi štejejo za pokojnino v Jugoslaviji leta, ko sem delala v moževi obrti in pa leta zaposlitve v Nemčiji?

M. S., Leverkusen

Prvi pogoj, da, dosežete jugoslovansko pokojnino v vašem primeru je to, da ste bili v Jugoslaviji po osvoboditvi zaposleni in socialno zavarovani vsaj pet let. V tem primeru se vam za pokojnino prištejejo leta zaposlitve pred vojno in tudi čas, ko ste delali kot pomočnica v obrti svojega moža od leta 1945 dalje.

Jugoslavija in Nemčija še nimata medsebojne mednarodne konvencije o socialnem zavarovanju, zato se vam socialno zavarovanje v Nemčiji ne more šteti v jugoslovansko pokojnino. Kolikor pa imate dovoljenje za zaposlitev v inozemstvu, imate možnost, da tudi v Jugoslaviji plačujete pokojninsko zavarovanje v valuti države, kjer ste zaposleni.

Spremembe v carinah

Po novih predpisih je prišlo tudi do nekaterih sprememb, ki so še posebej zanimive za naše izseljenke in za Jugoslovane, ki so na začasnem delu v tujini. V določbah, ki govore o privatnem uvozu, je predvideno plačevanje carine po enotni stopnji za blago, ki ga občani prejemajo v pošilkah ali prinašajo s seboj, ko se vračajo iz tujine. Postopek je poenostavljen, ker carine ni treba obračunavati po različnih stopnjah za vsak predmet. Enotna stopnja se je uporabljala tudi doslej, samo da je zdaj znižana od 40 na 25 odstotkov, vrednost blaga, za katero se ta stopnja lahko uporabi, pa je zvišana od 20.000 na 40.000 dinarjev.

Odpravljen je dosedanja olajšava oprostitve carine na blago v vrednosti do 30.000 dinarjev, ki ga potnik prinese v domovino enkrat na leto, ker je prihajalo do raznih špekulacij. Ena od bistvenih sprememb pa je v tem, da je oprostitev carine na gospodinjske predmete pogojno vezana na 10 let, ki jih morajo tuji in jugoslovanski državljani prej preživeti v tujini. Doslej je bila ta doba pet let. Avtomobili pri tej oprostitvi niso upoštevani. To olajšavo, pet let bivanja v tujini, pa še nadalje uživajo jugoslovanski državljani, amnestirani po zakonu o amnestiji iz leta 1962.

Prinašanje dinarskih bankovcev v Jugoslavijo

V zadnjem času nudijo nekateri inozemski servisi našim izseljencem, ki potujejo v Jugoslavijo, dinarje za tujo valuto, češ da jim nudijo priložnost, da dobijo jugoslovanske dinarje po nizki ceni. Povečini nudijo interesantom bankovce po 5000 din in trdijo, da jih lahko nosijo s seboj v Jugoslavijo.

Po naših predpisih sicer lahko vsak potnik iz inozemstva prinese v Jugoslavijo do 5000 din jugoslovanske valute, vendar to le v bankovcih po 100 dinarjev. Bankovcev, večjih od 100 din ni dovoljeno prinašati v Jugoslavijo, oziroma jih je treba prijaviti carinskim organom na meji, ker jih sicer carina lahko potniku vzame s tem, da mu jih spet vrne v roku 60 dni potem, ko zapusti našo državo. Ta predpis je bil objavljen v Uradnem listu SFRJ, št. 23/63 in 47/63.

Izdajanje jugoslovanskih vizumov na meji

Zaradi olajšanja turističnega prometa čez jugoslovansko mejo bodo poverjenišтва za kontrolo potniškega prometa čez državno mejo ob pogojih, ki jih določa zakon o prebivanju in gibanju tujcev v Jugoslaviji, izdajala državljanom držav, ki jih določa to navodilo, vstopno-izstopne in tranzitne vizume za eno potovanje na meji in sicer:

1. državljanom držav, s katerimi ima Jugoslavija diplomatske in konzularne odnose — od 1. oktobra 1965 do 30. aprila 1966;

2. državljanom držav, s katerimi ima Jugoslavija diplomatske ali konzularne odnose, ki prihajajo v Jugoslavijo z letali, jahtami ali trajekti — vse leto;

3. državljanom, Avstrije, Belgije, Francije, Nizozemske, Kanade, Luxemburga, ZDA, ZSSR, Velike Britanije, držav Afrike, Južne in Srednje Amerike ter Azije (izvzemši Kitajsko in Turčijo) — vse leto;

4. državljanom Grčije in Turčije samo tedaj, kadar se čez Jugoslavijo vračajo v svojo državo (tranzitni vizum) — vse leto.

TISKOVNI SKLAD

Jože Bratoš 1 \$, Krist Stokel 1 \$, Joseph Oker 1 \$, Dora Kerševan 2 \$, Elizabeth Auguštin 1 \$, Hellen Pellich 1 \$, John Kink 2 \$, Karl Sterkely 1 \$, John Jankovich 1 \$, Tivoli Imports 2 \$, Agnes Fajdiga 1 \$, John Tomsic 1 \$, Rozi Ilažar 1 \$, Mary Kukar 3 \$, Ignatus Resetich 3 \$, Jennie Troha 1 \$, John Odlag 1 \$, Frank Ruparcich 1 \$, Frances Smrtnik 1 \$, Marko Kotar 1 \$, Elizabeth Schircely 5 \$, Ivan Premrl 1 \$, Martin Judnich 1 \$, John Zaubi 1 \$, Frank Wirant 2 \$, John Tavčar 2 \$, John Kappelar 1 \$, Frances Kukovich 1 \$, Louis Dornik 1 \$, Joseph Kodrič 1 \$, Frank Lavrič 2 \$, Jože Klenovšek 2.50 £, John Wertin 1 can \$, Vlado Jesenko 3 can \$, Frank Ivanišič 6 can \$, Franc Počakaj 2 can \$, Francka Krivel 5 NF, Franc Kastelic 5 NF, Dolinar Marija 2 NF, Severin Brengenc 4 NF, Justin Čebulj 1 NF, Bernard Žabot 50 Bfr, Jožefa Globevnik 160 Bfr, Franc Mernik 5 DM, Max Sadvovnik 10 DM, Ivan Berce 10 NF, Johan Pribošek 5 NF, Jozef Mlakar 2.5 Hfl, Julija Sarajlich 10 šved kron, Vinko Vodopivec 10 šved kron, Tine Jerovšek 2100 din, Alojz Prilesnik 1000 din, Alois Benko 1875 din, Valentin Mohar 2000 din. Iskrena hvala!



Napotki k besedilu

Da ne bi *cvélil* svoje stare matere: *cvéliti*, *cvélím* pomeni koga razžalostiti, tako da joka od hudega. — Če me pograbi jeza, *ležal boš na zemlji*: lahko uporabljamo pomožnik pred glagolom: če me pograbi jeza, boš ležal na zemlji. — *Urno skleni, kar imaš*: urno uredi vse svoje zadeve in hitro naredi oporoko. — *Domov za peč*: S tem hoče Krpan poudariti domačnost kmečkega doma, kjer je pozimi največji čar peč, saj se ob nji vse zbira, posebno zvečer. — Ne zate ne za tvoje *velikanstvo*: beseda tu pomeni toliko kot moč, oblast in vladanje. — Za vse krvave *poboje*: umore, pobijanja, krvoprelitja, uboje, kruta dejanja. — *Prijezdi bliže, da si podava roké*: Krpan nastopa tu viteško, kot bi šlo za tekmo, ne pa za življenje in smrt. Hoče reči: »Osebo nimam nič proti tebi, vse, kar ti bom storil, je po cesarjevi volji.« *Velikan se nekoliko začudi, ko to sliši*: Najbrž ni pričakoval takih besed od preprostega možakarja, poleg tega hoče pisatelj pokazati, da je imel Brdavs drugačne navade. — *Malo zareži*: se nekoliko skremži od bolečin. — Ta je *hud in močan*, hoče poudariti dvoje: mož je izredno močan, poleg tega se ne šali, temveč misli resno. — *Kmet je kmet; saj se ne zna bojevatí, kakor gre junakom*: izraža stoletno zaničevanje, ki ga je plemič stresal nad kmečkim človekom. Hkrati mu odreka vsakršno sposobnost. Brdavs je slišal malo prej viteške besede, pa se ne more otresti svojih stanovskih predsodkov. — *Urno zasukneta* vsak svojega konja in *zdírajata* si od daleč zopet nasproti: Krpan in Brdavs sta pognala konja vsak v svojo smer, da bi si s toliko večjim zagonom pridirjala nasproti. — *O prvem*: o prvem zamahu, o prvem srečanju, prvič. — Mu urno *podstavi* svoj kij: danes bi tudi rekli: nastavi — *Odjaha Krpan z male kobilice*: razjezdí Krpan kobilico. — *Déval*: dévati, dévam pomeni dajati, dajem. — *En očenašek*: števnik en, eden navadno uporabljamo takrat, kadar hočemo izrecno poudariti, da gre za eno samo stvar. — *Znáj*: danes je v tej zvezi na Dolenjskem bolj živo: vedi. — *Prideró*: lahko uporabljamo tudi daljšo obliko: pride-rejo; smiselno je isto, kot če bi rekli prihitite, prihitijo, priteko, pritečejo. — *Pričo ljudstva*: Zdaj uporabljamo bolj obliko vpričo: vpričo ljudstva, ljudi. — Krpan nas je *otél*: otétí, otmém, sem otél koga: rešiti koga. — *V góstje vabit*: v gostijo, na gostijo vabiti. — V cesarsko *poslopje*: danes uporabljamo besedo bolj v zvezi gospodarsko poslopje. — *Nájnáprrvo*: značilna narečna dolenjska oblika: najprej. — Zanimivo je, da ima malo naprej »kar želiš«, medtem ko bi v Lásčah rekli: Kar bi rad. — *Velike nadloge in nesreče*: za ljudski govor je značilna raba dveh pomensko sorodnih besed: *Na ponudbo*: imaš na voljo, lahko jo dobiš.



FRAN
LEVSTIK

MARTIN KRPAN



Skušali so jahači in konjarji in vsi tisti, ki so učeni, kako velja v strah prijeti konja, bodisi hud ali pa krotak, pa kobilice nihče ni premaknil z mesta; vsakega je vrgla na gnojno gomilo. »Bes te lopi!« reče eden in drugi, »majhno kljuse, velika moč!«

Prišel je čas boja z velikanom; bilo je ravno svetega Erazma dan. Krpan vzame kij in mesarico, zasede kobilico pa jezdi iz mesta na travnik, kjer se je Brdavs bojeval. Martina je bilo čudno gledati: njegova kobilica je bila majhna, noge je imel velike, tako da so se skoraj po tleh za njim vlekle; na glavi je pa nosil star klobuk širokih krajev, na sebi pa debelo suknjo iz domače volne. Vendar se nobenega ni bal; celó sam cesar ga je rad poslušal, kadar je kakšno prav žaltavo razdrl.

Ko ugleda Brdavs jezdeca, svojega sovražnika, se začne s krohoto smejati in reče: »Ali je to tisti Krpan, ki so ga poklicali nadme tako daleč, tam z Vrha od Svete Trojice? Mar bi rajši ostal doma za pečjo, da bi ne cvelil svoje stare matere, ako jo še imaš, da bi ne žalil svoje žene, ako ti jo je bog dal. Pojdi mi izpred oči, da te videl ne bom, pa le naglo, dokler mi je srce še usmiljeno. Če me zgrabi jeza, ležal boš na zemlji krvav, kakor je sam cesarjev sin in sto drugih!«

Krpan mu odgovori: »Če nisi z bogom še spravljeno, urno skleni, kar imaš; moja misel ni, dolgo čakati, mudi se mi domov za peč; tvoje besede so mi obudile v srcu živo željo do svoje koč in do svoje peči; ali poprej vendar ne pojdem, da tebi vzamem glavo. Pa ne zameri! To mi je naročil moj gospod, cesar; jaz nisem vedel ne zate ne za tvoje velikanstvo in za vse krvave poboje. Prijezdi bliže, da si podava roke; nikoli si jih nisva poprej, nikoli si jih ne bova pozneje; ali pravijo, da bog nima rad, če pride kdo z jezo v srcu pred sodni stol.«

Velikan se nekoliko začudi, ko to sliši. Naglo prijezdi ter mu poda svojo debelo roko. Krpan mu jo pa tako stisne, da précej kri izza nohtov udari.

Brdavs malo zareži, pa vendar nič ne pravi, ampak misli si: ta je hud in močan; pa kaj bo — kmet je kmet; saj se ne zna bojevati, kakor gre junakom.

Urno zasukata vsak svojega konja in zdirjata si od daleč nasproti. Brdavs visoko vzdigne meč, da bi že o prvem odsekal sovražniku glavo; ali ta mu urno podstavi svoj kij, da se meč globoko zadere v mehko lipovino; in preden ga velikan more izdreti, odjaha Krpan z male kobilice, potegne Brdavs na tla, pa ga položi, kakor bi otroka v zibel deval, ter mu stopi za vrat in reče: »No, zdaj pa le hitro izmoli en očenašek ali pa dva in pa svojih grehov se malo pokesaj; izpovedal se ne boš več, nimam časa dolgo odlašati, mudi se mi domov za peč; znaj, da komaj čakam, da bi zopet slišal zvon, ki poje na Vrhu pri Sveti Trojici.«

To izreče pa vzame počasi mesarico ter mu odseka glavo in se vrne proti mestu.

Dunajčanje, ki so do zdaj le od daleč gledali, pride k njemu, tudi sam cesar mu pride naproti pa ga objame pričo ljudstva, ki je vpilo na vse grlo: »Krpan je nas otel! Hvala Krpanu, dokler bo Dunaj stal!«

Krpanu se je to kaj dobro zdelo, da je dosegel toliko čast, in držal se je na svoji kobilici, kakor bi šel v gostje vabit. Saj se je tudi lahko; še tu med nami, če kdo kakega slepca ali belouško ubije, še ne ve, na kateri grm bi jo obesil, da bi jo videlo več ljudi.

Ko pridejo v cesarsko poslopje vsi knezi, vojskovodje in vsa prva gospóda s Krpanom, spregovori najnaprvo sam cesar in pravi: »Zdaj si pa le izberi! Dam ti, kar želiš, ker si zmogel tolikega sovražnika in otel deželo in mesto velike nadloge in nesreče. Nimam take stvari v cesarstvu, da bi dejal: ne dam ti je, če jo hočeš; celó Jerico, mojo edino hčer, imaš na ponudbo, ako nisi oženjen.«

»Oženjen sem bil, pa nisem več,« odgovori Krpan; »rajnica je umrla, druge pa nisem iskal. Sam ne vem, kako bi vendar, da bi ne bilo meni napak, bogu in dobrim ljudem pa všeč. Vašega dekleta sem že videl. Če je tudi še tako pametna, kakor je lepa, potlej naj se le skrije moja babnica pred njo v vseh rečeh. Dobrote resda je navajena, tistega ne bom dejal, ker je od bogate hiše doma; pa saj na Vrhu pri Sveti Trojici spet nismo zgolj berači; pri nas tudi skozi vse leto visi kaj prekajenega na ražnju. Samo to ne vem, kako bo. — Nesla sva bila z Marjeto in oprtnih košéh nekoč grozdje v Trst. Nazaj gredé mi je bila pa ona zbolela na potu. Tako se mi je sitno zdelo, da vam ne morem povedati! Rajši bi bil imel, da bi se mi bili v cerkvi utrgali naramnici obe kmalu, takrat ko bi ravno bil sveče prižgal. Ni bilo drugače: naložil sem jo v oprtni koš, koš pa na pleči ter sem koračil mastito z njo!





So they all tried, horsemen, and grooms, and all who are expert in managing horses, be they vicious or docile, but none of them could budge that little mare an inch; she flung every man jack of them into the midden. »Devil take you!« said first one and then the other. »A wee nag, but confoundedly strong!«

Came the day appointed for the combat with the giant; it was just on St. Erasmus' Day. Krpàn took his club and butcher's axe, mounted his little mare and rode out of town to the meadow where Brdavs used to fight. Martin was odd to look at; the mare was small, his legs were long, so that they almost dragged along after him on the ground; on his head he wore an old broad-brimmed hat and on his body a stout jacket of homespun wool; all the same, he wasn't afraid of anybody; even the Emperor enjoyed listening to him when he made a real spicy remark.

When Brdavs caught sight of the horseman, his enemy, he burst into a loud guffaw and said: »So this is that Krpàn for whom they sent so far to fight me, — all the way to Vrh by Holy Trinity? Hadn't you better have stayed at home by the stove so's to spare the tears of your old mother, if she's still alive, and not to grieve your wife if God gave you one? Be off with you, out of my sight, and quickly, too, while my heart is still merciful. If my wrath is roused, you will lie bleeding on the ground, like the Emperor's son, and a hundred besides!«

Krpàn retorted: »If you have not yet made your peace with God, be quick about it; I'm in no mood for waiting, I'm in a hurry to get home to my own fireside; your words have roused a lively wish for my own house and hearth in my heart; but I'll not go till I've chopped off your head. No offence meant! It's by order of my lord, the Emperor; I knew nothing of you or your giantship, nor all these bloody fights. Ride closer, and let's shake hands; we've never done it before; we'll never do it after; but they say that God is not pleased if any present himself before His judgement seat with anger in his heart.«

When the giant heard this, he was a bit surprised. Quickly he rode up closer and held out his great fat hand. But Krpàn gripped it so hard, that the blood spurted out from under the finger nails.

Brdavs grinned a little, but he said nothing. To himself he thought: That chap is fierce and strong; but what of that — a yokel's a yokel; he doesn't know how to fight as befits a knight.

Quickly each turned his horse and then galloped back towards the other from a distance. Brdavs flourished his scimitar, so as to cut off his opponent's head at the first go; but Krpàn parried smartly with his club so that the scimitar bit deep into the soft lime wood; and before the giant could get it free, Krpàn was off his little mare, dragged Brdavs to the ground and laid him out as if he were laying a child

in its cradle, set his foot on his neck and said: »Now hurry up and say a paternoster or two, and repent you a bit of your sins; there's no time for confession; I can't wait, I'm in a hurry to get home to my own ingle-nook. You can't think how I long to hear our bell again, ringing at Vrh by Holy Trinity!«

He said it, slowly took up his butcher's axe, chopped off the giant's head, and turned back towards the city.

The good folk of Vienna had so far watched from a distance, but now they rushed up to him; the Emperor himself went to meet him and embraced him in full view of a crowd that shouted with might and main: »Krpàn has saved us!«

Krpàn was well pleased with all the honour shown him, and sat his mare as if he were out to invite to a feast. And well he might. Even here with us, if a man kills a blindworm or a water snake, he can't make up his mind on which bush to hang it so that more people may see it.

When all the princes, generals and great nobles were assembled in the imperial palace with Krpàn, the Emperor himself was the first to speak, and he said: »Now you just take your choice! I will give you whatever you ask; because you have overcome so mighty a foe and delivered our country and our city of a great scourge and calamity. I have nothing in my empire of which I would say: 'I will not give it you if you want it'; even Jerica, my only daughter,

you can have for the asking, if you are not married already.«

»I was married,« answered Krpàn; »but now I'm a widower. My wife died, and I never looked for another. I really don't know what to do so that I may not be the worse for it, while God and good men approve. I've already seen your daughter. If she's as clever as she's pretty my old woman couldn't hold a candle to her in anything. Of course she's used to having everything of the best about her; I'm not denying that, because she comes of a great house; but we're not just beggars at Vrh by Holy Trinity. All the year round we, too, have a chunk of smoked meat hanging above the grill. Only I don't know how it would work. — One day, Marjeta and I were carrying grapes to Trieste in our creels. On the way back she fell ill on the road. I can't tell you how tiresome that was! I'd sooner have my braces give way in church, the pair of them, when I was just about to light the candles. There was no help for it: I put her in the creel, shouldered it and stepped out briskly with the wife on my back!

Les cavaliers et les palfreniers essayèrent, et tous ceux qui sont experts dans l'art de tenir en respect un cheval, soit rétif soit docile, mais personne ne fit bouger la petite jument d'un pouce; elle jetait chacun d'entre eux sur un tas de fumier. »Que le diable t'emporte!« dirent-ils l'un et l'autre. »Petit bidet, grande puissance!«



Puis vint le moment du combat avec le géant; c'était justement le jour de la Saint-Erasme. Krpan prit sa massue et sa hache de boucher, monta sa petite jument et chevaucha hors de la ville vers le pré, où Brdavs combattait. Martin était étrange à voir: sa jument était petite, il avait de longues jambes, en sorte qu'elles se traînaient presque par terre derrière lui; sur la tête il portait un vieux chapeau à larges bords, et sur lui une veste épaisse en laine de pays; il n'avait cependant peur de personne; l'empereur aimait à l'écouter quand il proférait une expression bien pimentée.

Quand Brdavs aperçoit le cavalier, son ennemi, il se met à rire bruyamment et dit: «Est-ce là ce Krpan qu'on a appelé pour combattre contre moi de si loin, de Vrh de la Sainte-Trinité? Tu aurais mieux fait de rester chez toi auprès du poêle pour ne pas affliger ta vieille mère, si tu l'as encore, pour ne pas offenser ta femme, si Dieu t'en a donné une. Disparais de devant mes yeux, que je ne te vois pas, et promptement, tant que mon cœur est encore miséricordieux. Si la colère m'empoigne, tu seras étendu sur la terre sanglant, comme le fils de l'empereur lui-même et cent autres!»

Krpan lui répond: «Si tu n'es pas encore réconcilié avec Dieu, conclus promptement ce que tu as; je ne suis pas disposé à attendre longtemps, je suis pressé de rentrer chez moi au coin du feu; tes paroles ont éveillé en mon cœur un vif désir de revoir ma chaumi-

ère et mon poêle; mais je n'irai pas avant de t'avoir tranché la tête. Et sans rancune! Ceci m'a été ordonné par mon seigneur, l'empereur; moi, je ne savais rien de toi et de ton gigantisme, non plus que de tous ces massacres sanglants. Viens plus près pour que nous nous serrions la main; jamais nous ne l'avons fait auparavant, jamais nous ne le ferons après; mais l'on dit que Dieu n'aime pas si quelqu'un arrive avec la colère dans le cœur devant le siège du jugement.»

A ces mots, le géant s'étonne quelque peu. Il s'approche promptement et lui tend sa grosse main. Mais Krpan la lui serre si fort qu'à l'instant le sang gicle de derrière ses ongles.

Brdavs montre les dents en ricanant; il ne dit cependant rien, mais il songe: Ce type est mauvais et fort; mais que pourra-t-il faire — un paysan est un paysan; il ne sait pas combattre comme il sied aux héros.

Ils tournent lestement chacun son cheval et de loin ils se précipitent de nouveau l'un contre l'autre. Brdavs lève haut son glaive pour trancher la tête de son ennemi dès la première rencontre; mais celui-ci pare vivement le coup avec sa massue, de sorte que le glaive s'enfonce profondément dans le bois de tilleul mou; et avant que le géant ne puisse l'arracher, Krpan saute de sa petite jument, tire Brdavs à terre et le dépose, comme s'il mettait un enfant au berceau, pose un pied sur son cou et dit: «Allons! Maintenant dépêche toi de dire un pater ou deux et repens-toi un

peu de tes péchés; tu ne te confesseras plus, je n'ai pas le temps de remettre longtemps, je suis pressé de rentrer chez moi au coin du feu: sache qu'il me tarde d'entendre de nouveau la cloche qui sonne sur Vrh près de la Sainte-Trinité.»

Sur ces mots, il prend lentement sa hache de boucher, lui tranche la tête et retourne vers la ville.

Les Viennois, qui jusque là ne regardaient que de loin, accourent vers lui; l'empereur lui-même vient aussitôt à sa rencontre et l'embrasse en présence de la foule qui criait à tue-tête: «Krpan nous a délivrés! Loué soit Krpan tant que Vienne sera debout!»

Krpan était fort satisfait d'être parvenu à un si grand honneur, et il se tenait sur sa petite jument comme s'il allait convier des hôtes à une fête. Il y avait aussi de quoi; même ici parmi nous, si quelqu'un tue un orvet ou une couleuvre, il ne sait à quel buisson l'accrocher, pour que plus de gens la voient.

Lorsque tous les princes, les généraux et tous les nobles du plus haut rang sont arrivés avec Krpan dans le palais impérial, c'est l'empereur lui-même qui prend la parole le premier et dit: «Maintenant tu n'as qu'à choisir! Je te donne ce que tu désires, parce que tu es venu à bout d'un si grand ennemi et délivré le pays et la ville d'un grand fléau et malheur. Je n'ai pas de chose dans mon empire, dont je dirais: je ne te la donne pas si tu la veux; tu peux me demander même Jerica, ma fille unique, si tu n'es pas encore marié.»

«J'étais marié, mais je ne le suis plus,» répond Krpan; «la défunte est morte, et je n'en ai pas cherché d'autre. Je ne sais pas moi-même comment faire, pour que ce ne soit pas mal pour moi et que cela plaise à Dieu et aux bonnes gens. J'ai déjà vu votre fille. Si elle est aussi sage qu'elle est belle, alors ma bonne femme n'a qu'à se cacher devant elle en toutes choses. Il est vrai qu'elle est habituée aux bonnes choses, je n'en disconviens pas, parce qu'elle vient d'une riche maison; mais sur Vrh près de la Sainte-Trinité nous ne sommes pas non plus uniquement des mendiants; chez nous aussi durant toute l'année pend de la viande fumée à la broche. Il y a seulement une chose pour laquelle je ne sais comment ce sera. — Un jour, Marjeta et moi, nous avons porté du raisin à Trieste dans des hottes. En revenant elle était tombée malade en chemin. Je ne puis vous dire à quel point c'était ennuyeux. J'aurais préféré que mes deux bretelles se détachent à la fois à l'église, juste au moment où j'aurais été en train d'allumer les cierges. Je ne pouvais faire autrement: je l'ai chargée dans la hotte, celle-ci sur mes épaules et j'ai marché en me rengorgeant avec elle sur mon dos!»

Ensayáronse jinetes y caballerizos y todos los expertos en tratar caballos ya sean éstos mansos o salvajes, mas nadie logró mover la yegua ni de una pulgada; al contrario, de bruces fueron a parar todos en un



muladar que allá estaba. — ¡Que se vaya al diablo! — dijeron uno a uno. — ¡Flaco rocín, fuerza tremenda! —

Llegóse al fin la hora del combate con el gigante. Era cabalmente el día de San Erasmo. Krpan, con el hachón y la cachiporra montó su yegua, salió de la ciudad y se dirigió al prado donde Brdavs solía desafiar a sus rivales. Extraña figura la de Krpan: su yegua era pequeña y las piernas de Martín tan largas que casi se arrastraban por el suelo; llevaba en la cabeza un sombrero viejo de anchas alas e iba vestido con un grueso gabán de tosca lana. Sin embargo, no mostraba tener miedo a nadie; el mismo emperador se deleitaba al oír sus ocurrencias.

Apenas vió Brdavs al jinete, su adversario, soltó la carcajada y dijo: — ¿No será acaso éste aquel Krpan que contra mí habéis traído de tan lejos como es Vrh de la Santísima Trinidad? Bien hubieras hecho quedándote en casa, junto a la estufa, para ahorrarle lágrimas a tu anciana madre, si es que la tienes, y no hacer sufrir a tu mujer, si Dios te la ha dado. Quitáte pronto de delante de mis ojos, y rápido, mientras sienta piedad mi corazón. ¡Que si me dejas vencer por la cólera, te he de extender sangrante al suelo como ya lo hice con cien otros y con el mismo hijo del emperador! —

A lo que contestó Krpan: — Si aún no te has puesto en paz con Dios, apresúrate a hacerlo, pues no pienso esperar mucho: tengo prisa de volver a mi hogar; tu discurso despertó en mi

corazón nostalgia viva por mi casa y mi hogar; pero con todo no me iré hasta mi quitarte la cabeza. Y no me lo tomes a mal. No lo hago mas que por encargo del emperador; pues yo antes nada he sabido ni de ti ni de tu gigantéz ni de tus sangrientas proezas. Anda, acércate un poquito, para que nos demos la mano; no lo hemos hecho nunca antes ni lo haremos después y no es bueno, según dicen, presentarse ante el tribunal de Dios con sentimientos de rencor en el corazón. —

No dejó de sorprenderse el gigante al oírle hablar de esta manera. En seguida se le acercó y le tendió su gruesa mano.

Krpan se la estrechó con tanta fuerza, que le hizo brotar sangre por entre las uñas.

Brdavs hizo una mueca, pero no dijo nada, pensando entre sí: — Será un hueso duro, ése; pero al fin, no es más que un campesino; no sabe combatir a lo caballero. —

Voltearon rápidamente sus caballos y arremetieron luego, desde lejos, uno contra el otro. Brdavs volteaba en alto su espada tratando de cercenar del primer tajazo la cabeza al rival.

Krpan paró el golpe con su cachiporra de manera que la espada quedó hondamente clavada en la tierna madera de tilo. Antes que el gigante pudiese librarla, bajó Krpan de su yegua, tiró a Brdavs al suelo y allí lo tendió como quien coloca un niño en la cuna; le puso luego el pie sobre el cuello y le dijo: — Recita, pronto, un padrenuestro o dos y arrepiéntate de tus pecados, pues para confe-

siones ya no hay tiempo. No veo la hora de volver a mi pueblo para oír nuevamente la campana que suena en Vrh de la Santísima Trinidad. —

Así diciendo levantó el hachón y le cortó la cabeza; después se encaminó tranquilo hacia la ciudad.

Los vieneses que hasta entonces lo habían observado todo desde lejos, corrieron hacia él y el mismo emperador le fué al encuentro y lo abrazó en presencia de todo el pueblo. Este gritaba a voz en cuello: — ¡Viva Krpan que nos salvó! ¡Gracias, Krpan, mientras Viena exista! —

Krpan, engreído de tanto honor, seguía sobre su yegua como un padrino de bodas. Y no era, cierto, para menos: entre nosotros hasta cuando uno mate un lución o una culebra, ya no sabe sobre qué arbusto colgarla, para que la vea a la mayor cantidad de gente.

Llegados que hubieron al palacio imperial todos los duques, jefes de ejército, y demás dignatarios, tomó la palabra el emperador y dijo a Krpan: — Ahora escoge lo que quieres. Estoy pronto a darte todo lo que desees, porque has vencido a tan poderoso enemigo, y librado el país y a nuestra ciudad de un grave peligro y de una terrible pesadilla. No hay cosa en el país de la cual yo tenga que decirte: esa no te la puedo dar, por mucho que la desees; hasta Jerica, mi única hija, la puedes tomar por esposa, si ya no estás casado. —

— Casado lo he sido, pero ya no lo soy, — contestó Krpan; — la difunta se murió y otra no la he buscado. Pero a fe mía, ahora no sé cómo decidirme para que lo

que haga no me perjudique a mi y complazca al Señor y a la buena gente. En cuanto a vuestra moza, ya la he visto. Por cierto, que si es tan cuerda como es hermosa, bien puede esconderse mi vieja delante de ella. Mas, no lo puedo dudar, ella estará acostumbrada al buen vivir, pues proviene de casa rica. Claro que nosotros allá en Vrh tampoco somos unos mendigos, pues en nuestras despensas cuelga siempre algo de ahumado de la matanza. Ahora, no sé cómo andaría eso. En cierta ocasión llevábamos con mi Marjeta a Trieste unos cuévanos de uvas. Estando de vuelta, se me enfermó, la pobre. Fue un contra-tiempo tal, que no os digo. Hubiera preferido que se me soltaran ambos tirantes en plena iglesia y en el momento de encender velas a los santos. No me quedó otra solución que la de meterla en el cuévano, echármela a cuestras y seguir andando.

Bereiter und Stallmeister und alle, die geschult waren, ein Pferd, ob böse oder fromm, in Zucht zu halten, versuchten es, aber keiner brachte das Pferd vom Fleck; jeden warf es auf den Misthaufen. »Hol es der Kuckkuck!« sagte einer wie der andere, »ein elender Klepper, aber riesenstark!«

Die Stunde des Kampfes mit dem Riesen war gekommen; es war gerade Sankt-Erasmitag. Krpan nahm Keule und Schlachtbeil, bestieg sein Pferdchen und ritt auf die Wiese, wo Brdavs zu kämpfen pfleg-



te. Er war sonderbar anzuschauen: das Pferdchen war klein und Martins Beine so lang, fast schleiften sie am Boden; auf dem Kopf trug er einen alten, breitrandigen Hut, auf dem Leib aber einen groben Kittel aus handgewebter Wolle. Doch fürchtete er niemand; sogar der Kaiser hörte ihm gerne zu, wenn er mit etwas recht Saftigem herausplatzte.

Als Brdavs den Reiter, seinen Gegner, sah, brach er in lautes Gelächter aus und sprach: »Ist das etwa jener Krpan, den man von so weit, dorthinten aus Vrh bei Heilig-Dreifaltigkeit, gegen mich herbeigerufen hat? Wärest du lieber daheim am Ofen geblieben, damit deine alte Mutter nicht zu trauern braucht, wenn du noch eine hast; damit deine Frau sich nicht zu kränken braucht, wenn Gott dir eine gegeben hat. Geh mir aus den Augen, damit ich dich nicht sehe, aber schnell, solange mein Herz noch mitleidig ist. Wenn mich der Zorn packt, werde ich dich blutig zum Boden strecken wie den Sohn des Kaisers selbst und hundert andere!«

»Wenn du deinen Frieden mit Gott noch nicht gemacht hast,« antwortete Krpan, »dann tu es schnell; ich habe nicht die Absicht, lange zu warten, denn ich habe Eile, heim an meinen Herd zu kommen; deine Worte haben in mir das Heimweh nach Hütte und Herd geweckt; aber ich werde nicht gehen, ehe ich dir den Kopf genommen habe. Und nichts für ungut! Es ist der Auftrag meines Herrn, des Kaisers;

ich habe weder dich noch deine Riesenstärke oder irgendwelche blutige Schlägerei gekannt. Komm näher, damit wir uns die Hand geben! Wir haben es vorher nie getan, wir werden es später nie wieder tun; aber man sagt, dass Gott es nicht liebt, wenn jemand mit Zorn im Herzen vor seinen Richterstuhl tritt.«

Der Riese wundert sich etwas, als er das hört; schnell reitet er heran und reicht ihm seine grobe Hand. Krpan drückt sie so, dass sogleich das Blut unter den Nägeln hervorbricht.

Brdavs fletscht die Zähne ein wenig, sagt jedoch nichts, sondern denkt nur bei sich: der ist schlimm und stark, aber was macht das schon — ein Bauer ist ein Bauer; er kann ja nicht kämpfen, wie es einem Helden ansteht.

Geschwind wirft jeder sein Pferd herum und stürmt von weither wieder gegen den anderen an. Brdavs hebt sein Schwert, um gleich zu Anfang seinem Feind den Kopf abzuhaue; der aber fängt den Schlag schleunigst mit seiner Keule ab, so dass das Schwert tief in das weiche Lindenholz eindringt, und ehe der Riese es herausziehen kann, springt Krpan von seinem Pferdchen, reißt Brdavs zu Boden, legt ihn hin, wie man ein Kind in die Wiege bettet, setzt ihm den Fuss auf den Hals und sagt: »Bete jetzt schnell ein Vaterunser oder zwei und beue deine Sünden ein wenig; du wirst nicht mehr beichten können, ich habe keine Zeit lange zu

säumen, ich habe es eilig, heimzukommen an meinen Herd. Wisse, dass ich es kaum erwarten kann, wieder die Glocke zu hören, die in Vrh bei Heilig-Dreifaltigkeit läutet.«

So sprach er, nahm gelassen das Beil, schlug ihm den Kopf ab und kehrte in die Stadt zurück.

Die Wiener, die bisher nur von weiten zugeschaut hatten, drängten zu ihm, auch der Kaiser selbst kam ihm entgegen und umarmte ihn vor allem Volk, das aus vollem Halse schrie: »Krpan hat uns gerettet! Dank Krpan, solange Wien stehen wird!«

Krpan gefiel es recht wohl, dass er soviel Ehre erlangte; er hielt sich auf seinem Pferdchen wie ein Hochzeitsbitter. Er konnte es ja auch; wenn hier unter uns jemand eine Blindschleiche oder eine Ringelnatter erschlägt, weiss er schon nicht mehr, an welchen Busch er sie hängen soll, damit ja recht viele Leute sie sähen.

Als alle Fürsten, Heerführer und der ganze Hofstaat an den kaiserlichen Hof gelangten, erhob als erster der Kaiser selbst seine Stimme und sprach: »Jetzt hast du die Wahl! Ich gebe dir, was du wünschst, denn du hast einen gewaltigen Feind besiegt und Land und Stadt aus grosser Bedrängnis und tiefem Unglück gerettet. Nichts habe ich im Lande, wovon ich sagen könnte: ich gebe es dir nicht, wenn du es wünschst; sogar Trudchen, meine einzige Tochter, kannst du zur Frau haben, wenn du nicht schon verheiratet bist.«

»Verheiratet war ich, aber ich bin es nicht mehr,« antwortete Krpan; »meine Selige ist gestorben, und eine andere habe ich nicht gesucht. Ich weiss selber nicht, wie ich mich entschliessen soll, dass es mir nicht unrecht, Gott und guten Menschen aber wohlgefällig wäre. Euer Mädel habe ich schon gesehen. Wenn sie ebenso gescheit ist, wie sie schön ist, dann kann sich meine Alte in jeder Hinsicht vor ihr verstecken. An Gutes ist sie freilich gewöhnt, davon rede ich nicht, denn sie ist aus reichem Hause; aber wir in Vrh nun, bei Heilig-Dreifaltigkeit, sind wiederum nicht bloss Bettler; bei uns hängt auch das ganze Jahr hindurch etwas Geräuchertes an der Rauchstange. Nur eines weiss ich nicht, wie dass sein wird... Einmal hatte ich mit Margarethe Trauben im Rückenkorb nach Triest getragen. Bei der Heimkehr wurde sie mir unterwegs krank. Das war mir so zuwider, dass ich es Euch nicht sagen kann! Lieber wäre mir gewesen, mir wären in der Kirche beide Hosenträger auf einmal gerissen, und das gerade in dem Augenblick, wenn ich die Kerzen anzündete. Es blieb mir nichts anderes übrig: ich nahm sie in den Rückenkorb und den Korb über die Schultern, und so bin ich breitspurig mit ihr dahinmarschiert!



SEDEMNAJSTA VAJA

SEVENTEENTH LESSON

LECCIÓN DÉCIMOSEXTA

Koliko?**How many?****Cuánto?**

Koliko učencev je v razredu?

How many pupils are there in the classroom?

¿Cuántos alumnos hay en la clase?

V razredu je šestnajst učencev.

There are 16 pupils in the classroom.

En la clase hay diez y seis alumnos.

Koliko dijakov je na šoli?

How many students are there at school?

¿Cuántos alumnos hay en el colegio?

Na šoli je mnogo dijakov.

There are many students at school.

En el colegio hay muchos estudiantes.

Koliko denarja imate?

How much money do you have?

¿Cuánto dinero tiene Ud.?

Imam dvesto dinarjev.

I have 200 dinars.

Tengo dos cientos dinares.

Koliko stolov je okrog mize?

How many chairs are there round the table?

¿Cuántas sillas hay alrededor de la mesa?

Okrog mize so štirje stoli.

There are four chairs round the table.

Alrededor de la mesa hay cuatro sillas.

Koliko svinčnikov imate?

How many pencils do you have?

¿Cuántos lápices tiene Ud.?

Imam tri svinčnike.

I have three pencils.

Tengo tres lápices.

Koliko zvezkov je na mizi?

How many notebooks are there on the table?

¿Cuántos cuadernos hay sobre la mesa?

Na mizi je pet zvezkov.

There are 5 notebooks on the table.

Sobre la mesa hay cinco cuadernos.

Koliko bratov imate?

How many brothers do you have?

¿Cuántos hermanos tiene Ud.?

Imam dva brata.

I have two brothers.

Tengo dos hermanos.

Glavni števnik v zvezi s samostalnikom — Cardinal Numbers connected with the noun — Los números cardinales en combinación con el sustantivo:

moški spol:

ženski spol:

srednji spol:

en stol, dva stola, trije stoli, štirje stoli, pet stolov itd.

ena knjiga, dve knjigi, tri knjige, štiri knjige, pet knjig itd.

eno okno, dve okni, tri okna, štiri okna, pet oken itd.

Od pet dalje se glavni števnik v imenovalniku vežejo s samostalnikom v rodilniku.

From five on cardinal numbers in the nominative are connected with the noun in the genitive.

De cinco en adelante los números cardinales en nominativo se emplean con el sustantivo en genitivo.

Vrstilni števnik — Ordinal numbers — Números ordinales

100. stoti, -a, -o
200. dvestoti, -a, -o
101. stoprvi, -a, -o
102. stodrug, -a, -o
1000. tisoči, -a, -o
10.000. desetisoči, -a, -o
100.000. stotisoči, -a, -o
1.000.000. milijonti, -a, -o

Vrstilne števnike pišemo z glavnimi števnik in s piko.

We write ordinal numbers by adding a period to cardinal numbers.

Los números ordinales se escriben agregando un punto a los números cardinales.

Odgovorite na vprašanja — Answer the questions — Contesten a las preguntas:

Ali znate dobro računati? Katere računske operacije poznate? Kaj dobimo pri seštevanju? Koliko sester imate?

Kaj dobimo pri odštevanju, kaj pri množenju in kaj pri deljenju?

Postavite vprašanja s »koliko« — Make questions with »how many« — Formen preguntas con »cuántos«:

Na mizi so tri skodelice. Jaz imam dva svinčnika. V sobi so štiri postelje. V razredu so tri okna. Ivan ima 1000 dinarjev. Imam pet bratov. V ulici je 135 hiš.



